

29. januar 2021
Sagsnr. 18/05549

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET
Toldboden 2
8800 Viborg

AFGØRELSE om fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 40.¹

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

Miljø og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, del af 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 36d,

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, del af 63c, 66

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, del af 10d, del af 11a, del af 11b, 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

¹ Lovbekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019 om naturbeskyttelse med senere ændringer.

Højerup By, Højerup

del af 3c, del af 3d, del af 3e, del af 3q, del af 3r, del af 3t, del af 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, del af 31, del af 36, del af 41a, 41b, del af 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 32a, del af 34, 62, 70a, 70b, del af 7000c, del af 7000x

samt i alt 11,18 ha umatrikulerede arealer.

Fredningen af Stevns Klint gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

1. At sikre og bevare områdets geologiske værdier af enestående, universel betydning.
2. At bevare og fremme områdets karakteristiske naturtyper for at skabe et artsrigt plante- og dyreliv, herunder særligt de naturtyper og arter, som er knyttet til naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev.
3. At sikre områdets helt særegne kulturhistoriske værdier som er knyttet til klinten.
4. At sikre og understøtte relevante formidlings- og forskningsmæssige tiltag med udgangspunkt i de unikke, stedlige værdier og samspillet mellem dem.
5. At sikre offentligheden god tilgængelighed til den geologiske verdensarv samt til den særlige kulturarv og natur via et sammenhængende, kystnært stiforløb, Stevns Klint Trampesti.
6. At sikre og forbedre de rekreative værdier - herunder oplevelser, der er knyttet til klinten, naturen, verdensarven samt udsigten over havet.
7. At sikre en generel bæredygtighed og bred forankring i udforskningen, forvaltningen, publikumsadgangen og formidlingen af områdets natur- og kulturværdier.
8. At medvirke til at sikre, at naturtyper og arter, som er omfattet af Natura 2000-beskyttelse, har en gunstig bevaringsstatus.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på medfølgende fredningskort.

Det fredede område afgrænses i øst-vestlig retning mod vandet af linjen for højeste daglige vandstand til 25 meter fra klinteoverkanten ind i lan-

det som vist på fredningskortet og forløber i nord-sydlig retning langs Stevns Klint fra den sydlige del af matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug i nord til Rødvig i syd. Visse offentligt ejede arealer er omfattet af fredningen i større omfang. Enkelte steder er alene klinteprofilen og klinteoverkanten omfattet af fredningen. I det omfang det nye stiforløb i den ubrudte Stevns Klint Trampesti fra matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug til Rødvig ligger uden for fredningsområdet, er denne sti også omfattet af fredningen. Det samme gælder eksisterende og nye tilslutningsstier, der er vist på fredningskortet. Private haver er ikke omfattet af fredningen.

§ 3 Bevaring af området

Det fredede område skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er tilladt eller påbudt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

1. Der etableres en i udgangspunktet 25 meter bred bræmme fra klintekanten og ind i land. De omfattede arealer i bræmmen må ikke opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet kan dog i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter. Følgende matrikler er undtaget fra dette forbud: matr.nr. del af 3d, del af 41a, del af 36, del af 42, del af 31, del af 3a, del af 3q, 41b, 44, Højerup By, Højerup.
2. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som f.eks. flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
3. Plejen tilrettelægges, så særligt naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes. Den nærmere naturpleje tilrettelægges i en plejeplan, jf. § 9.
4. På arealerne inden for fredningen må der ikke plantes træer eller buske, og arealerne må ikke tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder.
5. Eksisterende træer og buske på klintekanten kan bevares med hjemmehørende arter. Plejemyndigheden sikrer udsigtskiler passende steder. Den nærmere drift og vedligeholdelse fastlægges i plejeplanen.
6. Flyvning er ikke tilladt med udgangspunkt fra fredningsområdet. Undtaget herfra er flyvning med paraglidere og lignende ikke-motoriserede luftfartøjer med udgangspunkt fra udpegede strækninger på klinten. Plejemyndigheden udpeger i samarbejde med Dansk Hanggliding og Paragliding Union disse flyvestrækninger, som kan flyttes under hensyn til fuglenes yngleaktiviteter i området.

7. Rappelling/klatring er ikke tilladt inden for fredningsområdet undtagen i særlige tilfælde med plejemyndighedens godkendelse.

§ 5 Byggeri

1. Der må ikke etableres nye boliger i fredningsområdet, hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri.
2. Der må ikke opføres anden ny bebyggelse såsom skure, boder og jagthytter. Forbuddet omfatter tillige legefaciliteter, terrasser, drivhuse og andre indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne konstruktioner kan opføres på de udpegede arealer omfattet af særbestemmelser.
3. Om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse kan kun ske efter fredningsnævnets godkendelse. Fredningen er ikke til hinder for indvendig ombygning af eksisterende bygninger.
4. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, størrelse, placering og materialer. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af nødvendige primitive læskure til husdyr.
5. Byggeri skal tilpasses den eksisterende bebyggelse og det omkringliggende landskab.

§ 6 Øvrige faste konstruktioner og anlæg

1. Der må ikke etableres anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagtstiger, hochsitze, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres ledninger/kabler i luftlinje over det fredede areal.
2. Udvendig belysning må kun etableres som nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger, driftsbygninger, besøgscentre og museer, formidlingsmæssige institutioner, restaurationer og lignende.
3. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes faciliteter til overnatning som campingvogne, mobile homes eller lignende. Teltslagning må ikke finde sted uden for de områder, der i plejeplanen, jf. § 9, udlægges til primitive overnatningspladser.
4. Fredningen er ikke til hinder for sædvanlig hegning, såsom lette trådhegn og lignende. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet, er ikke tilladt. Hegnene må ikke være hindrende for offentlighedens adgang til at færdes på fredningens stier. Plejemyndigheden afgør, hvorvidt hegning er hindrende for offentlighedens færdsel.

5. Informationstavler og øvrige museale formidlingslementer til formidling af fredningen, natur- og kulturværdier kan opsættes med plejemyndighedens godkendelse. Informationstavler om færdsel opsættes på foranledning af plejemyndigheden. Eksisterende lovlige skilting kan fastholdes.
6. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv. som for eksempel stenter, overgange over diger, klaplåger, drikkeanlæg til dyr og lignende.
7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af faste, primitive overnattingspladser med shelters, p-pladser, toiletter samt ladestandere til elbiler og -cykler mv. på de offentligt ejede arealer. Yderligere anlæg kræver fredningsnævnets tilladelse.
8. Fredningen er ikke til hinder for etablering af op til 4 anløbsbroer langs kysten. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne anløbsbroer med landanlæg anvendes rekreativt på en måde, som er i overensstemmelse med fredningens formål, eksempelvis til kano, robåde, kajaker og turbåde. En egentlig lystbådehavn er ikke tilladt efter fredningen.
9. Der må ikke etableres trapper eller nedgange fra klintekanten til forstranden. Der kan efter dispensation fra fredningsnævnet etableres offentligt tilgængelige trapper eller nedgange. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de allerede godkendte trapper til stranden i Højerup og ved Stevns Fyrcenter. Eksisterende, lovlige trapper eller nedgange kan bibeholdes.
10. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 7 Geologiske interesser

1. Indsamling af fossiler med kommercielt sigte er forbudt i hele fredningsområdet.
2. Det er tilladt private at samle fossiler til eget brug i de nedfaldne blokke på stranden. Undtaget er dog området neden for Højerup Kirke.
3. Det er forbudt at beskadige klintens lag ved brug af værktøj eller på anden måde, ligesom det er forbudt at fjerne eller beskadige fiskeleret.
4. Sikring og indsamlinger til forskning, formidling og undervisning kan ske efter forudgående tilladelse fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum og de berørte lodsejere.
5. Bestemmelser vedrørende indsamling af fossiler og andet geologisk materiale samt bevaringsmæssig beskyttelse af særligt udsatte områ-

der sker efter forskrifter anvist i plejeplanen. Ved identificering af geologiske forekomster af særlig videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi, kan det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum nedlægge et øjeblikkeligt forbud mod indsamling.

6. Plejen af klinteprofilen fastlægges i en plejeplan, som revideres hvert fjerde år af plejemyndigheden med bidrag fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum. I plejeplanen kan udpeges områder til frilægning, hvor bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
7. Ved fund af danekræ henvises til gældende dansk lovgivning.

§ 8 Stier og offentlig adgang

1. Færdsel på Stevns Klint Trampesti er kun tilladt til fods. Færdsel på offentlige og private fællesveje og på stier på offentlige arealer følger gældende lovgivning. Hunde skal altid føres i snor.
2. De nye stier, der fremgår af fredningskortet, skal anlægges og afmærkes af plejemyndigheden inden for et år efter fredningens gennemførelse. Stevns Klint Trampesti lægges inden for 25 meter bræmmen og i sikkerhedsmæssig forsvarlig nærhed af klintens overkant, eller som angivet på fredningskortet.
3. Stevns Klint Trampesti kan flyttes inden for 25 meter bræmmen og i umiddelbar nærhed af klintekanten. Tilslutningsstierne, der fremgår af fredningskortet, kan flyttes af plejemyndigheden efter aftale med berørte lodsejere uden fredningsnævnets godkendelse, hvis sikkerheds- eller færdselsmæssige hensyn taler for det. Et nyt stiforløb skal sikres ved tinglysning.
4. Plejemyndigheden kan etablere flere stier i området efter en nærmere planlægning og aftale med de respektive lodsejere. Stien over matr.nr. 40a og 38a Holtug by, Holtug, og på Præstegårdsvej kan omlægges, hvis et sammenhængende, kystnært stiforløb til Holtug Strandvej sikres ved tinglysning.
5. Der anlægges stiforløb på matr.nr. 66, Sigerslev By, St. Heddinge som føres frem mod klintefoden ved den nordlige del af matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien føres langs klintefoden og indtil 40 meter regnet fra vandkanten ved højeste vandstand, hvor der skal etableres en trappe, der kan forbinde stien fra stranden med stien, der etableres på klintekanten på matr.nr. 34 b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien løber videre mod nord langs klintekanten. Trappen skal anlægges i overensstemmelse med beskrivelsen i Stevns kommunes ansøgning til Kystdirektoratet af 2. oktober 2017 om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til etablering af formid-

lingsstrappe, sikkerhedshegn med låger samt forbedring af eksisterende naturtrappe ved Sigerslev Kridtbrud, Stevns Klint med tilhørende ansøgningsmateriale. Fredningen tillægges bonusvirkning for trappen samt de øvrige faciliteter beskrevet i ansøgningen således, at der ikke skal indhentes dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 15, og at der ikke skal indhentes landzone-tilladelse, jf. planlovens § 35, stk. 1. Hvis det viser sig ikke at være teknisk muligt, at etablere trappen, skal plejemyndigheden med etablere et stiforløb over matr.nr. 34 b, Sigerslev By, St. Heddinge, der kan forbinde strandstien og klintestien. Stiforløbet forelægges til godkendelse hos fredningsnævnet, der træffer afgørelse herom, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1. Stiforløbet vil være omfattet af fredningen og skal erstattes med 60 kr. pr. løbende meter.

6. Stier holdes farbare med passende klippet græs af en bredde på ca. en meter.
7. Plejemyndigheden har ansvar for at holde stierne åbne, tilgængelige, skilte og synligt afmærkede i terrænet med stenter, klaplåger, færreste eller lignende.
8. Regulering af færdsel og ophold beskrives i plejeplanen. Reguleringen kan eksempelvis bestå i at lede publikum uden om særligt sårbare områder af hensyn til verdensarven samt flora og fauna. Reguleringen sker i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens regler om offentlig adgang.

§ 9 Plejeplan

1. Stevns Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer. Den administrerende statslige myndighed er plejemyndighed på de statsejede arealer. Plejemyndigheden har ret til at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn.²
2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest et år efter fredningens gennemførelse. Plejeplanen revideres herefter senest hvert fjerde år.
3. Plejeplanen udmønter fredningens formål og sikrer, at grundlaget for verdensarven understøttes.
4. Plejemyndigheden vurderer i forbindelse med udarbejdelse af plejeplanen nødvendigheden af opsætning af hegn for græssende dyr i re-

² På fredningstidspunktet bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 om pleje af fredede arealer og tilsyn.

lation til færdslen på Stevns Klint Trampesti og den nødvendige pleje.

5. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og anlægsarbejder,
 - kan, ud over initiativer til natur- og landskabspleje, fastlægge placeringen af primitive publikumsforanstaltninger som borde, bænke og affaldskurve inden for de udpegede områder på fredningskortet,
 - kan indeholde forslag til opsætning af husdyrhegn, fangfolde og læskure til dyr,
 - kan fastlægge formidlings- og forskningstiltag inden for det fredede område,
 - kan indeholde bestemmelser om at frilægge områder på og ved klinten, hvis bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
 - kan fastlægge placeringen af primitive overnatningspladser efter aftale med de berørte lodsejere.
6. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som for eksempel flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
7. Steder med bevoksning langs klinten eller i naturlige kløfter mv. plejes i henhold til nærmere forskrifter beskrevet i plejeplanen.

§ 10 Særbestemmelser for delområder

Delområdernes geografiske udstrækning fremgår af fredningskortet.

1. Boesdal Kalkbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og natur samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Fredningen er ikke til hinder for, at der etableres et besøgscenter med tilhørende faciliteter, udsigtsplateau, trappe samt anløbsbro. Kommunen udarbejder under hensyntagen til fredningens formål en helhedsplan for området med et stiforløb, besøgscenter og tilhørende faciliteter. Stiforløbet gennem bruddet anlægges af plejemyndigheden og kan flyttes frit inden for området uden fredningsnævnets godkendelse.

2. Stevns Fyrcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af kulturhistorie som Den Kolde Krig og fyr- og søfartshistorie, fugletræk, den stedlige flora og fauna samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Kommu-

nen udarbejder en helhedsplan for området. Fredningsnævnet skal godkende helhedsplanen, jf. dog § 6, stk. 9.

3. Mandehoved - Stevns Naturcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af fugletræk, den stedlige flora og fauna, Den Kolde Krig samt til rekreativ udfoldelse. Fredningsforslaget er ikke til hinder for overnatningsmuligheder som eksempelvis naturovernatning og teltslagning, samt efter fredningsnævnets nærmere godkendelse, udsigtsplateauer, madpakkehus og lignende.

4. Holtug Kridtbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og den stedlige flora og fauna samt til rekreativ udfoldelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Ophævelse af eksisterende fredning

Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 om fredning af Stevns Klint Sti ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om at gennemføre fredningen er endelig og kan ikke indbringes for anden administrativ myndighed, jf. § 17 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.³ Eventuel retssag til prøvelse af afgørelsen skal være anlagt inden 6 måneder efter, at afgørelsen er meddelt den pågældende. Er afgørelsen offentliggjort, regnes fristen dog altid fra bekendtgørelsen, jf. naturbeskyttelseslovens § 88, stk. 1.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet, der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 9, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

³ Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

Indhold

1.	Indledning	12
2.	Baggrunden for fredningsforslaget	12
3.	Fredningens afgrænsning	13
4.	Beskrivelse af fredningsområdet	14
4.1	Centrale værdier	15
4.1.1	Kalkens geologi.....	15
4.1.2	Kalkens kulturhistorie	15
4.1.3	Den levende natur	15
4.1.4	De rekreative værdier	16
4.2	Den geologiske verdensarv	16
4.3	Forskning.....	16
4.4	Natur.....	17
4.5	Kulturhistorie	18
4.6	Turisme og rekreative værdier	18
4.7	Adgang	18
4.8	Formidling.....	19
4.9	Natura 2000-interesser	19
5.	Plan- og fredningsmæssige forhold.....	19
5.1	Kommuneplan	19
6.	Fredningsnævnets behandling af sagen	21
6.1	Besigtigelse og offentligt møde	21
6.2	Bemærkninger til sagen.....	21
6.3	Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse.....	23
6.4	Fredningsbestemmelser.....	25
7.	Klager og bemærkninger.....	25
	Øvrige bemærkninger.....	33
8.	Miljø- og Fødevarerklagenævnets besigtigelse og offentlige møde.....	34
9.	Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 12. oktober 2020	35
9.1	Høringssvar	35
9.1.1	Høringssvar fra Dansk Hang- og Paragliding Union	35
9.1.2	Høringssvar fra Omya A/S.....	35
9.1.3	Høringssvar fra Miljøstyrelsen.....	35
9.1.4	Høringssvar fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti	36

10. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 19. november 2020	38
10.1 Høringssvar	38
10.1.1 Høringssvar fra Dansk Botanisk Forening	38
10.1.2 Høringssvar fra Anita Pedersen	38
10.1.3 Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening.....	38
10.1.4 Høringssvar fra lb.nr. 26	39
10.1.5 Høringssvar fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti	40
10.1.6 Bemærkninger fra omboende	41
11. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 8. december 2020...	41
11.1.1 Bemærkninger fra Stevns Kommune	41
11.1.2 Bemærkninger fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti ..	41
12. Miljø- og Fødevarerklagenævnets behandling af sagen	41
12.1 Miljø- og Fødevarerklagenævnets indledende bemærkninger	41
12.2 Miljø- og Fødevarerklagenævnets generelle bemærkninger	42
12.2.1 Fredningens gennemførelse	42
12.2.2 Fredningens afgrænsning	43
12.2.3 Fredningens indhold.....	44
12.3 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse.....	45

1. Indledning

Fredningsnævnet for Østsjælland har den 1. maj 2017 truffet afgørelse om at gennemføre en fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune. Fredningsnævnet har samtidig i anledning af fredningen truffet afgørelse om erstatning i en separat afgørelse af 1. maj 2017.

Fredningssagen blev rejst den 13. januar 2016 af Stevns Kommune og Danmarks Naturfredningsforening.

Fredningsområdet omfatter arealer på ca. 128 ha. Størstedelen af arealet ejes af 44 private lodsejere. Stevns Kommune og Naturstyrelsen ejer tilsammen ca. 63 ha.

Formålet med fredningen er navnlig at sikre og bevare områdets geologiske og kulturhistoriske værdier, og at sikre offentlighedens adgang hertil via et kystnært stiforløb, sikre og forbedre forholdene for den stedlige flora og fauna, samt sikre og forbedre de rekreative værdier, der er knyttet til klinten.

Fredningsnævnets afgørelse i medfør af naturbeskyttelseslovens § 40 er af et antal lodsejere, jf. § 43, stk. 2, nr. 1, og naboer til den gennemførte fredning, jf. § 43, stk. 2, nr. 2, Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening, jf. § 43, stk. 2, nr. 4 påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet, jf. naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1.

Den samlede erstatning og godtgørelse overstiger 500.000 kr., og Miljø- og Fødevarerklagenævnet skal derfor efterprøve fredningsnævnets afgørelser i deres helhed, jf. naturbeskyttelseslovens § 42.

Fredningsnævnet har endvidere den 19. februar 2019 efter miljøvurderingslovens § 10, jf. § 8, stk. 2, nr. 1 og nr. 2, jf. stk. 1, truffet afgørelse om, at der ikke er pligt til at udarbejde en miljøvurdering i forbindelse med behandlingen af forslaget om fredning af Stevns Klint. Afgørelsen er ikke påklaget til Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

2. Baggrunden for fredningsforslaget

Det fremgår af fredningsforslaget, at baggrunden for at rejse fredningssagen er sket med afsæt i "Handlingsplan for fredning 2013" under temaet: "Perlerne - de unikke, de vigtigste, de nationalt værdifulde lokaliteter" foranlediget af optagelsen af Stevns Klints geologiske værdier som UNESCO Verdensarv. Endvidere anføres det, at en fredning af et større sammenhængende naturområde vil understøtte den kalk- og overdrevsna-

tur, der udgør et særligt levested for specielle arter og unikke kulturspor, som er knyttet sammen med klinten.

Der har to gange tidligere været rejst et fredningsforslag med udgangspunkt i offentlighedens mulighed for at få øget adgang til Stevns Klint.

I 1957 blev den sydligste del af trampestien fra Rødvig til Boesdal Kalkbrud fredet.

I 2004 afviste Naturklagenævnet at frede yderligere områder bl.a. med henvisning til, at et forslag om en frivillig aftale syntes tilstrækkeligt til at sikre en offentligt tilgængelig sti.

Det fremgår af fredningsforslaget, at der i de mellemliggende år har været overvejende gode muligheder for at færdes på stien langs kysten. Mod nord er stien dog gået ind i landet på eksisterende private fællesveje og offentlige veje, og den nordligste del af trampestien har ligget helt nede på stranden, hvor adgangen er begrænset i flere perioder af året som følge af højvande.

Det fremgår endvidere af fredningsforslaget, at forslaget, der omfatter Stevns Klint i sin helhed, er langt mere omfattende end tidligere fredningsforslag. Det er anført, at der med forslaget ikke blot sikres offentligheden adgang til området via et sammenhængende og kystnært stiforløb hele vejen fra Bøgeskoven i nord til Rødvig i syd, men at der samtidig lægges op til, at der etableres en 25 m bred dyrkningsfri bræmme, hvor naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes, og udvaskning af gødning og sprøjtemidler til klintprofilen samtidig mindskes. Desuden har forslaget til hensigt at sikre, at flere af de særlige steder, som fortæller hver deres historie om klinten gennem tiden, omfattes af fredningen, som derved giver den bedst mulige ramme for både beskyttelse, formidling og udvikling af stederne. Frem for alt vil fredningen bidrage til at sikre Stevns Klint som UNESCO Verdensarv og gøre området og dens unikke historie tilgængelig nu og i fremtiden.

3. Fredningens afgrænsning

Fredningsforslaget er afgrænset til at gælde den del af Stevns Klint, der som hovedpart er udpeget som UNESCO Verdensarv, og som ikke befinder sig under jord- eller havoverfladen samt at omfatte en dyrkningsfri bræmme med en bredde på 25 m fra klintekanten ind i land fra Bøgeskoven i nord og til Rødvig i syd. Derudover omfatter fredningsforslaget større kommunale arealer samt arealer ejet af private lodsejere, der har været interesserede i at udlægge mere jord til fredningen. Samlet set vil der derfor blive tale om en bræmme med en bredde på minimum 25 m. Fredningen omfatter i alt ca. 128 ha.

Fredningsnævnet har fredet følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 37a, 38a, del af 39a, 40a

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, 10d, 11a, del af 11b, del af 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, del af 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, 63c, 66

Højerup By, Højerup

del af 3c, 3d, 3e, 3q, 3r, 3t, 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, 31, 36, 41a, 41b, 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 34, 62, 70a, 70b, 7000c, 7000x

samt nogle umatrikulerede arealer, der samlet udgør ca. 11,18 ha.

4. Beskrivelse af fredningsområdet

Landskabet i området er beskrevet i fredningsforslaget, der er gengivet i fredningsnævnets afgørelse. Heraf følger, at:

”Det geografisk afgrænsede Stevns er en halvø, der mod øst strækker sig ud i Østersøen. Det flade, agrare landskab brydes af landsbyer, veje, strukturer fra tidligere tiders landbosamfund og nogen skovbevoksning. Undergrunden består af kalk og kridt, hvilket har skabt særlige livsbetingelser for mennesker, dyr og planter.

Langs kysten ses den stevnske undergrunds karakteristiske lagdeling, som især er synlig fra havsiden på en strækning af godt 16 km. Det højeste sted langs Stevns Klint er ved Stevns Fyr, hvor klinten rejser sig 41 m over havet.

Klintens karakteristiske profil dannes ved havets kontinuerlige erosion af det bløde skivekridt nederst i klinten. Herved fremkommer der med tiden et udhæng bestående af den hårde kalk øverst. Når udhænget bliver for tungt, brækker det af og falder ned på forstranden, hvor det fungerer som naturligt værn mod havet, indtil det med tiden forsvinder, og processen begynder på ny.

Klinten flytter sig i gennemsnit 15 cm ind om året, men det er en dynamisk proces, der sker i ryk. Klintens fysiske fremtoning har muligvis lagt navn til halvøen Stevns, hvis profil kan minde om en ambolt. I skrifter fra middelalderen omtales Stevns som Stethyumshæreth og Stethemsheret, et navn, der givetvis er afledt af det gamle danske ord ”Stethi”, som netop betyder ambolt.

De tidligste spor af mennesker er fra stenalderen, hvor fund af flinteredskaber har bidraget med viden om områdets befolkning. Et område ved Lilledal er udpeget kulturarvsområde på denne baggrund. I stenalderen lå kysten flere hundrede m længere ude, end den gør i dag, men sandsynligheden taler for, at man også dengang på Stevns har boet tæt på kysten, hvor man har kunnet fiske og havde rigelige mængder af flint til sin rådhed til redskaber og våben.

Moræneler, som er glaciale aflejringer fra sidste istid, ligger i et tyndt dæklag på omtrent 2 meter oven på undergrunden, der øverst består af kalk. Enkelte steder har mindre lavninger med fald ud mod havet fungeret som direkte afvanding og givet lokalbefolkningen mulighed for at kunne benytte de naturlige nedgange i forbindelse med fiskeri eller udskibning. I dag udgør de vigtige lommer for naturen, som samtidig har været mere beskyttet mod landbrugsdrift, fordi områderne har været besværlige at opdyrke.”

4.1 Centrale værdier

Det fremgår, at områdets centrale værdier er funderet i fire hovedtemaer - kalkens geologi, kalkens kulturhistorie, den levende natur og de rekreative værdier.

4.1.1 Kalkens geologi

Det er anført i fredningsforslaget, at Stevns Klint blev udpeget som verdensarv i 2014 på grund af stedets helt særlige geologi. Visse steder er særligt egnede til at studere lagene og udfolde forskellige formidlingsmæssige tiltag. I fredningsområdet er særligt lokaliteterne Kirkevig ved Højerup, Holtug Kridtbrud og Boesdal Kalkbrud samt strækningen mellem Boesdal Kalkbrud og Rødvig egnede til at studere lagene.

4.1.2 Kalkens kulturhistorie

Det fremgår af fredningsforslaget, at de kulturhistoriske lokaliteter af særlig interesse er Højerup, Stevnstort, Stevns Fyr, Mandehoved-Flagbanken, Boesdal Kalkbrud og Holtug Kridtbrud.

4.1.3 Den levende natur

Kalkoverdrevet langs klinten udfolder sig særligt helt ude på klintekanten. På de kommunalt ejede arealer forsøger kommunen at understøtte denne naturtype ved tilpasset pleje. Det er også her, at den artspecifikke fauna findes.

Naturen trives særligt i Holtug Kridtbrud, på Naturcentret, på Mandehoved-Flagbanken, på museets areal syd for Højerup, ved Stevns Fyr, på de kommunale arealer ved Stevnstort og i Boesdal Kalkbrud. Spredningskorridorer og generelt bedre livsbetingelser for flora og fauna gennem en fredning forventes at bidrage væsentligt til en øget biodiversitet.

4.1.4 De rekreative værdier

Den ca. 20 km lange trampesti fungerer som forbindelsesled mellem de forskellige attraktioner og seværdigheder, og dermed som færdselsåre for den vandrende trafik. Det er anført i fredningsforslaget, at en fredning vil øge den rekreative værdi gennem udvidelse af naturområderne, ved at give mulighed for at lægge stien i sikkerhedsmæssig forsvarlig afstand fra klintekanten og ved udlægning af flere forbindelsesstier fra større og mindre veje i området til trampestien.

4.2 Den geologiske verdensarv

Det fremgår af fredningsforslaget, at Stevns Klint er en enestående geologisk lokalitet i absolut verdensklasse. Stevns Klint er det bedste sted i verden at se spor fra dengang Jorden blev ramt af en meteor og over halvdelen af alle dyrearter uddøde – heriblandt dinosaurerne. Det var ved Stevns Klint, at forskere fandt de spor, som førte til hypotesen om, at livet på Jorden kan blive påvirket, når et stort himmellegeme rammer Jorden.

Stevns Klint er udpeget som Nationalt Geologisk Interesseområde og europæisk GeoSite og blev i 2014 optaget på UNESCO's prestigefyldte liste over verdensarv⁴. Stevns Klint er en væsentlig forskningslokalitet og et vigtigt sted for formidling. Yderligere oplysninger om den geologiske verdensarv fremgår af fredningsnævnets afgørelse.

4.3 Forskning

Det følger af fredningsforslaget, at Stevns Klint er et særligt geologisk interesse- og referenceområde, som af UNESCO er udpeget som en geologisk forekomst af enestående universel betydning. Stevns Klints geologiske kerneværdier i form af lagserierne i klinteprofilet og de fossile forekomster, er dermed en helt central kilde for udforskningen af afgørende begivenheder og udviklingsprocesser i livets historie.

Fredningen skal ifølge fredningsforslaget bidrage til at sikre, fremme og aktivt understøtte den nationale og den internationale forskning og publikation af områdets geologiske værdier i et nationalt, internationalt og universelt perspektiv. Fredningen skal samtidig sikre, at der sker en regulering af indsamlingen af fossile materialer og prøver til forskningsformål.

⁴ <https://whc.unesco.org/en/list/1416>

4.4 Natur

Naturen på Stevns Klint beskrives i fredningsforslaget således:

”Stevns klint er med sin kalkholdige undergrund et af de få områder i Danmark, hvor man kan opleve naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev. Kalkoverdrevet langs klinten er i dag under pres fra den landbrugsmæssige drift med sprøjtning og gødskning, da store stræk langs klinten dyrkes som konventionelt landbrug.

Jordens bonitet er svingende, hvorfor man kan finde både hvedemarker og næringsfattigt kalkoverdrev side om side. De steder, hvor jorden har været taget ud af drift en årrække, indfinder der sig overdrevslignende natur over en kortere tidshorisont.

Inden for fredningsområdet vil man således kunne forvente, at der udvikler sig kalkoverdrev relativt hurtigt pga. det høje indhold af kalk i jorden og den tilstedeværende frøbank. Uden for fredningsområdet, hvor jorden fortsat dyrkes landbrugsmæssigt, vil der ikke udvikle sig kalkoverdrev, hvorfor jorden ikke tillægges yderligere restriktioner som følge af fredningen. I følge EU's Habitatdirektiv^[5] skal produktionen på arealer, som påvirker Natura2000-områder, tilrettelægges, så den ikke forringer udpegningsgrundlaget.

Der findes ligeledes små lommer med forholdsvist upåvirket overdrevsnatur. Her kan man finde de særlige arter af mosser, laver, svampe og planter, der er knyttet til kalkoverdrevet, som kun findes på et fåtalligt antal levesteder i Danmark.

Gennem fredningen og ved etableringen af en dyrkningsfri bræmme kan man medvirke til at sikre, at de følsomme overdrevsplanter får mulighed for at etablere sig langs klintekanten og dermed bevare dette unikke kalkoverdrev for fremtiden.

Undtaget her fra er området omkring Holtug, som er udpeget som Natura2000-område. Omkring Natura2000-områder skal produktionen tilrettelægges, så den ikke forringer udpegningsgrundlaget. Det har dog ikke noget med fredningen at gøre men med EU's Habitatdirektiv.

Faunaen langs Stevns Klint rummer flere sjældne arter som eksempelvis krybdyrene markfirben og hugorm. Førstnævnte er på EU-habitatdirektivets bilag 4, der kræver, at man gør en særlig indsats for dens levesteder. Begge arter er knyttet til klintekanten og er sårbare overfor den landbrugsmæssige drift.

⁵ Der henvises i fredningsforslaget til artikel 6, stk. 2 i Rådets direktiv 92/43/EØF af 21. maj 1992 om bevaring af naturtyper samt vilde dyr og planter.

Derudover er der gjort fund af særlige edderkopper og løbebiller, som kun er fundet på dellokaliteter langs klinten, og som kun er kendt få andre steder i Danmark. Stevns Klint er også et helt særligt "hotspot" for ynglende flagermus, hvoraf der her er lokaliseret 10 forskellige arter.

For trækkende flagermus og sommerfugle fungerer klinten som ledelinje gennem landskabet.

Mange fugle finder vej til Stevns Klint som vigtig rasteplads mellem yngre- og overvintringslokaliteter andre steder i Europa. Stevns Klint er en af Nordeuropas vigtigste lokaliteter for efterårstræk for rovfugle.

Op mod 30.000 rovfugle, fordelt på ca. 20 arter, ses hvert år trække over Stevns Klint på deres lange færd mellem ynglelokaliteterne i det nordlige Skandinavien og vinterophold i Sydeuropa. Vandrefalken, der kun har ynglet i Danmark i begrænset omfang, har været repræsenteret på Stevns Klint med 1 ynglende par fugle hver sæson siden 2007.

I 2015 fandt 2 par forholdene så acceptable på klinten, at de fik i alt 6 unger på vingerne."

4.5 *Kulturhistorie*

Det følger af fredningsnævnets afgørelse, at kystområdet langs Stevns Klint rummer mange stærke og særegne kulturhistoriske spor, som vidner om den menneskelige aktivitet, der er foregået her gennem historien. De kulturhistoriske spor er koncentreret centrale steder langs kysten. Industrielandskaber som Boesdal Kalkbrud, Holtug Kridtbrud og det endnu aktive Sigerslev Kridtbrud, klinteflader med spor efter indvinding af bygningssten, forarbejdningspladser samt de mange bygninger af kridtsten i det østsjællandske, vidner alle om generationers udnyttelse af klintens råstoffer. Kulturhistorien er nærmere beskrevet i fredningsnævnets afgørelse.

4.6 *Turisme og rekreative værdier*

Det er anført, at Stevns Klint i stigende grad tiltrækker besøgende fra nær og fjern. Området har oplevet en positiv udvikling i antallet af besøgende de senere år, og antallet forventes at stige yderligere som følge af det øgede fokus, der følger af at være blevet sat på verdenskortet gennem udnævnelsen til UNESCO Verdensarv.

4.7 *Adgang*

Et ca. 20 km langt stiforløb løber fra Rødvig i syd til Bøgeskov Havn i nord. Stien er anlagt helt tæt på klintekanten på strækningen fra Rødvig til Mandehoved. Den sydligste del af stien mellem Rødvig og Boesdal Kalkbrud er fredet, mens det øvrige stiforløb er etableret som følge af en frivillig aftale mellem Stevns Kommune og de berørte lodsejere.

Et stiforløb fra Mandehoved til Bøgeskoven er lagt ad private fællesveje og offentlige veje samt på strandbredden.

Adgang til trampestien og til attraktionerne sker fra det offentligt tilgængelige vejnet ad enkelte mindre stier og veje visse steder langs klinten.

4.8 *Formidling*

Det er et ønske med fredningen at fremme tilgængeligheden og formidlingen af de natur- og kulturhistorier, der er særegne og karakteristiske for området.

4.9 *Natura 2000-interesser*

I fredningsområdet er Holtug Kridtbrud udpeget som Natura 2000-område. Udpegningsgrundlaget er forekomsten af Stor Vandsalamander, de kalkholdige søer og vandhuller med Kransnålalger samt overdrev og krat på en bund med varierende kalkholdighed.

5. Plan- og fredningsmæssige forhold

5.1 *Kommuneplan*

Det fremgår af fredningsforslaget, at området er omfattet af Stevns Kommuneplan 2013, som i det væsentlige er videreført til den gældende Stevns Kommuneplan 2017. Fra kommuneplanen er der i fredningsforslaget anført følgende:

”Mål for planstrategien under emnet Turisme vil understøttes af en fredning ved følgende punkter:

- Sikre formidlingen af Stevns Klint ved at skabe rammerne for et besøgscenter for klinten.
- På samme tid styrke oplevelsesmulighederne samt beskyttelsen af Stevns Klint og kyst ved at skabe rammerne for en videreudvikling af koncentrerede besøgsområder.
- Forbedre infrastrukturen og adgangen til klinten og andre attraktioner både for cyklister, bilister, vandrede og sejlede, for derved at give flere mulighed for at opleve Stevns.
- Arbejde for at fastholde den besøgende ved at udvikle oplevelsesværdien af vores mangeartede og helt lokale natur- og kulturattraktioner.

Mål for planstrategien under emnet Identitet vil understøttes af en fredning ved følgende punkter:

- Bevare og udvikle de karakteristiske landskabstræk og kulturspor for at styrke det, der gør det stevnske landskab til noget særligt.
- Udvikle hvert lokalområde med udgangspunkt i det, der er dets særlige kvalitet for at styrke identiteten og tilhørsforholdet.
- Arbejde for at give den stevnske befolkning større tilknytning til deres lokalområde, blandt andet ved at skabe flere og bedre lokale offentlige rekreative områder.
- Udbrede kendskabet til Stevns ved blandt andet at videreudvikle Stevns Klint som turistattraktion.

Stevns Klint samt kysten er udpeget som ”særligt værdifuldt naturområde”. Kommunens målsætning for eksisterende og potentielle naturområder er at:

Bevare, øge og genoprette naturen, hvor der er eller kan skabes levesteder for det vilde plante- og dyreliv. Stevns Kommune vil arbejde for at forbedre sammenhængen mellem disse, for derigennem at sikre og øge artsrigdommen (biodiversitet), rekreative muligheder og naturnær håndtering af regnvand.

Naturværdier i områderne skal sikres og forbedres gennem naturpleje, naturgenopretning, fredning og arealopkøb.

Lokalplanforhold

Der er følgende gældende lokalplaner i fredningsområdet:

Lokalplan 32, Fabriksanlæg og udskibningsbro ved Stevns Kridtbrud. Specifik anvendelse er industri med særlige beliggenhedskrav.

Lokalplan 73, Stevns Fyr. Specifik anvendelse er rekreativt område.

Lokalplan 47, Boesdal Kalkbrud. Specifik anvendelse er område til offentlige formål. Påbegyndelse af nye lokalplaner for områderne Stevns Fyr og Boesdal Kalkbrud er godkendt.

Stevns Klint forvaltningsplan

Det følger af forvaltningsplanen, at den er det “[...] overordnede styringsredskab, som medvirker til at bevare og fremme Stevns Klints enestående universelle betydning. Forvaltningsplanen lægger rammerne for, hvordan vi tager vare på Stevns Klint på en bæredygtig måde og i overensstemmelse med UNESCO’s Verdensarvskonvention”. En fredning vil understøtte planens intentioner.

Øvrige planer og politikker

En fredning vil støtte op omkring Turismepolitisk redegørelse, Naturpolitik, Handleplan for markfirben, Rekreativ Politik og Sundhedspolitik.

Zonestatus

Fredningsområdet er omfattet af landzonestatus på nær en forbindelsessti med matrikelnummer 7000 x, Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge, som befinder sig i byzone.

Fredningsmæssige forhold

Gældende i fredningsområdet eller tilstødende områder.

- Koldkrigsanlægget Stevnsfort og omgivelser, matrikel numre 26 a, 26 i, 26 m, 27 a, 27 b og 27 c, Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge, er omfattet af en bygningsfredning i f Bygningsfredningslovens § 3 stk. 1 og 2.

- Højerup gl. kirke, matrikelnummer 42, Højerup by, Højerup, er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 18 om fortidsminder i henhold til museumsloven⁶ og er bygningsfredet efter bygningsfredningslovens § 4⁷ om fredning af bygninger opført før 1536. Hele området er omfattet af naturbeskyttelseslovens § 19 om kirkebeskyttelseslinjer. Herudover er matriklerne 4a, 3d, 41a, 36, 42, 31, 3r, 3q, 41b, 3t, 3 u og 3v helt eller delvist omfattet af Exnerfredning.
- De to fyr fra hhv. 1818 og 1878 samt fyrmesterboligen, matrikelnummer 12 c, Tommestrup by, St. Heddinge, er omfattet af en bygningsfredning fra 1932, udvidet i 2002.
- På matriklerne 36, 3d, Højerup by, Højerup, og 33 e, Holtug by, Holtug, findes fredskov.
- På matrikel nr. 23 a, 70a, 24r og 24c Ll. Heddinge by, Ll. Heddinge er et stiforløb fredet. Størstedelen af den fredede sti indgår som en del af den nuværende Stevns Klint Trampesti.

Øvrige forhold

Gældende i fredningsområdet eller tilstødende områder.

- Anlæg med tilhørende bygninger på Stevns Fyr-området, matrikelnummer 12 c, Tommestrup by, St. Heddinge og Mandehoved-Flagbanken, matrikelnummer 24 h, 63 c, 24 g, 63 b Sigerslev by, St. Heddinge og 20 i, Holtug by, Holtug, er omfattet af Kulturstyrelsens udpegning af særligt bevaringsværdige anlæg fra Den Kolde Krig.
- Område ved Lilledal er udlagt som kulturarvsareal. Arealet berører matriklerne 19 c, 19 d, 19 k, 19 g og 21 a, Sigerslev by, St. Heddinge... ”

6. Fredningsnævnets behandling af sagen

6.1 Besigtigelse og offentligt møde

Fredningsnævnet har afholdt besigtigelse og offentligt møde om fredningen den 21. april, 24. og 31. august samt den 14. september 2016.

6.2 Bemærkninger til sagen

Under fredningsnævnets behandling af sagen, blev det navnlig gjort gældende, at en fredning er unødvendig.

Det blev anført, at både de geologiske og kulturhistoriske værdier bl.a. er tilstrækkeligt sikret ved den eksisterende lovgivning. Det blev ligeledes anført, at der i lokalbefolkningen har været opbakning til udnævnelsen til verdensarv.

⁶ Lovbekendtgørelse nr. 258 af 8. april 2014 af museumsloven.

⁷ Lovbekendtgørelse nr. 219 af 6. marts 2018 om bygningsfredning og bevaring af bygninger og bymiljøer.

Det blev gjort gældende, at Naturklagenævnets afgørelse af 27. august 2004 om afvisning af fredning, er en hindring for, at der nu kan ske en fredning.

Det blev anført, at fredningsforslaget understøtter Stevns Kommunes intentioner om udvikling af turismeøkonomien, idet verdensarven bruges som en løftestang for økonomien i kommunen. Fredningsforslaget vil give mulighed for en "tivolisering" af området. Dette vil medføre en forstyrrelse af naturen.

Det blev gjort gældende, at etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev ikke vil være en genopretning af naturen, da der aldrig har været et næringsfattigt kalkoverdrev i større målestok. Derimod er jorden af høj bonitet. Området er i kommuneplanen udpeget som særligt værdifuldt landbrugsområde i kommunen. Derfor bør der ikke ske fredning af disse værdifulde landbrugsområder.

Det blev anført, at etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev vil tage lang tid, da laget af moræneler er så tykt, at det vil være overordentligt svært at etablere et næringsfattigt kalkoverdrev.

Det blev gjort gældende, at der ikke er behov for flere stier, og at de foreslåede stier vil forstyrre privatlivets fred, idet de vil ligge tæt på boliger og haver. Et ubrudt stiforløb på klintekanten i det sydlige og mellemste stykke er tilstrækkeligt sikret ved, at samtlige lodsejere har forpligtet sig til medlemskab af lodsejerforeningen og til at forpligtelserne på den enkelte ejendom tinglyses.

Det blev anført, at en sti på klintekanten i det nordlige stiforløb er unødvendig. Den eksisterende sti langs stranden i det nordlige stiforløb er passabel de fleste dage, og forstranden kan eventuelt bearbejdes, så den bliver lettere at gå på. I øvrigt er de eksisterende stier i det nordlige område tilstrækkelige.

Det er oplyst, at den nordlige del af området blot er en moræneskrænt.

Som modsynspunkt er det blevet anført, at den nordlige del af stien bør ligge på klintekanten, idet det er meget vanskeligt og ofte helt umuligt at passere på stranden. Når det er højvande, kan man ikke gå på stranden, og når det er lavvande, går man ofte i rådden tang.

Det blev videre anført, at en fredning vil betyde fald i ejendomsværdien, samt at en fredning vil medføre, at flere af ejendommene bliver for små til at kunne drives økonomisk forsvarligt.

Naturstyrelsen har ikke modsat sig fredningsforslaget og har ikke haft indsigelser mod, at de arealer, som styrelsen ejer, indgår i en eventuel fredning.

Region Sjælland har ikke haft bemærkninger til fredningsforslaget.

Østsjællands Museum har anbefalet en fredning af klinteprofilet for at sikre verdensarven og muliggøre udforskning og formidling på en bæredygtig måde. Østsjællands Museum har samtidig anbefalet en juridisk bindende sikring af adgangen til og langs Stevns Klint.

Østsjællands Museum har samtidig udtrykt bekymring over en række mulige trusler mod beskyttelsen af verdensarven. Efter UNESCOs verdensarvskonventions artikel 5, litra d, skal det enkelte land anvende de stærkest mulige redskaber inden for den eksisterende nationale lovgivning med henblik på at sikre de udpegede værdier. Dette vil for Stevns Klints vedkommende være en fredning.

Det fremgår, at Friluftsrådet har anbefalet, at fredningsforslaget gennemføres. Der er efter rådets opfattelse en oplagt offentlig forpligtelse i at beskytte og formidle den enestående geologiske lokalitet. Kystområdet indeholder stærke og særegne kulturspor, og der er store rekreative interesser i fredningsområdet.

Friluftsrådet har endvidere anført, at offentligheden skal sikres mulighed for at færdes og opholde sig i området, hvilket bedst sikres gennem en fredning. En sådan sikring kan ikke opnås ved frivillige aftaler, der kan opsiges og ensidigt ændres.

Dansk Ornitologisk Forening, Stevns afdeling, har anbefalet fredningsforslaget, og har bemærket, at det er væsentligt, at der indføres flyveforbud hele året af hensyn til vandrefalkene.

GEUS, De Nationale Geologiske Undersøgelser for Danmark og Grønland, har udtrykt tilfredshed med, at Stevns Klint fremtidssikres gennem en fredning. GEUS har bemærket, at sikringen og beskyttelsen af klinten og dens fri dynamik og reguleringen af de forskellige forhold angående færdsel ved klinten m.m. langtidssikres ved en fredning, hvor klintens status lovmæssigt bliver fastslået.

Endelig fremgår det, at der også fra andre sider er udtalt generel støtte til fredningsforslaget.

6.3 Fredningsnævnets afgørelse og begrundelse

Fredningsnævnet har truffet afgørelse i enighed.

Det fremgår af afgørelsen, at fredningsnævnet efter naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1 kan gennemføre fredning til varetagelse af de formål, der er nævnt i lovens § 1.

Det fremgår af naturbeskyttelseslovens § 1, at loven særligt tilsigter at beskytte naturen og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier og at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen og at forbedre mulighederne for friluftsliv.

Fredningsnævnet har anført, at Naturstyrelsen, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening sammen har udarbejdet "Handlingsplan for fredning 2013". Fredningsnævnet har videre anført, at:

"Det fremgår af denne handlingsplan, at parterne på fredningsområdet er enige om, at følgende tre hovedformål skal prioriteres i de kommende år:

"... Perlerne – de unikke, de vigtigste, de nationalt værdifulde lokaliteter. Der sættes yderligere fokus på at beskytte vore mest vigtige "kronjuveler" med fredning, det stærkeste beskyttelsesinstrument, der er til rådighed.

Større, sammenhængende naturområder. Herved modvirkes tendensen til fragmentering af naturarealer, og i stedet sikres en mere robust natur, hvor arterne har mulighed for at leve og sprede sig, og hvor befolkningen kan opleve naturen.

Landskabsfredning – større, uforstyrrede landskaber. Beskyttelse af særligt smukke og karakteristiske landskaber mod bebyggelse, tilplantning, terrænændringer mv....".

Det er fredningsnævnets opfattelse, at formålet med en fredning af Stevns Klint er omfattet af de hensyn, der er opregnet i naturbeskyttelseslovens § 1. Fredningen falder desuden godt i tråd med prioriteringen i den nævnte handleplan for fredning, idet Stevns Klint er en af "kronjuvelerne" og har en fredningsmæssig værdi, der er af væsentlig, national betydning.

Fredningsnævnet finder, at Naturklagenævnets afgørelse af 27. august 2004 ikke til hinder for, at der nu sker en fredning. Fredningsnævnet har vurderet, at nærværende fredningsforslag på væsentlige punkter adskiller sig fra det tidligere, idet der med en fredning skabes en ubrudt trampesti fra Rødvig Havn til Bøgeskov Havn, samt at området er udnævnt til UNESCO verdensarv.

Fredningsnævnet har lagt til grund, at der i årenes løb har været udfordringer i at opretholde frivillige aftaler om trampestien med enkelte lods ejere, og at enkelte lodsejere i perioden har opsagt aftalen eller truet med at gøre det. Endvidere har fredningsnævnet fundet det nødvendigt at forlænge stiforløbet, således at også den nordlige del af området sikres et kystnært stiforløb helt frem til Bøgeskoven. Fredningsnævnet har lagt vægt på vanskeligheder ved at gå på stranden i det nordlige område, og

på at lodsejerne i dette område ikke har ønsket at indgå frivillige aftaler om en trampesti.

Fredningsnævnets samlede vurdering er, at et ubrudt stiforløb, Stevns Klint Trampesti, bedst sikres ved en fredning.

Trampestien er forudsat i hele sit forløb at være placeret så tæt på klintekanten som muligt. Navnlig sikkerhedsmæssige grunde kan nødvendiggøre, at stien placeres lidt længere væk fra klintekanten. Det kan endvidere blive nødvendigt at flytte stien lidt væk fra klintekanten ved skred.

Fredningsnævnet har på den baggrund fredet en bræmme, der regnes fra klintekanten og 25 m ind i landet.

Fredningsnævnet har fundet, at det ikke er nødvendigt at pålægge den 25 m brede bræmme bestemmelser om, at der ikke må opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet finder heller ikke, at der skal etableres et næringsfattigt kalkoverdrev i bræmmen. Arealerne inden for den 25 m brede bræmme kan derfor benyttes til landbrugsmæssige formål som hidtil. Fredningsnævnet har begrundet sin afgørelse med, at der efter nævnets opfattelse aldrig har været et næringsfattigt overdrev i større målestok på dette sted, og at jorden er af høj bonitet. Etablering af et næringsfattigt kalkoverdrev vil være omkostningskrævende og pålægge adskillige lodsejere væsentlige ulemper.

Fredningsnævnet har endvidere fremsat særlige bemærkninger vedrørende konkrete matrikelnumre samt foretaget ændringer i fredningsbestemmelserne.

Fredningsnævnet har bl.a. ændret fredningsforslaget om delområder, ligesom fredningsnævnet har bemærket, at sejlads med vandscootere ikke er tilladt i Natura 2000-områder. Bestemmelserne herom er derfor ikke medtaget i fredningsbestemmelserne.

6.4 Fredningsbestemmelser

De af fredningsnævnet fastsatte fredningsbestemmelser fremgår af fredningsnævnets afgørelse og er neden for gengivet i det omfang, det har været relevant for Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af klagesagen.⁸

7. Klager og bemærkninger

Danmarks Naturfredningsforening, Dansk Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening Stevns, en nabo, en lodsejer (lb.nr. 26) samt 46 private lodsejere og naboer organiseret i foreningen Stevns Klint Trampesti,

⁸ Fredningsnævnets afgørelse s. 20 ff.

repræsenteret ved Bech Bruun Advokater, har indgivet klage over fredningsnævnets afgørelse af 1. maj 2017.

Klagepunkterne er i alt væsentligt enslydende med de indsigelser, som fremkom under fredningsnævnets behandling af sagen.

Klagen fra Danmarks Naturfredningsforening omhandler følgende forhold:

Det fremgår af klagen af 1. juni 2017, at foreningen overvejende er tilfreds med fredningen, men foreningen ønsker at påklage, at der ikke i forbindelse med fredningen stilles krav om, at der inden for senest et år efter fredningens endelige afgørelse, kræves ophør af den eksisterende intensive landbrugsdrift inden for bræmmen på 25 m langs klintens 18 km, så naturen kan brede sig og skabe sammenhæng mellem de eksisterende spredte naturarealer.

Det er anført, at Stevns Klint er et af de få steder i Danmark, hvor man kan opleve kalkoverdrev, som er et næringsfattigt plantesamfund. Klinten er i dag svært påvirket af den landbrugsmæssige drift med gødskning og sprøjtning. På trods af dette er det muligt at finde små lommer af uspolet kalkoverdrev. En bufferzone i form af en dyrkningsfri bræmme kan ifølge klagen sikre, at de følsomme planter kan etablere sig langs hele klinteprofilet.

Det er i den forbindelse anført, at Miljøministeriet, Kommunernes Landsforening og Danmarks Naturfredningsforening i fællesskab vedtog en handlingsplan for fredninger i 2013, som bl.a. går ud på, at søge ”perlerne” og sammenhængende naturområder fredet. Samtidig har Miljøministeriet i 2014 udgivet publikationen ”Mere sammenhæng i naturen”, hvori det understreges, at mere og sammenhængende natur i Danmark er vejen frem, hvis man vil bidrage til EU’s mål om at standse tabet af biodiversitet i 2020. Det er anført, at de små og fragmenterede naturområder er sårbare over for påvirkninger i form af tilgroning og overbelastning med næringsstoffer, hvorfor det i publikationen konkluderes, at mere sammenhængende natur er centralt for at skabe bedre levevilkår for dyr og planter.

Det fremgår samtidig af klagen, at den unikke flora og fauna på klinteprofilet indgår som argument for ansøgningen til UNESCO i anledning af udpegningen til UNESCO Verdensarv. Endelig fremgår det, at Danmarks Naturfredningsforening i samarbejde med forskere på Aarhus Universitet

har foretaget en undersøgelse af naturkapitalen i landets kommuner, og at Stevns Kommune ligger lavt.

Klager har anført, at der i fredningsforslaget var en bestemmelse om, at sejlads med vandscootere og tilsvarende fartøjer ikke er tilladt med udgangspunkt fra kysten. Dette forslag er udtaget i fredningsnævnets afgørelse, og klager foreslår det genindsat med den begrundelse, at sejladsen vil være stærkt forstyrrende for bl.a. fuglelivet.

Endelig har klager anført, at hele det privatejede kalkoverdrev på matr.nr. 33d Holtug By, Holtug bør omfattes af fredningen af hensyn til plejemuligheden og dermed ikke kun de mest kystnære 25 m.

Herudover har klager foreslået, at det præciseres, at der i fredningens nordligste del skal være sti i bræmmen langs kysten på matr.nr. 39a Holtug By, Holtug, så stien kan støde til stranden på matr.nr. 39d af hensyn til offentlighedens kystnære færdsel. Klager har ligeledes foreslået en præcisering af, at stiforløbet er fredet i sin fulde længde helt til Bøgeskov Havn hen over både overdrevet og matr.nr. 39d samt den umatrikulerede strandeng nord for matr.nr. 39d. Det foreslås ligeledes, at den umatrikulerede strandeng ligesom overdrevet på matr.nr. 39d med fordel kan indgå i fredningen og derved sikres pleje.

Klagerne fra biolog Anita Pedersen, Dansk Ornitologisk Forening og Dansk Botanisk Forening

Klagerne er næsten enslydende og omhandler navnlig, at alt det, som vedrører beskyttelse af klinteprofilets sjældne flora og fauna, herunder beskyttelse af kalkoverdrevet, er skrevet helt ud af afgørelsen. Klagerne ønsker, at beskyttelse af kalkoverdrevet omfattes af fredningen med henvisning til floraen og faunaen, som udgør en del sjældne arter samt ynglende arter. Klagerne har foreslået nye formuleringer til fredningsbestemmelsernes §§ 1, 2, 3, 5 og 9 med fokus på beskyttelse af flora og fauna samt klintens kalkoverdrev.

Det er i klagerne anført, at kalkoverdrevet er meget sårbart over for gødskning og sprøjtning, og at der bør være en 100 m beskyttelseszone i stedet for den oprindeligt foreslåede 25 m bræmme.

Lodsejer med lb.nr. 26:

Det fremgår af klagen, at klager tiltræder fredningen, og at klagen vedrører bortfaldet af dels formålet om, og dels etablering af og målsætning om overdrev i en 25 (eller 50) m bræmme.

Klager har endvidere ønsket at påpege en række forhold omkring naturværdierne langs Stevns Klint.

Det fremgår, af gamle matrikelkort fra lige efter landbrugsudskiftningen, at der har været græsningsskovområder mange steder langs klinten, blandt andet ved Højerup og Harvig, og at der er tradition for græsningsoverdrev helt frem til 1900-tallet. Gamle mennesker på egnen talte efter sigende om ”at gå i skoven” som vending for blot det at gå ud i den fjerne (skov-) ende af marken. Det er anført, at fund fra 1943 og 1978 beviser, at der langt op i 1970erne har været meget artsrige partier af klinten og gamle skred med næringsfattig råjord på de mange naturlige og menneskeskabte klippehylder med overdrevsflora. Klager finder derfor, at det ikke kan være en overraskelse, at eksempelvis de efterladte råstofgrave bliver så artsrige plantesamfund, idet man blot har fjernet al den overflødig næring. Klager har oplyst, at klager selv har anvendt denne proces på sin ejendom, hvorefter sjældne planter kommer frem hvert år, bortset fra de steder, hvor Stevns Kommune vælger at slå natur, som man slår boldbaner og vejkanter. Med den viden og kombination af viden er der heller ingen grund til at antage, at det skal tage en menneskealder at få etableret et overdrev på en 25 m bræmme langs klinten.

Klager fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti og dens medlemmer

Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti, som har 42 lodsejere og 4 naboer uden for fredningen som medlemmer, har klaget både samlet og individuelt i samme klage.

Det fremgår af klagen, at fredningsnævnets afgørelse om fredning af 1. maj 2017 skal tilsidesættes som ugyldig. Det er klagernes opfattelse, at en fredning ikke er nødvendig for at opnå de formål, som fredningen påstås at skulle varetage. Det er i den forbindelse anført, at det er et ekspropriativt indgreb, som er grundlovsstridigt efter grundlovens § 73, stk. 1, 2. punktum, idet sådanne indgreb som den foreliggende fredning, kun kan gennemføres, når det er nødvendigt af hensyn til almenvellet.

Klagerne har endvidere anført, at nødvendighedskravet i ekspropriationsretlig sammenhæng ligeledes fremgår af den Europæiske Menneskerettighedskonventions tillægsprotokol nr. 1 af 20. marts 1952, artikel 1, stk. 2.

Klagerne har anført, at lodsejerforeningen til fulde har godtgjort, at fredningen er unødvendig, idet lodsejerforeningens medlemmer i fuldt nødvendigt omfang sikrer varetagelsen af fredningsformålet, navnlig den del, der vedrører adgangsforhold. Det fremgår endvidere, at klinten er beskyttet af anden lovgivning som eksempelvis naturbeskyttelseslovens § 3 og § 15 samt råstofloven.

Klagerne har henvist til, at lodsejerforeningens medlemmer frivilligt har indgået aftale om at sikre adgangen fra Boesdal til Bøgeskov Havn i et stiforløb ved at tinglyse de enkelte lodsejeres medlemskab af foreningen.

Klagerne har overordnet gjort følgende hovedpunkter gældende:

- Det ved frivillig aftale etablerede stiforløb er fortsat og har uafbrudt været tilgængeligt for offentligheden.
- Strandbeskyttelseslinjen, råstofloven, naturtypebeskyttelsen og lods-ejernes skriftlige tilsagn om medlemskab af lodsejerforeningen giver i fuldt tilstrækkeligt omfang beskyttelse.
- Handlingsplan for fredninger fra 2005 omtaler fredningssagen fra 2004 som et skoleeksempel på en fredning, der ikke burde være rejst.
- Det er en forudsætning for optagelse af Stevns Klint til UNESCO Verdensarv, at myndighederne har kunnet overbevise UNESCO om, at beskyttelsen er tilstrækkelig og varig, hvorfor yderligere beskyttelse burde være overflødig.

Klagen er fulgt op af afsluttende bemærkninger af 25. februar 2019, som i det væsentlige er en gentagelse af klagepunkterne.

Til klagen var endvidere vedlagt individuelle indsigelser fra lodsejerne lb.nr. 1-10, 14-17, 19-20, 23, 27-32, 34, 36 og 39. Desuden har fire naboer, som ikke er omfattet af fredningen, indgivet individuelle indsigelser.

Lb.nr. 1 og 2 har gjort indsigelse mod et stiforløb, der tager hensyn til indsigelser fra tre af de fire naboer, der bor op til fredningen. De to lods-ejere finder det ikke rimeligt i forhold til dyrkning af marken. De tre naboer finder det derimod ikke rimeligt, at en sti skal have forløb få meter fra have og beboelse med indkig til beboelsen.

Lb.nr. 3 har gjort indsigelse mod stiforløbet og er uforstående overfor, at den sti, der har fungeret siden 2004, ikke kan bibeholdes.

Lb.nr. 4 har gjort indsigelse mod, at stien forløber langs den øvre del af klintekanten. Klager har anført, at der ikke tages hensyn til en stor population af digesvaler og deres redehuller lige under klintekanten, ligesom stiforløbet med en placering tæt på ejendommen vil være generende for privatlivets fred.

Lb.nr. 5 har gjort indsigelse mod, at ejendommen fredes. Klager har anført, at hele ejendommens jordtilliggende skal betragtes som have, idet jorden ikke har været i landbrugsmæssig omdrift siden 2003. Klager har henvist til, at det af fredningsbestemmelserne om arealernes drift og anvendelse fremgår ”Undtaget herfra er private haver, der ikke er omfattet af fredningen,” og at fredning på ejendommen derfor ikke kan gennemføres.

Det fremgår videre af klagen, at der ikke er grundlag for en fredning, idet der hverken er kridtklint, fiskeler eller andre verdensarvsfænomener på ejendommen, da overdrevet er skyllet væk, og moræneskrænten er opstået. Der er stort grundvandstryk, som siden 2004 har medført, at ca. 20 m af skrænten er skyllet i havet. Det er endvidere anført i klagen, at klagers lysthus ligger på skræntkanten, hvor klager opholder sig om sommeren. Da hovedspørgsmålet om en fredning går ud på, at der skal etableres en sti langs klinteskrænten, vil en sti gå igennem på det sted, hvor lysthuset ligger, da lysthuset ligger på skrænten. Endelig er det anført, at selvom eksisterende lovlige flyveaktiviteter på ejendommen fortsat kan ske i det nuværende omfang, finder klager, at disse aktiviteter ikke er forenelige med den offentlige adgang, der skal åbnes for på matriklen.

Lb.nr. 6 har i sin indsigelse anført, at klager har seks rækker læhegn langs klintekanten, og at der derfor ikke er nogen form for udsigt eller fornemmelse for, at man går på en klintekant. Det er endvidere anført, at klager gør meget for dyre- og markvildtet, og at klagers del af klinten er et af fristederne. Der er mange digesvaler og ynglende vandrefalke, som klager fortsat ønsker at tage hensyn til.

Lb.nr. 7 har anført, at klager ikke ønsker en sti langs klintekanten på sin ejendom. Det er oplyst, at klager har en æbleplantage helt ud til klintekanten, hvor klagers tyre græsser frit. Det er samtidig oplyst, at vildtet har et fristed. Det er anført, at stien fortsat bør ligge langs forstranden eller de hyggelige veje mellem bøgeskoven og Holtug Kridtbrud.

Lb.nr. 8 har anført et ønske om, at den bræmme på 25 m, der er tænkt langs Kulstirenden, ændres, så den tilpasses stiens bredde på 2 til 3 m, da Kulstirenden ikke ligger langs klinten. Klager har endvidere et ønske om, at der ikke bliver placeret shelters på ejendommen, ligesom klager ønsker, at det ikke skal være tilladt at færdes på trampestien fra solnedgang til solopgang, da klager og klagers familie generes af færdsel med lomme- og pandelygter efter solnedgang forbi deres hus.

Lb.nr. 9 har i klagen anført, at der på ejendommen har været økologisk drift med fårehold siden 1998. Rundt om markerne er anlagt en græsplæne som både har en landbrugsmæssig og en rekreativ funktion. Fra klintekanten og ned til kysten er der en solid trappe. Overordnet set ønsker klager, at stiforløbet forbliver som det eksisterende. I den forbindelse har klager oplyst en række krav og ønsker.

Det er anført, at klager ønsker, at trappen bevares med fuld råderet, at der ikke ændres i bevoksningen, at stiføringen anlægges tættest muligt på klintekanten, at der ikke skal anlægges en 25 m gødnings- og sprøjtefri bræmme, da ejendommen allerede er fri for dette, at der etableres hundesikkert hegn af hensyn til fåreholdet, at den etablerede græsplæne ikke må være tilgængelig for offentligheden, at der ikke må opføres shelters

m.v., og at plejemyndigheden skal sørge for særlig pleje i bræmmen, da der er tale om økologisk jordbrug med en del ukrudt.

Lb.nr. 10 har i forbindelse med klagen anført, at klager købte ejendommen for at få havudsigt og uforstyrret ro. Det er endvidere anført, at et stiforløb som det foreslåede ikke bidrager med noget nyt til offentligheden, da offentligheden allerede har udsigten og floraen i Holtug Kridtbrud, der ligger 50 m væk. Offentligheden har ingen nytteværdi af fredningen, men for klager vil den ødelægge stedets værdi, da stiføringen ikke kan undgå, at stedet omdannes til en offentlig park. Klager har oplevet, at en familie slog sig ned med en indiansk tipi og opsatte gynger i træerne på ejendommen.

Lb.nr. 14 har i klagen anført, at det påtænkte stiforløb kommer til at gå direkte gennem klagers have, hvor borde og stole er anbragt, og hvor klager opholder sig allermost gennem hele højsæsonen. Klager finder, at der ikke er nogen grund til at ændre det eksisterende stiforløb.

Lb.nr. 15 har gjort indsigelse mod placeringen af stien på ejendommen. Det fremgår af klagen, at der er en kort sti på klagers ejendom, der løber fra huset og vinkelret til klinten, hvor klager har indrettet en hyggeplads på klintekanten. Ifølge fredningsafgørelsen skal denne sti løbe direkte gennem denne hyggeplads, hvilket klager finder urimeligt.

Lb.nr. 16 har i klagen anført, at det planlagte stiforløb vil være til stor gene for klager. Klager ønsker, at stiforløbet forbliver, som det er i dag. Det er anført, at det ikke tilfører vandrerne nogen større værdi, at stien etableres.

Lb.nr. 17 har i klagen anført, at det vil være yderst generende, hvis stien skal placeres langs klintekanten, som er lige foran klagers have og fristed ved klinten.

Lb.nr. 19 har i klagen anført, at trappen på ejendommen ønskes bevaret, ligesom klager ønsker en uændret linjeføring af trampestien via Hovedskovvej. I den forbindelse er det anført, at lodsejerne har accepteret de gener, der har været ved det eksisterende stiforløb, og disse gener vil blive intensiveret ved en omlægning af stiforløbet.

Lb.nr. 20 har gjort indsigelse mod, at der med fredningen gribes ind i klagers private ejendomsret. Klager har oplyst, at der har været sti på ejendommen i over 25 år. Klager har ikke noget imod en sti hen over ejendommen, og der har aldrig været problemer med brugerne af stien. Dog er klager utilfreds med den måde lodsejerne er blevet behandlet på af sagsrejerne. Klager ønsker ikke at forære jorden væk, men vil gerne samarbejde om det eksisterende stiforløb.

Lb.nr. 23 har anført, at det eksisterende stiforløb, der er indtegnet med grønt på fredningskortet, ikke er en sti. Der er tale om en asfalteret vej med tung trafik. Det er oplyst, at trampestien i 2004 blev lagt vest om klagers ejendom, som er et kalkbrud. Det blev dengang vurderet, at det ikke ville være tilstrækkeligt sikkert for gående færdsel på fabriksområdet, hvis stien blev ført langs vandet. Klager har anført, at det er de samme forhold, der gør sig gældende i dag. I det tilfælde at fredningsforslaget bortfalder, har klager oplyst, at klager er indstillet på fortsat dialog med Stevns Kommune om et stiforløb langs stranden, hvis sikkerheden kan opretholdes. Det fremgår, at klager ikke ønsker et stiforløb tinglyst, men henholder sig til det tinglyste medlemskab af Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti.

Lb.nr. 27 har gjort indsigelse over det planlagte stiforløb mellem Store-dalsvej 3 og Hærvejen 50, da det vil medføre uacceptabelt meget trafik med parkerede biler, knallerter, cykler, vandrere og løse hunde. Den lange privatvej fra Hærvejen til trampestien vil indbyde til den nævnte trafik til gene for beboerne.

Lb.nr. 28 har gjort samme indsigelse som lb.nr. 27.

Lb.nr. 29 har i klagen anført, at klager bor på Barmhjertigheden, som er en privat vej uden mulighed for parkering eller vendeplads. Vejen er blind, og klager forudser derfor, at gårdspladsen og indkørslen vil blive anvendt som parkerings- og vendeplads.

Lb.nr. 30 har i klagen anført, at klager ikke ønsker adgang til klinten fra Barmhjertigheden, ligesom klager ikke ønsker mulighed for overnatning, parkering og bænke.

Lb.nr. 31 har gjort indsigelse over for det planlagte stiforløb på Barmhjertigheden som lb.nr. 29 og 30.

Lb.nr. 32 og 34 har i klagen anført, at det er problematisk, at der er oprettet en ny adgangsvej til klinten nord for Stevns Fyr. Det er oplyst, at der kun er 182 m mellem den asfaltvej, der går ned til fyret med p-pladser, og en ny adgangsvej, hvor der ikke er p-pladser. Klager finder, at det ikke er hensigtsmæssigt, da vejen samtidig skal gå omkring det lokale vandværk, som kan medføre problemer for sikkerheden ved vandværket. Det er endvidere anført, at klager finder det betænkeligt, at der på bagsiden af Højjeruplund-skoven skal etableres en ny sti kun 8-10 m fra den eksisterende i skoven, som ligger ca. 130 m fra klintekanten.

Lb.nr. 36 har anført, at fredningsgrænsen er placeret midt imellem bygninger og direkte forbi to soveværelsesvinduer, dagligstue og imellem borde og stole til B&B-gæster. Det er endvidere anført, at der ikke med fredningen er sikret fred om natten. Det fremgår af klagen, at der ikke ses

at være sket ændringer i landskabet, der kan begrunde en fredning på alle sider af ejendommen.

To naboer, som ikke er omfattet af fredningen, har gjort indsigelse, da de har en tinglyst eksklusiv adgangsret hen over naboejendommen til klinten, som de vil miste. Andre naboer, ligeledes uden for fredningsområdet, har gjort indsigelse mod, at stiforløbet ligger tæt på deres boliger.

Øvrige bemærkninger

Herudover har Miljø- og Fødevarerklagenævnet modtaget bemærkninger fra Stevns Kommune. Kommunen finder, at fredningen er af national betydning og har i den forbindelse henvist til de nationale og internationale interesser, som området rummer, særligt vedrørende udnævnelsen til UNESCO verdensarvområde og forskningsmæssige interesser fra ind- og udland. Kommunen har påpeget, at også fredningsnævnet i sin afgørelse har vurderet, at fredningen af Stevns Klint vil være af væsentlig national betydning.

Danmarks Naturfredningsforening har til klagen fra lodsejerforeningen bemærket, at foreningen finder, at fredningen er gyldig. Danmarks Naturfredningsforening har henvist til, at fredningen af Stevns Klint er i tråd med "Handlingsplan for fredning 2013". Foreningen har sammenlignet Stevns Klint med fredningerne af Skagen Gren, Møns Klint og Hammerknuden, som er blandt landets absolutte perler.

Det er endvidere anført, at det forhold, at Stevns Klint er udpeget til UNESCO verdensarvområde understreger klintens store internationale betydning, og at en fredning vil falde i tråd med denne status af verdensarv, som ikke i sig selv giver nogen beskyttelse.

Danmarks Naturfredningsforening har endvidere anført, at foreningen kan tilslutte sig de bemærkninger og forslag, som er fremført af Botanisk Forening, Dansk Ornitologisk Forening, lb.nr. 26 og biolog Anita Pedersen.

Til klagen fra lb.nr. 36 har Danmarks Naturfredningsforening bemærket, at det fremgår af flyfotos tilbage til 1954, at der har været sti mellem bygningerne og klintekanten og muligvis længere tilbage i tiden, hvorfor det ikke er nyt for klager, at der er en offentlig sti mellem klintekanten og bygningsmassen.

Klager med lb.nr. 26 har i bemærkningerne anført, at klager finder det problematisk, at Stevns Kommune mener, at fredningen vil sikre, at trampestiens rekreative anvendelse vil blive styrket gennem stikveje fra trampestien ud til vejnettet. Klager har oplyst, at en sådan stikvej ligger 3-4 m fra køkken, toilet og soveværelse, men på naboens ejendom. Herudover har klager en privat fællesvej liggende lige uden for soveværelsesvinduet. Klager ser helst, at der lukkes for færdslen foran ejendommen

med skiltning om, at der ikke er adgang til trampestien. Klager har oplyst, at færdslen omkring ejendommen er ukontrolleret og alternativ, hvilket har medført store gener for klagers privatliv samt for kvæg- og fåreavl på ejendommen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget forslag fra Dansk Hangliding & Paragliding Union om at ændre bestemmelsen om flyvning med paraglidere og lignende. Foreningen ønsker, at der med bestemmelsen bliver mulighed for et samarbejde med plejemyndigheden, så der ikke er tale om faste startsteder, men en dynamisk model, der tager hensyn til forholdene på stedet.

8. Miljø- og Fødevareklagenævnets besigtigelse og offentlige møde

Miljø- og Fødevareklagenævnet besigtigede den 12. og 13. maj 2019 fredningsområdet og holdt efterfølgende offentligt møde om sagen.

Under Miljø- og Fødevareklagenævnets besigtigelse og offentlige møde redegjorde Danmarks Naturfredningsforening som den ene sagsrejsers for, at det var nødvendigt at frede, da Stevns Klint er en vigtig historisk perle, og en fredning vil være i overensstemmelse med handlingsplan 2013. Foreningen anførte videre, at kun en fredning vil sikre en optimal beskyttelse af klinteprofilet. Ved at indføre en bræmme undtaget for landbrugsdrift vil naturen kunne brede sig, og der kan derved tages hensyn til truede naturarter. Det blev endvidere anført, at ikke alene fiskeleret indgik som argument for udpegning til Unesco Verdensarv, men også flora og fauna. Stevns Kommune anførte, at en fredning er en god måde at sikre området og biodiversiteten, idet kommunen henviste til, at staten havde valgt at lade hele Holtug Kridtbrud frede. Et alternativ til fredning ville være frivillige aftaler, som alene ved uoverensstemmelser kunne behandles af domstolene. Det blev endvidere anført, at det er vigtigt at være tryk ved klintekanten, og at myndighederne har en forpligtelse til at man kan færdes sikkert på stierne. Trampestien ville gå en usikker fremtid i møde uden en fredning, hvorfor kommunen anser det for rettidig omhu at frede.

Miljøstyrelsen oplyste, at styrelsen ikke ville modsætte sig en fredning, men opfordrede til at aftale nærmere med lodsejerne, hvis stiforløbet vedtages.

Lodsejerforeningen anførte, at den nuværende aftale om stiforløb fungerer tilfredsstillende, og at den opfylder Dansk Vandrelaugs kriterier for stiforløb. Det blev yderligere anført, at alle medlemmer af Lodsejerforeningen Stevns Trampesti har underskrevet en deklARATION, som er klar til tinglysning med Stevns Kommune og lodsejerforeningen som påtaleberettigede, og at medlemmerne har forpligtet sig til mere end en 25 m bræmme, hvis hensynet til stien kræver det. Endvidere blev det anført, at kalkoverdrevet aldrig har været der, og at det er et kriterium for udpegning til verdensarv, at der er lokal opbakning.

Det blev endvidere anført af foreningens advokat, at fredningen er et indgreb i den private ejendomsret og henviste til grundlovens § 73. Det blev anført, at nødvendighedskravet ikke er opfyldt, og advokaten henviste til den frivillige ordning og Naturklagenævnets afgørelse fra 2004.

Andre lodsejere og foreninger, som ikke er medlem af lodsejerforeningen, udtrykte støtte til fredningen og opfordrede til at indføre en dyrkningsfri bræmme af hensyn til bilag IV arter og planter samt vandrefalken.

Endelig blev de skriftlige klagepunkter i det væsentlige gentaget.

9. Miljø- og Fødevareklagenævnets høring af 12. oktober 2020

Miljø- og Fødevareklagenævnet sendte den 12. oktober 2020 et høringsbrev til lodsejerne og andre interessenter i sagen om blandt andet etablering af nyt stiforløb på matr.nr. matr.nr. 36a og langs 36d Holtug By, Holtug samt matr.nr. 32a og 62 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge.

9.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget høringssvar fra Omya A/S (lb.nr. 23), Miljøstyrelsen, Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti, Dansk Hang- og Paragliding Union, Stevns Kommune og nogle omboende.

9.1.1 Høringssvar fra Dansk Hang- og Paragliding Union

Dansk Hang- og Paragliding Union har i høringssvar af 5. november 2020 henvist til sin tidligere anmodning om at ændre formuleringen i fredningsbestemmelserne.

9.1.2 Høringssvar fra Omya A/S

Selskabet har indsendt bemærkninger af 18. november 2020 til stiforløbet på selskabets ejendom, hvoraf fremgår, at stiforløbet er indtegnet forkert på fredningskortet og har i den forbindelse henvist til Stevns Kommunes bekræftelse af, det stiforløbet er forkert indtegnet. Stevns Kommune har i mail af 17. november 2020 til Miljø- og Fødevareklagenævnet oplyst, at kommunen er blevet opmærksom på fejlen.

9.1.3 Høringssvar fra Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen har i sit høringssvar af 18. november 2020 anført, at styrelsen støtter Miljø- og Fødevareklagenævnets hensigt om at ændre afgrænsningen og udtage arealer i den nordlige del af fredningsområdet samt ændringen af stiforløbet i den sydlige del. Det fremgår endvidere, at de naturgivne forudsætninger for udvikling af overdrev synes bedre i den sydlige del end den nordlige.

9.1.4 Hørings svar fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti

Foreningen har i hørings svar af 18. november 2020 anført, at foreningen gerne vil opfordre Miljø- og Fødevarerklagenævnet til at overveje sin stilling endnu engang, idet denne fredningssag bør være et af de få eksempler, hvor klagenævnet med fordel kan besinde sig.

Det fremgår, at det er foreningens ønske at afslutte denne sag, så de lokale lodsejere, der skal tåle en del i forhold til det meget store turismetryk, samt Stevns Kommune, der ønsker at tiltrække mere turisme, kan opretholde et godt og bæredygtigt samarbejde, og på den måde sikre at Stevns Klint forbliver den verdensarv, som alle har været med til at gøre mulig og er stolte over, fremfor at sagen skal føres videre i det civile retlige system.

Foreningen har i det væsentlige gentaget tidligere bemærkninger.

For så vidt angår stiforløbet, fremgår det, at det stiforløb, Stevns Klint Trampesti, der blev etableret langs klinten efter Naturklagenævnets afgørelse i 2004, blev evalueret og anbefalet af en uafhængig ekspert udpeget af den daværende amtslige miljømyndighed, og at stiforløbet beviseligt har fungeret til gavn og glæde for alle turisterne siden etableringen. Trampestien blev anlagt, således at der var en rimelig balance mellem naturfredningsforeningens krav og lodsejernes ønsker i forhold til deres virke og privatliv.

Det fremgår af bemærkningerne, at lodsejerforeningen gerne vil imødekomme det forslag omkring stiforløb, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet nu fremkommer med. Det vil sige et kystnært stiforløb, der løber i hele Verdensarvens længde. Der er nogle enkelte steder, hvor klagenævnet ikke helt har kunnet gennemskue alle konsekvenser ved den valgte stiføring, hvorfor foreningen vil foreslå at Stevns Kommune og lodsejerforeningen sammen tilretter stiforløbet, så stiforløbet bringes i overensstemmelse med, hvad der rent praktisk kan lade sig gøre, samt hvad der er rimeligt i forhold til de få lodsejere det drejer sig om. Der er tale om ubetydelige strækninger på nogle få hundrede meter. Herud over er der et sted ved virksomheden Omya A/S (Stevns Kalkbrud), hvor det indtegnede stiforløb vil være direkte livsfarligt.

Det fremgår, at foreningens medlemmer er villige til at lade hele stiforløbet tinglyse på deres ejendomme med Stevns Kommune som påtaleberettiget. Deklarationen foreslås formuleret således, at der altid skal være et ubrudt stiforløb som aftalt, og at stiforløbet ved nedfald af klinten altid kan rykkes ind i landet, så tæt på det oprindelige forløb som muligt, og med rimelig hensyntagen til sikkerhed for nye nedfald. Det er foreningens opfattelse, at dette tiltag vil opfylde de ønsker, der er til et udvidet stiforløb i den nordlige del af Klinten, hvorfor foreningen anser en fredning for unødvendig. Det er anført, at foreningen håber, at Miljø- og Fødevarerkla-

genævnet inden sin endelige afgørelse, vil bede Stevns Kommune og lodsejerforeningen om at udarbejde et forslag til et stiforløb.

For så vidt angår 25 meter bræmme fremgår det af bemærkningerne, at hovedargumentet for at etablere denne bræmme nu er formuleret som en sikkerhedszone i forhold til, at stien altid vil kunne rykkes ind i landet af både sikkerhedsmæssige grunde, eller hvis der falder noget af klinten i havet. Hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet vil bifalde forslaget om at tinglyse det forlængede og kystnære stiforløb, vil der blive taget højde for, at der altid vil være et ubrudt stiforløb så tæt på klinten som muligt.

Foreningen har anført, at der således ikke vil være nogen objektiv begrundelse for at fremme fredningsforslaget om en 25 meters bræmme, med baggrund i at sikre et intakt stiforløb.

Det fremgår endvidere af bemærkningerne, at der med fredningsforslaget oprindeligt skulle udlægges en 25 meter bræmme som et såkaldt næringsfattigt kalkoverdrev. I den forbindelse er det anført, at det vil være umuligt uden at fjerne muld- og lerlaget. Samtidig fremgår det, at det vil være meget svært at udlægge natur i en 20.000 meter lang og 25 meter bred bræmme i en af Danmarks mest frugtbare landbrugsområder. Det er i den forbindelse anført, at jorden altid har været dyrket ud mod klintekanten, at bræmme vil være meget svær og meget omkostningsfuld at vedligeholde, og at den vil udvikle sig til brakmark ved manglende vedligeholdelse, samt at det ikke vil være optimalt at fremme den vilde natur langs klinten.

Det fremgår endvidere, at det vil gå ud over bæredygtigheden, som er en forudsætning for Verdensnaturarven, da man på denne måde fratager den store del af lodsejerne, der dyrker landbrug langs klinten, en væsentlig del af deres muligheder for at opretholde den indtjening de er vant til, hvilket for nogle lodsejeres vedkomne er en halvering, fordi jorden ligger i et forholdsvist smalt bælte på langs af klinten.

Endelig fremgår det, at foreningen vil arbejde aktivt for at UNESCO fratager Stevns Klint sin tildeling af Verdensarv, hvis der fredes en 25 meters bræmme. Hvis området fratages verdensarven, vil selve motivationen for at anlægge denne fredningssag ikke længere være til stede.

Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen kan acceptere, at det lodrette geologiske klinteprofil, som udgør verdensarven, bliver fredet, selv om det er unødvendigt.

Videre fremgår det, at foreningen vil foreslå et kompromis, der tilgodeser de væsentlige interesser i fredningsforslaget samt sikrer et godt samarbejde omkring verdensarven. Hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet beder Stevns Kommune og Lodsejerforeningen om at indgå aftale om stiforløb

bet i den nordlige del af verdensarvsområdet, vil foreningen acceptere, at hele stiforløbet herefter bliver tinglyst på de enkelte ejendomme.

Foreningen anfører, at den ikke på nogen måder bifalde bufferzoner eller fratagelse af rettigheder til at dyrke landbrug som hidtil, og det foreslåede kompromis forudsætter derfor, at der ikke bliver fredet i en 25 meters bræmme.

10. Miljø- og Fødevarerklagenævnets høring af 19. november 2020

Miljø- og Fødevarerklagenævnet sendte den 19. november 2020 de indkomne høringssvar i kontradiktion.

10.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har modtaget høringssvar fra Miljøstyrelsen, Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti, Dansk Botanisk Forening, Danmarks Naturfredningsforening, lb.nr. 26 og en omboende.

10.1.1 Høringssvar fra Dansk Botanisk Forening

Dansk Botanisk Forening har i høringssvar af 25. november 2020 anført, at foreningen kan tilslutte sig kommentarerne fra Stevns Kommune om, at området er vigtigt at frede. Foreningen har henvist til bilag 10 til fredningsforslaget, som er en tegning udarbejdet af biolog Anita Pedersen, som skal illustrere hvilke konsekvenser, der er ved at indføre en dyrkningsfri bræmme. Illustrationen har tidligere været forelagt Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

10.1.2 Høringssvar fra Anita Pedersen

Anita Pedersen har den 6. december 2020 indsendt tilsvarende høringssvar som ovenfor.

10.1.3 Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening

Danmarks Naturfredningsforening har i sit høringssvar af 7. december 2020 anført, at foreningen ikke er enig med Lodsejerforeningen i, at den frivillige ordning med en vandresti fungerer tilfredsstillende, og foreningen afviser, at en sådan løsning vil være tilfredsstillende i fremtiden.

Foreningen har anført, at fredningen ikke kun handler om en vandresti, men også om beskyttelse og udvikling af naturværdierne, de geologiske værdier, de landskabelige værdier, de kulturhistoriske værdier, for muligheden for at formidle værdierne og meget mere, som mistes, hvis fredningssagen for Stevns Klint ikke gennemføres. Herudover vil en sti, som kun tinglyses, henhøre under domstolene og ikke under Miljø- og Fødevarerklagenævnet, hvilket erfaringsmæssigt har den svaghed, at domstolene kun går ind i sagen, hvis nogen anlægger en sag. Endvidere har foreningen anført, at det er nemt for den påtaleberettigede at ophæve en tinglysning.

Det fremgår af bemærkningerne, at Miljøstyrelsen påpeger, at de naturgivne forudsætninger for udvikling af overdrev er bedre i områdets sydlige del end i den nordlige. Foreningen vil understrege, at der er de samme grundlæggende forudsætninger for at udvikle overdrev på den nordlige som den sydlige del, og at successen fuldstændig afhænger af, hvad plejemyndigheden sætter ind med af bevidst udpining af jorden over en kortere årrække, inden den lægges permanent ud til natur. Det har vist sig effektivt andre steder. Samtidig bør de rekreative kvaliteter ved at kunne færdes i en udyrket bræmme langs Stevns Klint også tillægges værdi.

Af bemærkningerne til stien angivet på Omya A/S's ejendom fremgår, at stien angivet med grønstiplet signatur eksisterer som kørevej, og den er i lokalplan 32 Stevns Kridtbrud angivet til at overtage de rettigheder, der følger den nedlagte Eske-stien, som lokalbefolkningen havde adgang til at benytte. Der er derfor korrekt, at den er angivet med grønstiplet signatur. Men den kan eventuelt angives med rødstipling. Ændres signaturen til rød (ny sti), vil det være plejemyndighedens ansvar at sikre, at stien fremover gøres sikker for gående. Fjernes sti-signaturen helt, bør det være på vilkår, at Omya A/S anlægger en trappe ved vandet, så man kan komme videre nordpå ad trampestien, når man har passeret virksomhedens ejendom. Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen er bekendt med, at Omya A/S i forbindelse med den kommende råstofplan, ønsker at bryde kridt under stien. Dette vil imidlertid forudsætte en dispensation fra fredningen, og bør i givet fald medføre krav om, at Omya A/S finansierer en trappe for gående nordpå langs vandet.

Det er anført, at der ifølge lodsejer er angivet, at fredningen omfatter egentlige haver. Dette er ikke korrekt og der verserer en sag i kystdirektoratet om det pågældende sted.

Endelig fremgår det, at foreningen er imod, at den fredede sti ved Store-dal ønskes flyttet mod nord. Foreningen har anført, at der dels findes en stiforbindelse ved det af fredningen angivne sted, og dels at stiforløbet herved ville komme meget tæt på en for fredningen uvedkommende ejendom.

Der stilles fra lodsejers side krav om erstatning for trappe på klinten. Danmarks Naturfredningsforening mener ikke, at der forefindes tilladelser til trapper, ud over trappen ved Højerup og Stevns Fyr.

10.1.4 Høringssvar fra lb.nr. 26

Det fremgår af bemærkningerne, at lodsejerforeningen ikke repræsenterer alle lodsejere, og at lb.nr. 26 ikke er medlem, ligesom de ikke støtter lodsejerforeningens arbejdsform. Af det store høringsmateriale til Miljø- og Fødevareklagenævnet kan man få det indtryk, at foreningen tæller en enstemmig lodsejermodstand, hvilket ikke er tilfældet. Til lodsejerforeningens høringssvar er det anført, at det ikke er korrekt, at det ikke er muligt at fremvokse et biologisk kalkoverdrev. Lodsejer har henvist til

sognekort fra egnen, hvor der i første halvdel af 1800-tallet fandtes talrige græsningsoverdrev med skovsignatur langs store dele af Stevns Klint. Floraen er for det meste fjernet totalt siden det rationelle og sprøjtede landbrug vandt indpas for ca. 50 år siden, men der har været og eksisterer fortsat masser af refugier for overdrevsplanterne langs og på klinten, ligesom det udmærket kan lade sig gøre, at lave en kunstgødet og sprøjtet landbrugsjord om til biologisk kalkoverdrev. Det kræver enten råstofgravning, eller høst af biomasse (hø) i nogle indledende år, derefter enten afgræsning eller fortsat høst eller ”fuldmandsslåning” med krav og målsætning om mere variation end standart græsslåning. Det er hverken umuligt eller meget bekosteligt. Stevns Kommune kan sammen med rådgivere udarbejde et oplæg for drift og pleje af strækningen, som til fulde vil give den variation og den naturlige indvandring af gode indikatorer for biologiske kalkoverdrev. Her ville det være nærliggende, hvis lodsejere med maskiner og materiel til høst af hø, eller husdyr, også fremover spillede en rolle i processen mod målet om et 20 km langt biologisk kalkoverdrev, ligesom efterbehandlingen af Omya A/S’s råstofgrav til landbrugsjord burde revurderes. Lodsejer henleder opmærksomheden på, at den botaniske og kulturhistoriske definition på et overdrev spænder fra næsten træløse, stenbestrøede strandoverdrev til lysåbne krat og lys egeskov, som det endnu ses flere steder i Skåne. Derfor er målet ikke en afskrivning af træer og buske som sådan, men formentlig en assisteret fremvækst af buske og træer karakteristiske for egnen og for kalkoverdrev – ask, hassel, hvidtjørn, kornel, æble og flere forskellige hjemmehørende roser.

10.1.5 Høringssvar fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti

Det fremgår af Lodsejerforeningens bemærkninger af 19. november 2020 vedrørende kompromisforslaget til stiforløb, at foreningen har afholdt møde med Stevns Kommune. Foreningen har noteret sig, at kommunalbestyrelsen på et efterfølgende møde havde sagen på dagsordenen under lukkede sager, og at en enig kommunalbestyrelse ikke havde bemærkninger til Lodsejerforeningens kompromisforslag eller andre høringssvar. Det fremgår af bemærkningerne, at foreningen betragter dette som en udstrakt hånd.

Foreningen har anført, at den, som Miljøstyrelsen, støtter, at stiforløbet skal ende i den nordlige del mellem Lb. nr. 4 og 5, sådan som Miljø- og Fødevarerklagenævnet har foreslået.

Afslutningsvis har foreningen udarbejdet sammendrag af foreningens forslag til fredning og stisystem, hvoraf fremgår, at Verdensarven kan fredes, Miljø- og Fødevarerklagenævnet skal pålægge Stevns Kommune og Lodsejerforeningen at lade det kystnære stiforløb tinglyse med en frist til 21. april 2021 til at håndtere praktiske foranstaltninger i den forbindelse. Kommunen skal inden 1. maj 2021 etablere nye stier i den nordlige, og såfremt enkelte lodsejere ikke vil deltage, skal det være muligt at ekpropriere.

10.1.6 Bemærkninger fra omboende

To omboende familier har i mail af 4. november 2020 udtrykt bekymring for, om deres tinglyste adgangsret til en sti gennem en fredet dyrkningsfri bræmme vil blive påvirket.

11. Miljø- og Fødevareklagenævnets høring af 8. december 2020

11.1.1 Bemærkninger fra Stevns Kommune

Stevns Kommune har i bemærkninger af 18. december 2020 præciseret, at kommunen fastholder, at kommunen ønsker en fredning. Kommunen afviser i den forbindelse at der indgås andre alternative aftaler om beskyttelsen af klinten. Kommune har endvidere understreget, at en fredning af Stevns Klint er af international betydning, og at trampestien er en naturlig del af fredningen.

Stevns Kommune har den 25. januar 2021 telefonisk oplyst, at der er sendt en ansøgning til Kystdirektoratet om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til opførelse af en trappe på Omya A/S's grund med henblik på at lave en direkte forbindelse mellem stranden og klinten og undgå færdsel rundt om eller gennem virksomhedens ejendom. Det kræver imidlertid omkostningskrævende geologiske undersøgelser af klinten for at vurdere, om projektet rent faktisk er teknisk gennemførligt, hvorfor kommunen på nuværende tidspunkt ikke kan sige, om det kan lade sig gøre.

11.1.2 Bemærkninger fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti

Lodsejerforeningen har i bemærkninger af 22. december 2020 i det væsentlige gentaget sine bemærkninger fra tidligere høringer. Herud over har foreningen anført, at der efter foreningens opfattelse reelt kun er to parter i sagen; Lodsejerforeningen og Danmarks Naturfredningsforening. Foreningen har i den forbindelse anført, at nogle af de personer, der har udtalt sig til sagen, har relationer til Danmarks Naturfredningsforening.

12. Miljø- og Fødevareklagenævnets behandling af sagen

12.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets indledende bemærkninger

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), landsdommerne Norman Cleaver og Henrik Twilhøj, og de læge medlemmer Pelle Andersen-Harild, Jørgen Elikofer, Knud N. Mathiesen og Jens Vibjerg.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 43, stk. 1, kan fredningsnævnets afgørelse efter § 40 påklages til Miljø- og Fødevareklagenævnet. Det følger af naturbeskyttelseslovens § 42, at Miljø- og Fødevareklagenævnet skal efterprøve fredningsnævnets afgørelse efter § 40, stk. 1, i dens helhed, når den samlede erstatning og godtgørelse overstiger 500.000 kr.

Endvidere følger det af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, at Miljø- og Fødevarerklagenævnet kan ændre fredningsnævnets afgørelse, herunder fredningens geografiske udstrækning, fredningsbestemmelserne og erstatningen. Dette gælder, uanset hvem der har rejst fredningssagen eller påklaget fredningsnævnets afgørelse, og uanset fredningsforslaget og de forslag og krav, der er fremført for fredningsnævnet og Miljø- og Fødevarerklagenævnet.

Ifølge naturbeskyttelseslovens § 33, stk. 1, kan der gennemføres fredning af landarealer til varetagelse af de formål, der er nævnt i naturbeskyttelseslovens formålsbestemmelse i § 1:

§ 1. Loven skal medvirke til at værne landets natur og miljø, så samfundsudviklingen kan ske på et bæredygtigt grundlag i respekt for menneskets livsvilkår og for bevarelsen af dyre- og plantelivet.

Stk. 2. Loven tilsigter særligt

- 1) at beskytte naturen med dens bestand af vilde dyr og planter samt deres levesteder og de landskabelige, kulturhistoriske, naturvidenskabelige og undervisningsmæssige værdier,
- 2) at forbedre, genoprette eller tilvejebringe områder, der er af betydning for vilde dyr og planter og for landskabelige og kulturhistoriske interesser, og
- 3) at give befolkningen adgang til at færdes og opholde sig i naturen samt forbedre mulighederne for friluftslivet.

Efter naturbeskyttelseslovens § 38 skal en fredning indeholde en bestemmelse om formålet med fredningen. Ifølge § 38, stk. 3, kan en fredning gå ud på bevaring af den nuværende tilstand eller tilvejebringelse af en bestemt tilstand, der herefter skal bevares, og den kan regulere offentlighedens færdsel i området. Af bestemmelsens stk. 4 fremgår, at en fredning kan indeholde de bestemmelser, herunder de påbud og forbud vedrørende arealernes anvendelse, der skønnes nødvendige, for at fredningsformålet kan opnås.

12.2 Miljø- og Fødevarerklagenævnets generelle bemærkninger

12.2.1 Fredningens gennemførelse

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at der med fredningsforslaget er væsentligt nyt i forhold til fredningsafgørelsen fra 2004. Nævnet har herved lagt vægt på, at der med fredningsforslaget er indført en dyrkningsfri bræmme, og at Stevns Klint siden 2014 har været optaget på UNESCO's verdensarvliste.

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder efter en afvejning af de hensyn, der fremgår af formålsbestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 1, over for de lodsejerinteresser, der er påberåbt, at området er frednings-

værdigt, og at fredningen af Stevns Klint skal gennemføres. Flertallet har ligesom fredningsnævnet lagt vægt på, at Stevns Klint er én af ”perlerne,” som beskrives som de unikke, de vigtigste og de nationalt værdifulde lokaliteter som beskrevet i Handlingsplan for fredning 2013. Flertallet kan endvidere tiltræde fredningsnævnet begrundelse for at frede et ubrudt stiforløb langs klinten. Det er i den forbindelse afgørende at linjeføringen langs klintekanten i en lang årrække er sikret i takt med at dele af klinten skrider i havet. Herudover har nævnet navnlig lagt vægt på områdets udpegning på UNESCO’s verdensarvliste, og på muligheden for at sikre og forbedre områdets enestående natur i form af den prioriterede naturtype kalkoverdrev.

Mindretallet (Jens Vibjerg og Knud N. Mathiesen) finder, at fredning er indgribende i den private ejendomsret og unødvendig, når formålet med fredningen kan opnås ved frivillige aftaler, ligesom klinten i forvejen er fuldt beskyttet, jf. udpegningen til UNESCO Verdensarv.

12.2.2 Fredningens afgrænsning

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet tilslutter sig fredningsnævnets afgørelse, men med den ændring at fredningsgrænsen i den nordlige del af området går til og med matr.nr 35b Holtug By, Holtug (til og med lb.nr. 6), hvor grænsen for UNESCO-verdensarvudpegningen går.

Mindretallet (Norman Cleaver, Henrik Twilhøj og Pelle Andersen-Harild) tilslutter sig det af fredningsnævnet fastsatte stiforløb til Bøgeskov Havn af de grunde, fredningsnævnet har anført.

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet har besluttet, at der i forbindelse med afgrænsningen af fredningen i den nordlige del skal etableres et stiforløb langs skel delvis rundt om matr.nr. 36a og 36d Holtug By, Holtug (lb.nr. 5) fra klintekanten og ind i landet, indtil stien løber an til eksisterende vej (ved Højgårdsvej 4) som vist på fredningskortet.

Mindretallet (Pelle Andersen-Harild) finder det ikke nødvendigt at etablere ny trampesti ud over, hvad fredningsnævnet har vedtaget.

Et enigt Miljø- og Fødevarerklagenævn har besluttet at udtage stik-stien langs det nordlige skel på matr.nr. 10b og 10d Tommestrup, St. Heddinge (lb.nr. 34) samt på matr.nr. 10c (vandværket) af fredningen.

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet har besluttet at udtage den af fredningsnævnet vedtagne stik-sti gennem marken på matr.nr. 34 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge og i stedet at frede et eksisterende trampestiforløb, som løber fra det østlige skel fra vest mod nord på matr.nr. 32a Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge (parallelt med Boesdalvej), og som knækker i skel mellem matr.nr. 34 og 62 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge og herefter fortsætter mod kysten.

Mindretallet (Pelle Andersen-Harild) finder det ikke nødvendigt at etablere ny trampesti ud over hvad fredningsnævnet har vedtaget.

Miljø- og Fødevareklagenævnet fastholder fredningsgrænsen med 25 meter bræmme på "plateauet" omfattet af Natura 2000 på matr.nr. 33d (lb.nr. 10).

12.2.3 *Fredningens indhold*

Et flertal i Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at muligheden for at sikre klinten og udvikle området enestående natur i form af den prioriterede naturtype kalkoverdrev varetages ved at genindføre bestemmelsen i fredningsforslaget om en sprøjte- og dyrkningsfri bræmme på 25 meter fra klintekanten. Som følge heraf ændres formålsbestemmelsen og fredningsbestemmelsen i § 4 i overensstemmelse hermed.

Mindretallet (Jens Vibjerg og Knud N. Mathiesen) finder, at en dyrkningsfri bræmme er for indgribende og tilslutter sig fredningsnævnets afgørelse.

Et flertal af Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer finder af hensyn til muligheden for fortsat at kunne dyrke arealet, bag bræmme, at kun 10 meter af den mest kystnære del af 25 meter bræmme skal være dyrknings-, gødsknings- og sprøjtefri m.v. på ejendommene matr.nr. 33d og 33e Holtug By, Holtug (lb.nr. 10).

Mindretallet (Pelle Andersen- Harild) finder, at den dyrkningsfri bræmme også for lb.nr. 10 skal fastholdes på 25 meter.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder ikke anledning til at genindsætte den af fredningsnævnet udtagne bestemmelse om sejlads med vandscootere m.v., som anmodet af Danmarks Naturfredningsforening.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at det er væsentlig betydning for oplevelsen af det ubrudte forløb langs klinten og af aktiviteterne i kridtbruddet på matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, at stien føres ad stranden og via en trappe forbindes til stien på klintekanten, frem for den nuværende løsning, hvor publikum enten er nødt til at bruge en ca. 1 km lang omvej bag om kridtbruddet eller bruge virksomhedens adgangsvej til bruddet. Der er derfor indsat en bestemmelse, der muliggør en sådan løsning i fredningens § 8, stk. 5.

Efter anmodning fra Dansk Hanggliding og Paragliding Union har Miljø- og Fødevareklagenævnet vedtaget at ændre fredningsbestemmelsernes § 3, stk. 6 for at gøre processen om flyvning med paraglidere mere smidig.

Som følge af flertallets vedtagelse af fredningens afgrænsning, er veteranflyvepladsen på matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug ikke længere omfattet af fredningen, hvorfor bestemmelserne herom er uaktuelle og udgår.

12.3 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse

Miljø og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse om at gennemføre fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune på følgende ejendomme, der er afgrænset som vist på det medfølgende fredningskort, og som helt eller delvist omfatter følgende matrikelnumre:

Holtug By, Holtug:

del af 20b, del af 20h, del af 20k, del af 20i, del af 21d, del af 21e, 22g, del af 22f, del af 22h, del af 32e, del af 32f, del af 33d, del af 33e, del af 33f, del af 33g, del af 33i, del af 34a, del af 35b, del af 36a, del af 36d,

Sigerslev By, St. Heddinge

del af 17d, del af 19c, del af 19d, del af 21a, del af 21d, del af 24b, 24c, 24h, del af 25c, del af 25e, del af 25h, del af 32c, del af 34b, del af 63c, 66

Tommestrup By, St. Heddinge

del af 3b, del af 3f, del af 3n, del af 4d, del af 4f, del af 10b, del af 10d, del af 11a, del af 11b, 12c, del af 15a, del af 18a, del af 20a, 36a, 36b, 33a, 33b, 37

Højerup By, Højerup

del af 3c, del af 3d, del af 3e, del af 3q, del af 3r, del af 3t, del af 3ø, del af 4a, del af 4f, del af 22a, del af 25b, del af 26f, del af 26g, del af 27a, del af 31, del af 36, del af 41a, 41b, del af 42, 44

Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

del af 23a, del af 24c, 24e, 24r, 24t, 24v, 26i, 27b, 27c, 27g, 28b, del af 32a, del af 34, 62, 70a, 70b, del af 7000c, del af 7000x

samt i alt 11,18 ha umatrikulerede arealer.

Fredningen af Stevns Klint gennemføres med følgende bestemmelser, som herefter gælder for fredningen:

§ 1 Fredningens formål

1. At sikre og bevare områdets geologiske værdier af enestående, universel betydning.

2. At bevare og fremme områdets karakteristiske naturtyper for at skabe et artsrigt plante- og dyreliv, herunder særligt de naturtyper og arter, som er knyttet til naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev.
3. At sikre områdets helt særegne kulturhistoriske værdier som er knyttet til klinten.
4. At sikre og understøtte relevante formidlings- og forskningsmæssige tiltag med udgangspunkt i de unikke, stedlige værdier og samspillet mellem dem.
5. At sikre offentligheden god tilgængelighed til den geologiske verdensarv samt til den særlige kulturarv og natur via et sammenhængende, kystnært stiforløb, Stevns Klint Trampesti.
6. At sikre og forbedre de rekreative værdier - herunder oplevelser, der er knyttet til klinten, naturen, verdensarven samt udsigten over havet.
7. At sikre en generel bæredygtighed og bred forankring i udforskningen, forvaltningen, publikumsadgangen og formidlingen af områdets natur- og kulturværdier.
8. At medvirke til at sikre, at naturtyper og arter, som er omfattet af Natura 2000-beskyttelse, har en gunstig bevaringsstatus.

§ 2 Fredningsområdet

Fredningsområdet afgrænses som vist på medfølgende fredningskort.

Det fredede område afgrænses i øst-vestlig retning mod vandet af linjen for højeste daglige vandstand til 25 meter fra klinteoverkanten ind i landet som vist på fredningskortet og forløber i nord-sydlig retning langs Stevns Klint fra den sydlige del af matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug i nord til Rødvig i syd. Visse offentligt ejede arealer er omfattet af fredningen i større omfang. Enkelte steder er alene klinteprofilen og klinteoverkanten omfattet af fredningen. I det omfang det nye stiforløb i den ubrudte Stevns Klint Trampesti fra matr.nr. 36a, Holtug By, Holtug til Rødvig ligger uden for fredningsområdet, er denne sti også omfattet af fredningen. Det samme gælder eksisterende og nye tilslutningsstier, der er vist på fredningskortet. Private haver er ikke omfattet af fredningen.

§ 3 Bevaring af området

Det fredede område skal bevares i sin nuværende tilstand, medmindre en tilstandsændring er tilladt eller påbudt i de følgende bestemmelser eller tillades ved dispensation.

§ 4 Arealernes drift og anvendelse

1. Der etableres en i udgangspunktet 25 meter bred bræmme fra klintekanten og ind i land. De omfattede arealer i bræmmen må ikke opdyrkes, gødskes, sprøjtes, kalkes eller omlægges. Fredningsnævnet kan dog i særlige tilfælde dispensere til brug af bekæmpelsesmidler i forbindelse med bekæmpelse af invasive arter. Følgende matrikler er undtaget fra dette forbud: matr.nr. del af 3d, del af 41a, del af 36, del af 42, del af 31, del af 3a, del af 3q, 41b, 44, Højerup By, Højerup.
2. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som f.eks. flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
3. Plejen tilrettelægges, så særligt naturtypen næringsfattigt kalkoverdrev fremmes. Den nærmere naturpleje tilrettelægges i en plejeplan, jf. § 9.
4. På arealerne inden for fredningen må der ikke plantes træer eller buske, og arealerne må ikke tilplantes med udsigtshæmmende afgrøder.
5. Eksisterende træer og buske på klintekanten kan bevares med hjemmehørende arter. Plejemyndigheden sikrer udsigtskiler passende steder. Den nærmere drift og vedligeholdelse fastlægges i plejeplanen.
6. Flyvning er ikke tilladt med udgangspunkt fra fredningsområdet. Undtaget herfra er flyvning med paraglidere og lignende ikke-motoriserede luftfartøjer med udgangspunkt fra udpegede strækninger på klinten. Plejemyndigheden udpeger i samarbejde med Dansk Hanggliding og Paragliding Union disse flyvestrækninger, som kan flyttes under hensyn til fuglenes yngleaktiviteter i området.
7. Rappelling/klatring er ikke tilladt inden for fredningsområdet undtagen i særlige tilfælde med plejemyndighedens godkendelse.

§ 5 Byggeri

1. Der må ikke etableres nye boliger i fredningsområdet, hverken i eksisterende bebyggelse eller som nybyggeri.
2. Der må ikke opføres anden ny bebyggelse såsom skure, boder og jagtthytter. Forbuddet omfatter tillige legefaciliteter, terrasser, drivhuse og andre indretninger uden tilknytning til den eksisterende bebyggelse. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne konstruktioner kan opføres på de udpegede arealer omfattet af særbestemmelser.
3. Om- og tilbygninger til eksisterende bebyggelse kan kun ske efter fredningsnævnets godkendelse. Fredningen er ikke til hinder for indvendig ombygning af eksisterende bygninger.
4. Bygninger, som er nødvendige for landbrugsdriften, kan opføres i tilknytning til eksisterende bebyggelse efter forudgående godkendelse af fredningsnævnet for så vidt angår byggeriets udformning, stør-

relse, placering og materialer. Fredningen er ikke til hinder for opførelse af nødvendige primitive læskure til husdyr.

5. Byggeri skal tilpasses den eksisterende bebyggelse og det omkringliggende landskab.

§ 6 Øvrige faste konstruktioner og anlæg

1. Der må ikke etableres anlæg og konstruktioner som f.eks. tårne, jagstiger, hochsitze, vindmøller, solcelleanlæg, tankanlæg, transformerstationer og master. Der må ikke føres ledninger/kabler i luftlinje over det fredede areal.
2. Udvendig belysning må kun etableres som nedadrettet belysning og kun i tilknytning til boliger, driftsbygninger, besøgscentre og museer, formidlingsmæssige institutioner, restaurationer og lignende.
3. Uden for have- og gårdspladsarealer må der ikke anbringes faciliteter til overnatning som campingvogne, mobile homes eller lignende. Teltslagning må ikke finde sted uden for de områder, der i plejeplanen, jf. § 9, udlægges til primitive overnatningspladser.
4. Fredningen er ikke til hinder for sædvanlig hegning, såsom lette trådhegn og lignende. Hegn, som ved deres højde eller udseende ændrer væsentligt ved landskabsbilledet, er ikke tilladt. Hegnene må ikke være hindrende for offentlighedens adgang til at færdes på fredningens stier. Plejemyndigheden afgør, hvorvidt hegning er hindrende for offentlighedens færdsel.
5. Informationstavler og øvrige museale formidlingselementer til formidling af fredningen, natur- og kulturværdier kan opsættes med plejemyndighedens godkendelse. Informationstavler om færdsel opsættes på foranledning af plejemyndigheden. Eksisterende lovlig skiltning kan fastholdes.
6. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de nødvendige foranstaltninger i forbindelse med pleje, anlæg af stier mv. som for eksempel stenter, overgange over diger, klaplåger, drikkeanlæg til dyr og lignende.
7. Fredningen er ikke til hinder for etablering af faste, primitive overnatningspladser med shelters, p-pladser, toiletter samt ladestandere til elbiler og -cykler mv. på de offentligt ejede arealer. Yderligere anlæg kræver fredningsnævnets tilladelse.
8. Fredningen er ikke til hinder for etablering af op til 4 anløbsbroer langs kysten. Fredningen er ikke til hinder for, at sådanne anløbsbroer med landanlæg anvendes rekreativt på en måde, som er i overensstemmelse med fredningens formål, eksempelvis til kano, robåde, ka-

jakker og turbåde. En egentlig lystbådehavn er ikke tilladt efter fredningen.

9. Der må ikke etableres trapper eller nedgange fra klintekanten til forstranden. Der kan efter dispensation fra fredningsnævnet etableres offentligt tilgængelige trapper eller nedgange. Fredningen er ikke til hinder for etablering af de allerede godkendte trapper til stranden i Højerup og ved Stevns Fyrcenter. Eksisterende, lovlige trapper eller nedgange kan bibeholdes.
10. Deponering må ikke finde sted inden for fredningsområdet.

§ 7 Geologiske interesser

1. Indsamling af fossiler med kommercielt sigte er forbudt i hele fredningsområdet.
2. Det er tilladt private at samle fossiler til eget brug i de nedfaldne blokke på stranden. Undtaget er dog området neden for Højerup Kirke.
3. Det er forbudt at beskadige klintens lag ved brug af værktøj eller på anden måde, ligesom det er forbudt at fjerne eller beskadige fiskeleret.
4. Sikring og indsamlinger til forskning, formidling og undervisning kan ske efter forudgående tilladelse fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum og de berørte lodsejerne.
5. Bestemmelser vedrørende indsamling af fossiler og andet geologisk materiale samt bevaringsmæssig beskyttelse af særligt udsatte områder sker efter forskrifter anvist i plejeplanen. Ved identificering af geologiske forekomster af særlig videnskabelig eller udstillingsmæssig værdi, kan det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum nedlægge et øjeblikkeligt forbud mod indsamling.
6. Plejen af klinteprofilen fastlægges i en plejeplan, som revideres hvert fjerde år af plejemyndigheden med bidrag fra det for området geologisk ansvarlige, statsanerkendte museum. I plejeplanen kan udpeges områder til frilægning, hvor bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.
7. Ved fund af danekræ henvises til gældende dansk lovgivning.

§ 8 Stier og offentlig adgang

1. Færdsel på Stevns Klint Trampesti er kun tilladt til fods. Færdsel på offentlige og private fællesveje og på stier på offentlige arealer følger gældende lovgivning. Hunde skal altid føres i snor.

2. De nye stier, der fremgår af fredningskortet, skal anlægges og afmærkes af plejemyndigheden inden for et år efter fredningens gennemførelse. Stevns Klint Trampesti lægges inden for 25 meter bræmmen og i sikkerhedsmæssig forsvarlig nærhed af klintens overkant, eller som angivet på fredningskortet.
3. Stevns Klint Trampesti kan flyttes inden for 25 meter bræmmen og i umiddelbar nærhed af klintekanten. Tilslutningsstierne, der fremgår af fredningskortet, kan flyttes af plejemyndigheden efter aftale med berørte lodsejere uden fredningsnævnets godkendelse, hvis sikkerheds- eller færdselsmæssige hensyn taler for det. Et nyt stiforløb skal sikres ved tinglysning.
4. Plejemyndigheden kan etablere flere stier i området efter en nærmere planlægning og aftale med de respektive lodsejere. Stien over matr.nr. 40a og 38a Holtug by, Holtug, og på Præstegårdsvej kan omlægges, hvis et sammenhængende, kystnært stiforløb til Holtug Strandvej sikres ved tinglysning.
5. Der anlægges stiforløb på matr.nr. 66, Sigerslev By, St. Heddinge som føres frem mod klintefoden ved den nordlige del af matr.nr. 34b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien føres langs klintefoden og indtil 40 meter regnet fra vandkanten ved højeste vandstand, hvor der skal etableres en trappe, der kan forbinde stien fra stranden med stien, der etableres på klintekanten på matr.nr. 34 b, Sigerslev By, St. Heddinge, hvor stien løber videre mod nord langs klintekanten. Trappen skal anlægges i overensstemmelse med beskrivelsen i Stevns kommunes ansøgning til Kystdirektoratet af 2. oktober 2017 om dispensation fra strandbeskyttelseslinjen til etablering af formidlingsstrappe, sikkerhedshegn med låger samt forbedring af eksisterende naturtrappe ved Sigerslev Kridtbrud, Stevns Klint med tilhørende ansøgningsmateriale. Fredningen tillægges bonusvirkning for trappen samt de øvrige faciliteter beskrevet i ansøgningen således, at der ikke skal indhentes dispensation fra strandbeskyttelseslinjen, jf. naturbeskyttelseslovens § 15, og at der ikke skal indhentes landzone-tilladelse, jf. planlovens § 35, stk. 1. Hvis det viser sig ikke at være teknisk muligt, at etablere trappen, skal plejemyndigheden med etablere et stiforløb over matr.nr. 34 b, Sigerslev By, St. Heddinge, der kan forbinde strandstien og klintestien. Stiforløbet forelægges til godkendelse hos fredningsnævnet, der træffer afgørelse herom, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1. Stiforløbet vil være omfattet af fredningen og skal erstattes med 60 kr. pr. løbende meter.
6. Stier holdes farbare med passende klippet græs af en bredde på ca. en meter.

7. Plejemyndigheden har ansvar for at holde stierne åbne, tilgængelige, skilte og synligt afmærkede i terrænet med stenter, klaplåger, færreste eller lignende.
8. Regulering af færdsel og ophold beskrives i plejeplanen. Reguleringen kan eksempelvis bestå i at lede publikum uden om særligt sårbare områder af hensyn til verdensarven samt flora og fauna. Reguleringen sker i overensstemmelse med naturbeskyttelseslovens regler om offentlig adgang.

§ 9 Plejeplan

1. Stevns Kommune er plejemyndighed på de private og kommunalt ejede arealer. Den administrerende statslige myndighed er plejemyndighed på de statsejede arealer. Plejemyndigheden har ret til at udføre natur- og landskabspleje på privatejede arealer til opfyldelse af fredningens formål, jf. den til enhver tid gældende bekendtgørelse om pleje af fredede arealer og tilsyn.⁹
2. Plejemyndigheden udarbejder en plejeplan for det fredede område senest et år efter fredningens gennemførelse. Plejeplanen revideres herefter senest hvert fjerde år.
3. Plejeplanen udmønter fredningens formål og sikrer, at grundlaget for verdensarven understøttes.
4. Plejemyndigheden vurderer i forbindelse med udarbejdelse af plejeplanen nødvendigheden af opsætning af hegn for græssende dyr i relation til færdslen på Stevns Klint Trampesti og den nødvendige pleje.
5. Plejeplanen skal redegøre for plejeforanstaltninger og anlægsarbejder,
 - kan, ud over initiativer til natur- og landskabspleje, fastlægge placeringen af primitive publikumsforanstaltninger som borde, bænke og affaldskurve inden for de udpegede områder på fredningskortet,
 - kan indeholde forslag til opsætning af husdyrhegn, fangfolde og læskure til dyr,
 - kan fastlægge formidlings- og forskningstiltag inden for det fredede område,
 - kan indeholde bestemmelser om at frilægge områder på og ved klinten, hvis bevoksning, jord eller andre forhold truer eller skjuler de geologiske værdier.

⁹ På fredningstidspunktet bekendtgørelse nr. 924 af 27. juni 2016 om pleje af fredede arealer og tilsyn.

- kan fastlægge placeringen af primitive overnatningspladser efter aftale med de berørte lodsejere.
6. Plejemyndigheden kan foretage mindre foranstaltninger som for eksempel flytning af stien, fældning af træer med mere af blandt andre sikkerhedsmæssige hensyn.
 7. Steder med bevoksning langs klinten eller i naturlige kløfter mv. plejes i henhold til nærmere forskrifter beskrevet i plejeplanen.

§ 10 Særbestemmelser for delområder

Delområdernes geografiske udstrækning fremgår af fredningskortet.

1. Boesdal Kalkbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og natur samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Fredningen er ikke til hinder for, at der etableres et besøgscenter med tilhørende faciliteter, udsigtsplateau, trappe samt anløbsbro. Kommunen udarbejder under hensyntagen til fredningens formål en helhedsplan for området med et stiforløb, besøgscenter og tilhørende faciliteter. Stiforløbet gennem bruddet anlægges af plejemyndigheden og kan flyttes frit inden for området uden fredningsnævnets godkendelse.

2. Stevns Fyrcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af kulturhistorie som Den Kolde Krig og fyr- og søfartshistorie, fugletræk, den stedlige flora og fauna samt til kultur- og fritidsaktiviteter. Kommunen udarbejder en helhedsplan for området. Fredningsnævnet skal godkende helhedsplanen, jf. dog § 6, stk. 9.

3. Mandehoved - Stevns Naturcenter

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af fugletræk, den stedlige flora og fauna, Den Kolde Krig samt til rekreativ udfoldelse. Fredningsforslaget er ikke til hinder for overnatningsmuligheder som eksempelvis naturovernatning og teltslagning, samt efter fredningsnævnets nærmere godkendelse, udsigtsplateauer, madpakkehus og lignende.

4. Holtug Kridtbrud

Hele området omfattes af fredningen. Området udlægges til formidling af den geologiske verdensarv, kulturhistorie og den stedlige flora og fauna samt til rekreativ udfoldelse.

§ 11 Dispensation

Fredningsnævnet kan meddele dispensation fra fredningsbestemmelserne, såfremt det ansøgte ikke strider mod fredningens formål, jf. naturbeskyttelseslovens § 50, stk. 1.

§ 12 Ophævelse af eksisterende fredning

Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 om fredning af Stevns Klint Sti ophæves med gennemførelsen af nærværende fredning.

Fredningens afgrænsning og indhold fremgår yderligere af medfølgende fredningskort.

Afgørelsen vil blive offentliggjort på mfkn.naevneneshus.dk. Afgørelsen kundgøres endvidere i Statstidende.

Thomas Steensen
Stedfortrædende formand

29. januar 2021
Sagsnr. 18/05549

AFGØRELSE FRA MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNET

MILJØ- OG
FØDEVAREKLAGENÆVNET
Toldboden 2
8800 Viborg

AFGØRELSE VEDRØRENDE ERSTATNING i sag om fredning af Stevns Klint i Stevns Kommune

Tlf. 72 40 56 00
CVR-nr. 37795526
nh@naevneneshus.dk
www.naevneneshus.dk

Miljø- og Fødevareklagenævnet har truffet afgørelse efter naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, jf. § 39.¹

Miljø og Fødevareklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om erstatning og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatninger i anledning af fredningen:

Lb. nr. 1:	Udgår
Lb. nr. 2:	Udgår
Lb. nr. 3:	Udgår
Lb. nr. 4:	Udgår
Lb. nr. 5: Karl Hedeager Ovesen og Karen Susanne Ovesen	70.460 kr.
Lb. nr. 6: Niels Henning Andersen	441.820 kr.
Lb. nr. 7: Ole Sjøbjerg Christiansen	109.745 kr.
Lb. nr. 8: Jesper Lehnshøj Poulsen og Tina Riis Poulsen	159.540 kr.
Lb. nr. 9: Anne Vejtorp og Ole Lindborg Madsen	330.640 kr.
Lb. nr. 10: Michael Vagn Loft	55.140 kr.
Lb. nr. 11: Anne Dorte Kaas Jørgensen og Jesper Børge Jørgensen	1.545 kr.
Lb. nr. 12: Naturstyrelsen	0 kr.
Lb. nr. 13: umatrikulerede arealer	0 kr.
Lb. nr. 14: Kirstine Riis Nielsen og Mogens Hans Poulsen	8.000 kr.
Lb. nr. 15: Jan Kurt Olsen og Hilda Anne Lise Olsen	59.220 kr.
Lb. nr. 16: Maria Dolores Amann Jørgensen og Dennis Skovgaard Amann Jørgensen	42.280 kr.
Lb. nr. 17: Steffen Egholm Boye	461.540 kr.
Lb. nr. 18: Den Selvejende Institution v/Preben Egon Kosiara	9.040 kr.
Lb. nr. 19: Vibeke Karlsen og Kurt Karlsen	86.080 kr.

¹ Lovbekendtgørelse nr. 240 af 13. marts 2019 om naturbeskyttelse med senere ændringer.

Lb. nr. 20: Jørgen Østergaard Kristensen	162.380 kr.
Lb. nr. 21: Ellen Margrethe Pedersen og Henning Vester	22.380 kr.
Lb. nr. 22: Stevns Kommune	0 kr.
Lb. nr. 23: Omya A/S	89.130 kr.
Lb. nr. 24: Maja Eva Birkholm	14.600 kr.
Lb. nr. 25: Jesper Petersen	104.320 kr.
Lb. nr. 26: Annelise Hansen og Jan Pedersen	166.320 kr.
Lb. nr. 27: Henny Agnethe Jørgensen	70.180 kr.
Lb. nr. 28: Mikkel Højklint	98.540 kr.
Lb. nr. 29: Kim Christian Højklint	149.500 kr.
Lb. nr. 30: Inge Møgelberg og Jan Frisch Møgelberg	130.460 kr.
Lb. nr. 31: Morten Clemen Christensen og Bettina Christensen	137.300 kr.
Lb. nr. 32: Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermiin	371.740 kr.
Lb. nr. 33: Kjeld Østergaard Rasmussen	151.480 kr.
Lb. nr. 34: Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermiin	311.480 kr.
Lb. nr. 35: Boet efter: Steen Christoffersen	165.540 kr.
Lb. nr. 36: Erik Troels Schütt og Margaret Ann Schütt	49.600 kr.
Lb. nr. 37: Selskabet Højeruplund	38.370 kr.
Lb. nr. 38: Selskabet Højeruplund	86.775 kr.
Lb. nr. 39: Michael Claes Jakobsen	68.540 kr.
Lb. nr. 40: Carsten Boelsmand og Lone Ballieu Boelsmand	148.820 kr.
Lb. nr. 41: Lars Korsholm Hansen	292.940 kr.
Lb. nr. 42: Lars Christensen	189.260 kr.
Lb. nr. 43: Knud Jensen	172.820 kr.
Lb. nr. 44: Susanne Christensen	109.620 kr.
Lb. nr. 45: Leonie Wilhelmina Bryde og Peter Simon Bryd:	0 kr.
Lb. nr. 46: Jens Henrik Andersen	25.440 kr.
Lb. nr. 47: Liselotte Bencard Nielsen og Erik Møller Nielsen	349.710 kr.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har endvidere fastsat godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Af den samlede erstatning på 5.512.295 kr. samt rente og tillagt godtgørelsesbeløb på 100.000 kr. afholder staten ved Miljøministeriet ni tiendedele og Stevns Kommune en tiendedel, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 5.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om erstatning i anledning af fredningen kan efter naturbeskyttelseslovens § 45 påklages til Taksationskommissionen af de, der har påklaget fredningsnævnets afgørelse af erstatningsspørgsmålet til nævnet, eller for hvis vedkommende nævnet har skærpet fredningsbestemmelserne eller nedsat erstatningen. Afgørelsen kan endvidere påklages af Stevns Kommune og af miljøministeren.

Klagefristen er fire uger fra den dag, Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse er meddelt den klageberettigede, jf. naturbeskyttelseslovens § 87,

stk. 1. Er afgørelsen offentligt bekendtgjort, regnes klagefristen dog altid fra bekendtgørelsen. Hvis klagefristen udløber på en lørdag eller helligdag, forlænges fristen til den følgende hverdag. Klage skal indgives til Miljø- og Fødevareklagenævnet, e-mail: mfkn@naevneneshus.dk, der videresender klagen til Taksationskommissionen, jf. § 45, stk. 4.

Afgørelser truffet efter § 39, stk. 1, 3. pkt., § 39, stk. 3, og § 49, stk. 3-5, kan ikke påklages til Taksationskommissionen, jf. § 45, stk. 1, 2. pkt.

Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om godtgørelse kan ikke påklages, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Afgørelsen er truffet af nævnet, jf. § 1 i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet², der har behandlet sagen i den læge afdeling, jf. § 3, stk. 1, nr. 9, i lov om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

² Lov nr. 1715 af 27. december 2016 om Miljø- og Fødevareklagenævnet.

1. Indledning

Fredningsnævnet for Østsjælland har den 1. maj 2017 truffet afgørelse om erstatning i anledning af fredningen af Stevns Klint i Stevns Kommune med et samlet beløb på 2.572.635 kr.

Sagen er på grund af erstatningens størrelse forelagt for Miljø- og Fødevarerklagenævnt i medfør af naturbeskyttelseslovens § 42. Fredningsnævnets afgørelse om erstatning er endvidere påklaget til klagenævnet af en række lodsejere og naboer, jf. naturbeskyttelseslovens § 43.

2. Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse

Fredningsnævnet har i erstatningsafgørelsen anført, at fredningsnævnet efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt., skal fastsætte erstatning til ejere, brugere og andre indehavere af rettigheder over de fredede ejendomme for det tab, som fredningen påfører dem. Erstatningen skal fastsættes, så den modsvarer den nedgang i den enkeltes handelsværdi, der skyldes fredningsbestemmelserne.

Det fremgår af fredningsnævnets afgørelse, at de privatejede arealer, der er omfattet af fredningen, alle er beliggende inden for strandbeskyttelseslinjen og derfor allerede er beskyttet efter naturbeskyttelseslovens § 15. Fredningsnævnet har derfor ikke tilkendt erstatning for disse arealer. Endvidere har fredningsnævnet ikke tilkendt erstatning for offentligt ejede arealer.

Herefter har fredningsnævnet truffet afgørelse om, at nævnet ved udmåling af erstatning har taget udgangspunkt i de takster, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet har anvendt i sin seneste praksis.

Fredningsnævnet har fastsat en grund- og mindstetakst på 3.600 kr.

Fredningsnævnet har besluttet, at den frivilligt etablerede trampesti skal betragtes som en ny sti. Fredningsnævnet har anført, at trampestien, der skal holdes farbar i en bredde på 1 meter, har en nødvendig sikkerhedsmæssig bræmme mellem klintekanten og stien. Fredningsnævnet har overvejet, om denne sikkerhedsbræmme skal kompenseres ved en højere erstatning. Nævnet fandt, at den sikkerhedsmæssige bræmme vil eksistere også uden en sti. Fredningsnævnet har endvidere besluttet, at der ikke er grundlag for at tilkende højere erstatning end sædvanlig takst som følge af stiens beliggenhed nær klintekanten.

Fredningsnævnet har herefter fastsat en takst på 15 kr. pr. lb. meter i erstatning for fastholdelse af eksisterende stier i fredningsområdet og en takst på 60 kr. pr. lb. meter i erstatning for nye stier.

Det er i afgørelsen oplyst, at mange lodsejere har fremsat krav i anledning af forringede jagtmuligheder. Fredningsnævnet har anført, at fredningen

ikke forhindrer jagt, og at vildtet i stor udstrækning vil vænne sig til forholdene. Samtidig må det forventes, at en øget færdsel på de eksisterende stier vil forringe jagtmulighederne.

På den baggrund har fredningsnævnet skønsmæssigt fastsat en erstatning på 15 kr. pr. lb. meter sti for forringede jagtmuligheder, som er tilkendt de private lodsejere.

Fredningsnævnet har i sin afgørelse anerkendt, at etableringen af en trampesti vil påføre de enkelte ejendomme nogle gener og ulemper samt et fald i herlighedsværdi m.v. Fredningsnævnet har fundet, at den tilkendte erstatning for forringede jagtmuligheder ikke tilstrækkeligt kompenserer for disse gener. På den baggrund har fredningsnævnet besluttet, at generne er proportionale med længden af stien på den enkelte ejendom og har fastsat en skønsmæssig godtgørelse for gener, ulemper og fald i herlighedsværdi m.v. på 100 kr. pr. lb. meter ny sti.

Det fremgår endvidere af afgørelsen, at udgifter til opsætning af hegn og låger m.v. afholdes af plejemyndigheden i det omfang plejemyndigheden finder, at der er et behov.

Fredningsnævnet har ikke tilkendt erstatning til de lodsejere, der ved Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 fik fredet et stiforløb på deres ejendomme. Fredningsnævnet har heller ikke tilkendt erstatning til de lods ejere, som har ejendomme beliggende uden for fredningsområdet.

På den baggrund har fredningsnævnet tilkendt følgende erstatninger:

Lb. nr. 1:	24.075 kr.
Lb. nr. 2:	19.950 kr.
Lb. nr. 3:	30.100 kr.
Lb. nr. 4:	80.500 kr.
Lb. nr. 5:	67.375 kr.
Lb. nr. 6:	160.125 kr.
Lb. nr. 7:	43.400 kr.
Lb. nr. 8:	56.000 kr.
Lb. nr. 9:	107.975 kr.
Lb. nr.10:	63.175 kr.
Lb. nr. 11:	3.600 kr.
Lb. nr. 12:	0 kr.
Lb. nr. 13:	0 kr.
Lb. nr. 14:	3.600 kr.
Lb. nr. 15:	20.125 kr.
Lb. nr. 16:	14.350 kr.
Lb. nr. 17:	165.900 kr.
Lb. nr. 18:	3.600 kr.
Lb. nr. 19:	32.025 kr.
Lb. nr. 20:	59.500 kr.

Lb. nr. 21:	8.750 kr.
Lb. nr. 22:	0 kr.
Lb. nr. 23:	94.935 kr.
Lb. nr. 24:	36.225 kr.
Lb. nr. 25:	35.700 kr.
Lb. nr. 26:	61.950 kr.
Lb. nr. 27:	61.950 kr.
Lb. nr. 28:	34.650 kr.
Lb. nr. 29:	51.450 kr.
Lb. nr. 30:	48.300 kr.
Lb. nr. 31:	48.125 kr.
Lb. nr. 32:	163.080 kr.
Lb. nr. 33:	42.525 kr.
Lb. nr. 34:	214.005 kr.
Lb. nr. 35:	65.275 kr.
Lb. nr. 36:	28.000 kr.
Lb. nr. 37:	103.380 kr.
Lb. nr. 38:	68.620 kr.
Lb. nr. 39:	41.650 kr.
Lb. nr. 40:	71.750 kr.
Lb. nr. 41:	127.925 kr.
Lb. nr. 42:	65.275 kr.
Lb. nr. 43:	65.800 kr.
Lb. nr. 44:	70.740 kr.
Lb. nr. 45:	3.600 kr.
Lb. nr. 46:	3.600 kr.
Lb. nr. 47:	179.195 kr.

Det fremgår af fredningsnævnets afgørelse, at nævnet har fastsat erstatninger for i alt 2.572.635 kr. Herudover har fredningsnævnet tilkendt godtgørelse for sagkyndig bistand på 35.937 kr.

3. Klager og bemærkninger hertil

Advokat Håkun Djurhuus har på vegne af lodsejerforeningen fremsat krav om erstatning og godtgørelse for de enkelte lodsejere.

Det fremgår indledningsvis af lodsejerforeningens opgørelse, at lodsejerne har fremsat et generelt krav om, at taksten pr. lb. meter for etablering af nye stier også skal omfatte stiens bredde pr. lb. meter. Foreningen forudsætter, at den fastsatte takst på 60 kr. omfatter en sti med 1 meters bredde, og foreningen finder derfor, at trampestien, som foreningen forventer vil blive 2 meter bred, skal erstattes med dobbelttakst, således at taksten pr. meter i længde og bredde bliver 120 kr.

I tilknytning hertil har foreningen anført, at stien anlægges på dyrkede arealer, og at arealet beliggende søværts stien ikke vil kunne anvendes efter ejerens ønske.

Subsidiært har foreningen krævet, at erstatningen fastsættes efter ekspropriationsreglerne og ikke efter bestemmelserne om fredning. Det er anført, at den råderet, som lodsejeren har efter en fredning, er illusorisk, når arealet faktisk ikke kan anvendes. Derfor ønsker foreningen fuld erstatning for det eksproprieredes værdi.

I forhold til den resterende del af det udlagte fredningsbælte på 25 meter, har foreningen anført, at det fredede areal landværts stien ligeledes bør betragtes som en ekspropriativ afståelse. Dette er begrundet med, at det i praksis er fredningsmyndigheden, der selv beslutter placeringen af stien inden for bræmmen, uden at linjeføringen skal forhandles.

Det er anført, at arealet over tid ikke kan bruges i takt med, at stien rykker ind i landet. På baggrund af den illusoriske råderet finder foreningen, at erstatningen bør være af samme størrelse som ved en ekspropriation af arealet ved afståelse. Som følge heraf skal der tilkendes fuld erstatning. Foreningen har henvist til bilag over de seneste handler, hvor handelsprisen har været ca. 300.000 kr. pr. ha.

Mere subsidiært har foreningen gjort gældende, at der som minimum bør tilkendes det dobbelte af gældende takster inden for fredningsområdet.

I forhold til erstatning for jagtforringelse og herlighedsværdi har foreningen anført, at der ikke er foretaget en individuel vurdering. Alle lodsejere har fået tilkendt erstatning, også selvom de ikke har mulighed for at drive jagt, eller ejendommen har en beliggenhed, der ikke medfører gener af en fredning. Omvendt er andre hårdt ramt og bliver ikke kompenseret forholdsvist. Som et eksempel er nævnt Selskabet Højeruplund, der har fået tilkendt erstatning på over 60.000 kr. for tab af jagtmuligheder og herlighedsværdi. Højeruplund er et traktørsted, der lever af, at der kommer så mange mennesker som muligt, og hvor der ikke kan drives jagt.

Det er endvidere anført, at nogle lodsejere, som ikke er omfattet af fredningen, har krav på erstatning med henvisning til naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 1. pkt., hvoraf fremgår, at brugere og andre indehavere af rettigheder har ret til erstatning for det tab, som en fredning vil påføre dem.

Endelig fremgår det, at lodsejerne forventer at få tilkendt godtgørelse for sagkyndig bistand.

De generelle erstatningskrav for de enkelte lodsejere, som gengives neden for, er baseret på en takst på 120 kr. pr. lb. meter sti og 690 kr. for den resterende del af bræmmen på 25 meter:

Lb.nr. 1

Sti	49.320
Restende del af bræmmen	82.800
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	133.870

Lb.nr. 2

Sti	13.680
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	15.430

Lb.nr. 3

Sti	32.400
Ejendoms-/herlighedsværdi	900.000
Sagkyndig bistand	5.500
Samlet krav	937.900

Klager har anført, at ejendomsværdien vil falde væsentligt, hvis stien kommer til at gå gennem ejendommen og medføre mange gener. Ejendommen er ikke indhegnet, og det vil ikke være muligt at have løsgående hunde, hvis offentligheden har adgang til ejendommen.

Lb.nr. 4

Sti	54.600
Restende del af bræmmen	226.320
Tab af handelsværdi	1.000.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	1.277.542

Klager har anført, at herlighedsværdien og ønsket om at leve i fred vil blive ødelagt for altid. Jagt langs og fra klintekanten stoppes for altid. Klager har anslået et værditab på handelsprisen.

Lb.nr. 5

Sti	46.200
Restende del af bræmmen	265.650
Ejendomsværditab	4.750.000
Tab af flyvemulighed	6.200.000
Tab af jagt	250.000

Sagkyndig bistand	11.125
Samlet krav	11.522.975

Lb.nr. 6

Sti	109.800
Restende del af bræmmen	631.350
6 rækker læhegn	300.000
Vildtbiotop og jagt ødelagt for altid	500.000
Markskade	500.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	2.042.900

Klager har anført, at fredningsbestemmelsernes § 3 giver mulighed for at lave udsigtskiler. Det er videre anført, at en udsigtskile i et læhegn vil give en tunneffekt med markant højere vindhastigheder, hvilket kan beskadige vårafgrøderne.

Lb.nr. 7

Sti	36.000
Restende del af bræmmen	207.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	244.750

Lb.nr. 8

Sti	41.916
Restende del af bræmmen	232.392
Jagt	64.250
Privatlivets fred	225.000
Ejendomsværditab	225.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	790.308

Lb.nr. 9

Sti	74.760
Restende del af bræmmen	429.870
Gener og ulemper	
- Herlighedsværdi	390.000
- Rekreativ udnyttelse	180.000
- Dyreliv	80.000

- Jagt	192.000
- Trappe til forstranden	240.000
Udgifter	
- Hegn og rydning	82.887
- Arbejds løn	14.000
Tabt ejendomsværdi	
- Trappe til forstrand	500.000
- Beliggenhed	700.000
- Dyreliv	112.000
- Jagt	330.000
- Rekreativ værdi	280.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	3.607.267

Klager har begrundet sit tab vedrørende *gener og ulemper* med, at en øget offentlig adgang vil indebære, at ejendommen ikke længere vil være uforstyrret og idyllisk. Lodsejerens rekreative udnyttelse af ejendommen og livsform er bundet op på lokalitetens uforstyrrethed. Overnatning i det fri, vedligeholdelsesarbejder på biotoper for klager og bænkeplads m.v. vil medføre, at det ikke længere er attraktivt. Erstatning kræves for forstyrrelse af dyrelivet. Det er anført, at det ikke længere vil være muligt at gå på jagt af hensyn til sikkerheden. På ejendommen er opført en trappe med adgang til forstranden, som giver en unik mulighed for at komme ned på stranden direkte fra matriklen. Ved offentligt brug må det forventes, at trappen ikke i længden vil kunne holde til det slid, dette medfører. Klagers kontinuerlige vedligeholdelse af trappen efter øget anvendelse vil være en stor arbejdsbyrde og udgift.

Det er anført vedrørende *udgifter*, at klager har fårehold på ejendommen, og at der anvendes flytbare hegn på grund af markdriften. Det endvidere oplyst, at naboen har en tinglyst ret til at færdes i kanten af marken, hvorfor der slås en græsbane. Dette skal fortsat kunne ske, uden at offentligheden får adgang. Klager finder derfor, at der skal opsættes aflåselige låger. Uden disse låger vil den offentlige færdsel, både gående og kørende, passere på alle sider af ejendommen og i haven. For at sti og hegn kan etableres, er det endvidere nødvendigt at rydde et lille stykke skov. Klager har anslået, at det vil tage 20 timer til en timepris på 700 kr.

Klager har anført, at en fredning vil medføre *tabt ejendomsværdi*. I forhold til trappen til forstranden er anført samme begrundelse som ovenfor. Klager har for sit erstatningskrav vedrørende beliggenheden lagt til grund, at ejendommen ligger særdeles roligt og uforstyrret for enden af en 500 meter lang privat vej. Etablering af en sti vil betyde øget færdsel og mange forstyrrelser. Det er oplyst, at erfaringer fra tilsvarende steder langs den eksisterende trampesti har vist, at der på tilstødende private veje ofte forekom-

mer store problemer med ulovlig parkering og andre forstyrrelser af privatlivets fred. Vedrørende dyreliv, jagt og rekreativ værdi har klager anført samme begrundelse som ovenfor.

Lb.nr. 10

Erstatningskrav for østlig stiføring

Sti	63.960
Restende del af bræmmen	215.280
Tab af herlighedsværdi	1.500.000
Etablering af hegn 1	108.075
Etablering af hegn 2	46.128
Etablering af hegn 3	9.969
Sagkyndig bistand	7.500

Samlet krav 1.735.632

Erstatningskrav for vestlig stiføring

Sti	50.040
Restende del af bræmmen	224.250
Tab af herlighedsværdi	75.000
Etablering af hegn	37.791
Sagkyndig bistand	7.500

Samlet krav 394.581

Lb.nr. 11

Sti	42.240
Restende del af bræmmen	242.880
Mistet vildtbiotop/jagt	100.000
Nedsat ejendomsværdi	500.000
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav 886.870

Lb.nr. 14

Mistet herligheds-
værdi 500.000

Sagkyndig bistand 4.300

Samlet krav 504.300

Lb.nr. 15

Sti 15.000

Restende del af bræmmen	86.250
Tab af mulighed for udsigtsplads	50.000
Brug af stige til stranden	500.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	653.000

Lb.nr. 16

Sti	9.960
Restende del af bræmmen	57.270
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	68.980

Herud over har klager gjort krav på et årligt beløb for manglende indtjening.

Lb.nr. 17

Sti	113.760
Restende del af bræmmen	654.120
Tab af herlighedsværdi	195.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	964.630

Værditabet er af klager ansat til 5 % af en mægler vurdering.

Lb.nr. 19

Sti	21.840
Restende del af bræmmen	310.500
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	334.050

Lb.nr. 20

Sti	40.800
Restende del af bræmmen	234.600
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	293.350

Herud over har klager anført, at klager ikke har fået tilkendt erstatning for 135 m eksisterende adgangssti i den sydlige del af matr.nr. 25e. Stien er ikke indtegnet på fredningskortet.

Lb.nr. 21

Sti	6.000
Restende del af bræmmen	34.500
Særlig erstatning for sti	20.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	62.250

Klager har anført, at klager er særligt belastet af stier på to sider af ejendommen, som ligger tæt på boligen.

Lb.nr. 23

Sti	44.400
Restende del af bræmmen	255.300
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	301.450

Klager har anført, at klager gør krav på 666.000 kr. i erstatning, hvis arealer udlægges til næringsfattigt kalkoverdrev.

Lb.nr. 24

Sti	25.200
Restende del af bræmmen	144.900
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	171.850

Lb.nr. 25

Sti	26.640
Restende del af bræmmen	153.180
Fald i ejendomsvurdering	1.000.000
Sagkyndig bistand	8.000
Samlet krav	1.366.070

Lb.nr. 27

Sti	43.920
Restende del af bræmmen	138.000
Særlig erstatning for sti	1.500.000
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	1.683.670
-------------	-----------

Klager har anført at beboerne på Storedalsvej vil blive generet af parkerede biler, cykler, knallerter, gående og løse hunde. Dette vil medføre en forringelse af ejendomsværdien.

Lb.nr. 28

Sti	43.920
Restende del af bræmmen	138.000
Særlig erstatning for sti	1.500.000
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	1.683.670
-------------	-----------

Klager har samme erstatningskrav og samme begrundelse som lb.nr. 27.

Lb.nr. 29

Sti	35.280
Restende del af bræmmen	202.860
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	239.890
-------------	---------

Lb.nr. 30

Sti	33.120
Restende del af bræmmen	190.440
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	225.310
-------------	---------

Lb.nr. 31

Sti	32.880
Restende del af bræmmen	189.060
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	223.690
-------------	---------

Lb.nr. 32

Sti	107.520
Restende del af bræmmen	514.050
Sagkyndig bistand	1.750

Samlet krav	623.320
-------------	---------

Lb.nr. 33

Sti	35.400
Restende del af bræmmen	203.550
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	240.700

Lb.nr. 34

Sti	204.960
Restende del af bræmmen	507.150
Jagt	101.000
Sagkyndig bistand	14.500
Samlet krav	827.610

Lb.nr. 36

Sti	16.800
Restende del af bræmmen	96.600
Fald i ejendomsværdi	1.300.000
Sagkyndig bistand	8.000
Samlet krav	1.421.400

Lb.nr. 39

Sti	28.560
Restende del af bræmmen	164.220
Nedgang i ejendomsværdi	980.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	1.172.780

Klager har anført, at der vil være sti på 3 sider af ejendommen, og den ugenerthed, som er på grunden, vil forsvinde. Ejendommen er nu blevet en turistattraktion for folk uden hævninger.

Lb.nr. 40

Sti	51.480
Restende del af bræmmen	213.221
Værdiforringelse af ejendom	350.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	616.451

Lb.nr. 41

Sti	90.000
Restende del af bræmmen	517.500
Tab af herlighedsværdi	100.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	709.250

Lb.nr. 42

Sti	44.760
Restende del af bræmmen	257.370
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	303.880

Lb.nr. 43

Sti	46.080
Restende del af bræmmen	264.960
Areal fra kant til sti	322.560
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	635.350

Klager har anført, at et areal beliggende mellem kanten og stien ikke længere kan bruges. Det er oplyst, at stien ikke starter helt ude ved kanten i dag.

Lb.nr. 44

Sti	78.000
Restende del af bræmmen	414.000
Sagkyndig bistand	1.750
Samlet krav	493.750

Lb.nr. 47

Sti	204.000
Restende del af bræmmen	1.173.000
Adgangssti fra p-pladsen	24.000
Mistede jagtmuligheder	35.500
Opsætning af hegn	162.500
Sagkyndig bistand	1.750

Det er anført, at fredningsnævnet ikke har tilkendt klager erstatning, da klagers ejendom er fredet ved Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957, og hvor der allerede er sket fredning af et stiforløb.

Klager har gjort opmærksom på, at denne fredning skal ophæves ved gennemførelsen af den nye fredning, og klager er af den opfattelse, at klager skal have tilkendt erstatning, når der er tale om en ny fredning. Det er anført, at den nye fredning har en 25 m bræmme, som ikke findes i fredningen fra 1957, og der bør tilkendes erstatning for dette areal. Klager finder samtidig, at der bør tilkendes erstatning for forbud mod udsigtshæmmende beplantning.

Det er oplyst af klager, at adgangen fra p-pladsen til trampestiens begyndelse går via en privat sti hen over klagers landbrugsareal. Klager finder, at der bør tilkendes erstatning herfor.

Klager finder, at der bør opsættes hegn rundt om det fredede areal, da det ikke er muligt at holde brugerne af trampestien og Boesdal Kalkbrud ude fra klagers landbrugsarealer.

Herudover har fire medlemmer af lodsejerforeningen, som ikke har ejendomme omfattet af fredningen, gjort erstatningskrav gældende. Naboerne har tinglyste adgangsrettigheder til klinten, som efter deres opfattelse mistes ved en fredning.

Klager med lb.nr. 26, som ikke er medlem af lodsejerforeningen, er overordnet positiv over for fredningen. Klager har oplyst, at klager med fredningen i alt vil få et stiforløb på 3 sider af sin ejendom og ganske tæt på boligen. Det er anført, at klager bliver hårdt ramt i forhold til privatlivets fred, og klager finder derfor, at klager bør tilkendes en ulempeerstatning for særligt indgribende forhold.

Miljøstyrelsen har i mail af 5. april 2018 henvist til sit høringssvar af 9. marts 2017 til fredningsnævnet vedrørende erstatningskrav. Det fremgår heraf, at det er styrelsens opfattelse, at erstatningerne så vidt muligt bør følge de takster og erstatningsniveauer, som fastlægges af Miljø- og Fødevareklagenævnet, og erstatningerne bør samlet set svare til nedgangen i ejendommenes handelsværdi.

Det er i Miljøstyrelsens brev anført, at Miljø- og Fødevareklagenævnet har praksis for at tilkende 60 kr. pr. lb. meter ny sti. Det er styrelsens opfattelse, at der ikke er særlige grunde til at ændre denne takst, som også inkluderer andre mindre gener. Styrelsen har henvist til, at stiforløbet fortrinsvis ligger i dyrkningsgrænsen langs klinten, og at der i de fleste fredningssager, hvor der anlægges sti, alene tilkendes erstatning for selve stien.

Miljøstyrelsen har endvidere om en række lodsejeres særskilte krav på erstatning for tabt herlighedsværdi og forstyrrelser af privatlivets fred anført, at der efter alt at dømme er knyttet en særlig værdi til ejendomme, der ligger tæt ved klinten, og som vil være påført gener, der rækker ud over, hvad taksten for sti erstatter.

Miljøstyrelsen har anført bemærkninger til det, som lodsejerforeningen har gjort gældende om jagtforringelser i den nordlige del af fredningsområdet. Efter Styrelsens opfattelse kan anlæggelse af nye stier med offentlig adgang medføre en større eller mindre forstyrrende virkning på vildtet, særligt i de tilfælde hvor stien passerer uforstyrrede strækninger langs klinten. Det er imidlertid styrelsens synspunkt og erfaring, at vildtet vænner sig til forstyrrelser, hvorfor den samlede vildtbestand i området ikke vil falde på grund af fredningen.

2. Erstatningsvurdering fra Vurderingsstyrelsen

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har indhentet sagkyndig bistand fra Vurderingsstyrelsen om erstatningsspørgsmålet. Vurderingsstyrelsen blev anmodet om at vurdere handelsprisen før og efter en fredning, idet erstatningen skulle modsvare en nedgang i ejendommens handelsværdi som følge af en fredning i forbindelse med indførelse af en dyrkningsfri bræmme.

Vurderingsstyrelsen sendte sine bemærkninger og vurderinger i mail af 4. oktober 2020.

Vurderingsstyrelsen har i forbindelse med sin bistand besigtiget fredningsområdet, ligesom styrelsen har gennemgået salgspriser for landbrugsejendomme i området over en periode. Det er styrelsens opfattelse efter gennemgang af 35 frie handler med landbrug, både bebyggede og ubebyggede, på Stevns, heraf 4 handler i umiddelbar nærhed af klinten, at landbrugsjordens handelspris kan fastsættes til 215.000 kr. pr. ha for større reelle arealer egnede til omdrift.

Vurderingsstyrelsen har anført, at handelsprisen på landbrugsjord i området er højere end landsgennemsnittet, idet jorden har god bonitet, og især fordi de klimatiske forhold i området gør området velegnet til produktion af specialafgrøder som græs- og andre frøtyper. På den baggrund har styrelsen vurderet, at indførelsen af en dyrkningsfri 25-meterbræmme fra klintekanten kan sidestilles med en afståelse af arealet, fordi det efter en fredning ikke vil have nogen egentlig brugsværdi for ejeren.

Det fremgår af Vurderingsstyrelsens bemærkninger, at med den fremgangsmåde, Vurderingsstyrelsen har anvendt, kan det med nogen ret hævdes, at der dobbeltkompenseres for selve stianlægget, idet stien vil være beliggende i den 25 meter-zone, der gives fuld erstatning for ved anvendelse af en jordpris på 215.000 kr. pr. ha. Konkret peger Vurderingsstyrelsen også på, at stien vil forløbe i den del af 25-meterzonen, der ligger fjer-

nest fra de dyrkede områder. Styrelsen har endvidere anført, at arealet fortsat er en matrikulær del af den pågældende ejendom, og at ejer derfor konkret vil have udgifter til ejendomsskatter, selvom arealets grundværdi normalt efter fredningen vil blive ansat lavere end for landbrugsjord.

Ud over klagenævnets anmodning om en handelspris i forbindelse med indsættelse af en dyrkningsfri bræmme, har Vurderingsstyrelsen af egen drift foretaget en vurdering af, hvilken indflydelse fredningen kunne have på jagtmuligheder og herlighedsværdi.

Vedrørende ejendommenes jagtværdi generelt har Vurderingsstyrelsen anført, at disse er lave, fordi der er få biotoper og i det hele taget dækningsmuligheder for vildtet. Hertil kommer den omstændighed, at der er landbrugsmæssig drift indtil meget tæt på skel/klintekanten. Dette indebærer også rent fysisk begrænsninger i muligheden for at udnytte jagtpotentialet. Tidspunktet for jagtens udøvelse vil være dels 16. maj til 15 juli med jagt på råvildt og perioden 1. september/1. oktober til 31. januar med jagt på hjortevildt, primært råvildt, og ande- og hønsefugle, harer og ræve samt ænder og gæs. Specielt i den sidste af de nævnte perioder må det antages, at publikumstrykket og dermed gener for jagtudøvelsen er faldende.

På den baggrund har Vurderingsstyrelsen foretaget konkrete beregninger og bemærket følgende for hver enkelt lodsejer:

”Løbenummer 1

Der er tildelt en samlet erstatning på 24.075 kr. hvoraf 8.100 kr. er for gener og 6.156 kr. er forringelse af jagtmulighederne. Afgørelsen er ikke påklaget. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, udløser efter VURDSTs opfattelse en yderligere erstatning for, landbrugsareal på ca. 0,15 ha. eller med den af VURDST beregnede gennemsnitspris, et beløb på 32.250 kr. Fredningsindgrebet synes dog kun i begrænset omfang at påvirke ejendommens værdier i øvrigt, herunder fordi det fredede areal ligger knap 200 meter fra beboelsen og det nye stiforløb langs ejendommens skel mod SØ ligger ca. 300 meter fra beboelsen. Efter VURDSTs opfattelse vil en samlet erstatning på 50.000 kr. fuldt ud kompensere ejer for værdinedgang.

Løbenummer 2

Der er tildelt en samlet erstatning på 19.950 kr. hvoraf 8.100 kr. er for gener og 1.710 kr. er forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, påvirker ikke ejendommen på grund af afstanden til fredningsgrænsen. VURDST gør opmærksom på at ejendommen alene pålægges et 114 meter langt nyt stiforløb langs ejendommens sydøstlige skel. Reduktionen af jagtmuligheder og herlighedsværdi forekommer overordentlig begrænset. VURDST indstiller erstatningen nedsat til 15.000 kr., subsidiært fastholdt.

Løbenummer 3

Der er tildelt en samlet erstatning på 30.100 kr. hvoraf 17.200 kr. er for gener og 2.580 kr. er for mistede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, påvirker ikke ejendommen, da den ligger uden for fredningsgrænsen. Det er VURDSTs opfattelse, at stiforløbet ad den eksisterende vej tværs over ejendommens sydlige del startende relativt tæt på beboelsen, i nogen grad påvirker ejendommens handelsværdi. Vurderingsstyrelsen finder ikke, fredningen påvirker ejendommens jagtmuligheder. Det indstilles at forhøje den samlede erstatning til 40.000 kr.

Løbenummer 4

Der er tildelt en samlet erstatning på 80.500 kr. hvoraf 46.000 kr. er for gener og 6.900 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet er opmålt til 460 meter, hvilket medfører, at 1,15 ha landbrugsjord skal udtages af drift. De direkte gener synes begrænsede, da stiforløbet er min. 360 meter fra ejendommens bygningsdel. Stuehus/have er delvist orienteret mod klinten. Der indstilles givet en erstatning på 300.000 kr. ud fra en samlet skøn over fredningens værdipåvirkning af ejendommen.

Løbenummer 5.

Der er tildelt en samlet erstatning på 67.375 kr. hvoraf 38.500 kr. er for gener og 5.775 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værdimæssigt tab. Med et stiforløb på 385 meter er ca. 0,96 ha. landbrugsjord omfattet af fredningen. Stien forløber ca. 150 meter fra stuehuset, der er orienteret direkte mod klinten. Der indstilles ydet er erstatning på 265.000 kr.

Løbenummer 6.

Der er tildelt en samlet erstatning på 160.125 kr. hvoraf 91.500 kr. er for gener og 13.725 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, indebærer efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værdinedgang på ejendommen, end den tilkendte erstatning. Med et stiforløb på 915 meter omfattes 2,2875 ha. af beslutningen. Stien forløber ca. 160-ca. 690 meter fra bebyggelsen på ejendommen. Der er ved skønnet over gener taget hensyn til at stuehus/have er orienteret væk fra klinten. Erstatningen indstilles at skulle udgøre 625.000 kr.

Løbenummer 7

Der er tildelt en samlet erstatning på 80.500 kr. hvoraf 46.000 kr. er for gener og 6.900 kr. er for forringede jagtmuligheder. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger til erstatningen på denne ejendom.

Løbnummer 8

Der er tildelt en samlet erstatning på 56.000 kr. hvoraf 32.000 kr. er for gener og 4.800 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Med et stiforløb på 320 meter vil 0,8 ha. være omfattet af fredningen. Stien forløber ca. 210 meter beboelsen, der med haven er orienteret mod klinten. Der indstilles tilkendt en samlet erstatning på 220.000 kr.

Løbnummer 9

Der er tildelt en samlet erstatning på 107.975 kr. hvoraf 61.700 kr. er for gener og 9.255 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Med et stiforløb på 617 meter vil driften skulle ophøre på 1,5425 ha. Stien forløber ca. 145- ca. 520 meter fra ejendommens beboelse, der er orienteret mod klinten. Erstatningen indstilles ansat til 425.000 kr.

Løbnummer 10

Der er tildelt en samlet erstatning på 63.175 kr. hvoraf 36.100 kr. er for gener og 5.415 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 230 meter og indebærer, at ca. 0,575 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Det resterende stiforløb er langs ejendommens skel til det nedlagte kalkbrud i delområde 4. Stiforløbet ligger i en afstand på ca. 60 meter fra beboelsen, der er orienteret mod klinten og stiforløbet. Ud fra en konkret vurdering baseret på at stien forløber mellem kratbevoksningen på klintens top og et ca. 0,7 ha. stort skovareal, findes den tilkendte erstatning for forringede jagtmuligheder lavt ansat. Der indstilles fastsat en samlet erstatning (excl. dækning af sagkyndig bistand) på 295.000 kr.

Løbnummer 11

Der er tildelt en samlet erstatning på 3.600 kr. svarende til mindstebeløbet. Der er efter Vurderingsstyrelsens opfattelse ikke tale om forringelse af jagtmulighederne på ejendommen. Fredningen vedrører alene sikringen af et ca. 100 meter langt, eksisterende stiforløb i ejendommens nordlige del. Da der er udbetalt erstatning efter mindstebeløbsreglen, har Vurderingsstyrelsen ingen bemærkninger til denne ejendom.

Løbnummer 12.

Arealet er ejet af Naturstyrelsen, og der yder derfor ingen erstatning.

Løbnummer 13

Der er tale om umatrikulerede arealer. Og der er overvejende tale om arealer på eller nedenfor klinten. Der er ikke fastsat erstatning. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger.

Løbenummer 14.

Der er fastsat en erstatning efter mindstebeløbsreglen. Vurderingsstyrelsen har derfor ingen bemærkninger. Der er tale om en smalt, ikkebebygget areal ved indkørslen til delområde 4. Fredningen omfatter et mindre, 15-20 meter bredt bevokset areal. Der findes henset til arealets facon kun at være helt underordnede jagtmæssige interesser knyttet til arealet.

Løbenummer 15

Der er tildelt en samlet erstatning på 20.125 kr. hvoraf 11.500 kr. er for gener og 1.725 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, indebærer efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Det vurderes konkret, at tabet af jagtmuligheder er større end den tilkendte erstatning grundet den lidt større andel af bevoksning på arealet nærmest klinten. Der er en afstand på ca. 165 meter fra beboelsen til stien. Stiforløbet langs klinten er 115 meter og indebærer at ca. 0,2875 ha. skal tages ud af anvendelse. Arealet har karakter af skov og krat. Der indstilles tilkendt en erstatning på 50.000 kr.

Løbenummer 16

Der er tildelt en samlet erstatning på 14.350 kr. hvoraf 8.200 kr. er for gener og 1.230 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, indebærer efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 82 meter og ligger ca. 200 meter fra ejendommens bebyggelse og indebærer at ca. 0,205 ha. skal tages ud af anvendelse. Det jagtmæssige tab skønnes konkret større end det, der er erstattet i første omgang. Der indstilles tilkendt en erstatning på 35.000 kr.

Løbenummer 17

Der er tildelt en samlet erstatning på 165.900 kr. hvoraf 94.800 kr. er for gener og 14.220 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, indebærer efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 948 meter og indebærer at ca. 2,37 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Stien forløber mellem 105 og 680 meter fra beboelsen. Der indstilles tilkendt en erstatning på 625.000 kr.

Løbenummer 18

Der er tale om en ubebygget ejendom, der drives sammen med omkringliggende arealer. Fredningen omfatter et lille område i den østlige del af ejendommen. Der er fastsat erstatning efter mindstebeløbsbestemmelsen. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger.

Løbenummer 19

Der er tildelt en samlet erstatning på 32.025 kr. hvoraf 18.300 kr. er for gener og 2.745 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, indebærer efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 85 meter og betyder, at ca., 0,2125 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Stien vil forløbe ca. 265 meter fra beboelsen. De jagtmæssige værdier på ejendommen synes begrænsede. Der indstilles tilkendt en erstatning på 75.000 kr.

Løbenummer 20

Der er tildelt en samlet erstatning på 59.500 kr. hvoraf 34.000 kr. er for gener og 5.100 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 340 meter og indebærer at ca. 0,85 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Det bemærkes dog, at en mindre del af det areal, der udtages, er kalkoverdrev og fredningen medfører derfor ikke nogen værdinedgang for dette mindre areal i den nordlige del af matr. Nr. 32c. Ejers bolig ligger mellem 750 og 850 meter fra de to separate parceller, der udgør lbn. Generne er derfor meget begrænsede. Der gøres opmærksom på, at der ved VURDSTs besigtigelse blev konstateret en fodtrampet sti over Flagbanke langs klintekanten fra det tidligere forsvarsanlæg Mandehoved til kanten af Stevns Kalkbrud. Det vides ikke, om stien i forvejen er sikret. I givet fald bør erstatningen nedsættes for de ca. 120 meter, forholdet drejer sig om. Jagtmulighederne er meget begrænsede på arealerne. Der indstilles tilkendt erstatning på 210.000 kr. idet der henvises til det ovenfor anførte, der kan indebære en reduktion.

Løbenummer 21

Der er tildelt en samlet erstatning på 8750 kr. hvoraf 5.000 kr. er for gener og 750 kr. er for forringede jagtmuligheder. Stiforløbet ligger ca. 125 meter fra beboelsen og der er spredt bevoksning mellem områderne. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger.

Løbenummer 22.

Er ejet af Stevns Kommune. Der ydes derfor ikke erstatning.

Løbenummer 23

Stevns Kalkbrud. Der er tilkendt en erstatning på 94.935 kr. heraf er 42.300 for gener og 16.800 for forringede jagtmuligheder. Vurderingsstyrelsen bemærker, at den overvejende del af området ligger uden for fredningsgrænsen. Den væsentlige ændring synes at være sikring af eksisterende sti og anlæg af nyt stiforløb. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger bortset fra, at jagtinteresserne på ejendommen må betegnes som endog meget begrænsede og at arealerne mellem klintekanten og fredningsgrænsen på den sydlige del af ejendommen er overdrevarsarealer, der i forvejen er beskyttede efter naturbeskyttelsesloven. Vurderingsstyrelsen finder derfor ikke, fredningen af 25-meterbræmmen påvirker arealets værdi.

Løbenummer 24

Der er tildelt en samlet erstatning på 36.225 kr. hvoraf 20.400 kr. er for gener og 3.060 kr. er for forringede jagtmuligheder. Arealet mellem klintekanten og fredningsgrænsen er på kortet angivet som kalkoverdrev, en på anden måde beskyttet naturtype. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse ikke noget yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 207 meter og indebærer at ca. 0,517 ha. ikke må anvendes landbrugsmæssigt. Men der er som nævnt tale om i forvejen beskyttede arealer. Stiforløbet ligger i en afstand på ca. 115 fra beboelsen, der ikke er orienteret mod klinten. Ejendommens jagtmæssige værdi er ret begrænset. Der indstilles fastsat en erstatning på 35.000 kr.

Løbenummer 25

Der er tildelt en samlet erstatning på 35.700 kr. hvoraf 20.400 kr. er for gener og 3.060 kr. er for forringede jagtmuligheder. Ejendommens jagtmæssige værdi skønnes konkret at forringes mere, end det, den tilkendte erstatning dækker. Stien forløber ca. 110 meter fra beboelsen, der til dels er orienteret mod klinten. Der indstilles tilkendt en erstatning på 50.000 kr.

Løbenummer 26

Der er tildelt en samlet erstatning på 61.950 kr. hvoraf 35.400 kr. er for gener og 5.310 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 354 meter og indebærer at ca. 0,885 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Stien forløber ca. 110 meter fra beboelsen, der delvist er orienteret mod klinten. Der indstilles tilkendt en erstatning på 250.000 kr.

Løbenummer 27

Der er tildelt en samlet erstatning på 61.950 kr. hvoraf 35.400 kr. er for gener og 5.310 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 354 meter og indebærer at ca. 0,5ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse idet det skønnes at restarealet mellem klinten og fredningsgrænsen er kalkoverdrev. Stiforløbet ligger i en afstand fra beboelsen på ca. 110 meter. Boligen er eksponeret mod stien og klinten. Der indstilles tilkendt en erstatning på 150.000 kr.

Løbenummer 28

Der er tildelt en samlet erstatning på 34.650 kr. hvoraf 19.800 kr. er for gener og 2.970 kr. er for forringede jagtmuligheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 198 meter og indebærer at ca. 0,495 ha.

skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 100 meter mellem beboelsen, der ikke er orienteret mod klinten, og stiens forløb. Der indstilles tilkendt en erstatning på 130.000 kr.

Løbenummer 29

Der er tilkendt en erstatning på 51.450 kr. Heraf er 29.400 kr. for gener og 4.410 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 294 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,735 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 900 meter mellem ejers bolig, der ikke er orienteret mod klinten, og stiens forløb. Generne synes derfor begrænsede. De jagtmæssige værdier på ejendommen er begrænsede. Der indstilles tilkendt en erstatning på 200.000 kr.

Løbenummer 30

Der er tilkendt en erstatning på 48.300 kr. Heraf er 27.600 kr. for gener og 4.140 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 276 meter og fredningen indebærer, at 0,69 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 180 meter fra boligen til stiforløbet. Bolig/have er orienteret mod klinten. Der indstilles tilkendt en erstatning på 195.000 kr.

Løbenummer 31

Der er tilkendt en erstatning på 51.450 kr. Heraf er 27.500 kr. for gener og 4.410 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 294 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,6875 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse.

Der er ca. 100 meter fra ejers bolig til stien. Boligen ligger i 2. række men med orientering/eksponering mod klinten. Der indstilles givet erstatning på 195.000 kr.

Løbenummer 32

Der er tilkendt en erstatning på 163.080 kr. Heraf er 88.800 kr. for gener og 17.160 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 888 meter, og fredningen indebærer efter opgørelse fra Nævnenes Hus, at ca. 2,3897 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Ud over stien langs klintekanten på 888 meter, indebærer fredningen sikring af et eksisterende stiforløb fra Hærvejen til det selvstændigt matrikulerede areal til telekommunikation, og etablering af en sti fra teleanlægget til den fredede bræmme. Gener og tab af jagtmuligheder synes begrænsede. Det indstilles, at der ydes en samlet erstatning på 625.000 kr.

Arealet er handlet i 2019 for 224.000 kr. pr. ha. (handlen omfattede 22,7 ha.) Ejendommen er ubebygget. VURDSTs erstatningsforslag er baseret på den gennemsnitlige handelspris på 215.000 kr. pr. ha.

Løbenummer 33

Der er tilkendt en erstatning på 42.525 kr. Heraf er 24.300 kr. for gener og 3.645 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 243 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,6075 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 440 meter mellem stien og ejendommens bebyggelse. Bolig og have er ikke orienteret mod klinten. Gener og mistede jagttrettigheder er begrænsede. Der indstilles tilkendt en erstatning på 160.000 kr.

Løbenummer 34

Der er tilkendt en erstatning på 214.005 kr. Heraf er 117.900 kr. for gener og 21.525 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 345 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,8625 ha. umiddelbart ville skulle tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Men da skønsomt 40% af der fredede areal ifølge fredningskortet er kalkoverdrev, betyder fredningen, at skønnet 0,5 ha. skal udtages af landbrugsdrift. Ud over stien langs klintekanten indeholder fredningen en ny sti langs et fredet dige i retning øst-vest. Ejers bolig ligger ca. 560 meter fra stiforløbet. Bolig og have er ikke orienteret mod klinten. Gener og tab af jagtmuligheder forekommer begrænsede. Der indstilles tilkendt en samlet erstatning på 185.000 kr.

Løbenummer 35

Der er tilkendt en erstatning på 65.275 kr. Heraf er 37.300 kr. for gener og 5.595 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 373 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,9325 ha. ville skulle tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Skønsomt 45% heraf er imidlertid på kortet anført med signatur for kalkoverdrev. Det reelle landbrugsareal, der skal udtages, udgør således skønnet 0,5 ha. Boligen ligger ca. 170 meter fra stiforløbet, og er orienteret mod klintekanten. Der er visse jagtmuligheder knyttet til ejendommen. Der indstilles tilkendt en erstatning på 150.000 kr.

Løbenummer 36

Der er tilkendt en erstatning på 28.000 kr. Heraf er 16.000 kr. for gener og 2.400 kr. for mistede jagttrettigheder. Der er ca. 50 meter mellem beboelse, der er orienteret mod klinten, og stien. Det skønnes, at stien vil være meget benyttet i netop dette område, og at generne derfor vil være betydelige. Den

tilkendte erstatning indstilles forhøjet med et skønsmæssigt tillæg til gene-posten på 250.000 kr. Det indgår heri, at en mindre del af det fredede areal er registreret som kalkoverdrev.

Løbenummer 37.

Der er tilkendt en erstatning på 103.380 kr. heraf 57.000 kr. for gener, 34.200 for ny sti og 10.365 kr. for forringede jagtmuligheder. Vurderingsstyrelsen indstiller til nævnets overvejelse, om og i hvilket omfang, der skal ydes erstatning ud over mindstebeløbet, henset til, at fredningens gennemførelse, herunder etablering af flere stier i området, vil indebære en øget omsætning og indtjening i den restaurant, der drives fra arealet (netto-princippet). Det er vurderingsstyrelsens klare opfattelse, at ejendommens konkrete jagtmæssige udnyttelsesmuligheder er meget begrænsede, herunder henset til skovarealets anvendelse og de begrænsninger, der følger af jagtlovgivningen med hensyn til afstandskrav ved afgivelse af skud og til arealstørrelse.

Løbenummer 38

Der er ydet en erstatning på 68.620 kr. heraf 32.800 kr. for gener og 3.570 kr. for mistede jagtmuligheder. Det indstilles til nævnets overvejelse om, og i givet fald i hvilket omfang, der skal ydes erstatning ud over mindstebeløbet. VURDST henviser til nettoprincippet, idet det må antages, at fredningens gennemførelse vil indebære øgede indtægtsmuligheder for ejer på grund af et større besøgstal i området. Der skal i den forbindelse endvidere peges på, at det fredede areal i dag henligger som udyrket publikumsareal, og at skønsmæssigt $\frac{3}{4}$ af arealet mellem fredningslinien og klintekanten er kalkoverdrev, der i forvejen er beskyttet.

Løbenummer 39.

Der er tilkendt en erstatning på 41.650 kr. Heraf er 23.800 kr. for gener og 3.570 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 238 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,595 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 45 meter fra ejendommens beboelse til stien. Fredningen indebærer et nyt stiforløb øst, nord og vest for ejendommens bebyggelse. Der må på den baggrund og det forventede besøgstal i området imødeses ikke ubetydelige gener og dermed et værditab. Der indstilles tilkendt en erstatning på 275.000 kr.

Løbenummer 40

Der er tilkendt en erstatning på 71.750 kr. Heraf er 41.000 kr. for gener og 6.150 kr. for mistede jagtrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 410 meter og fredningen indebærer, at ca. 1,025 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 160 meter fra beboel-

sen til stiforløbet. Boligen og haven er orienteret mod klintekanten. Ejendommens jagtmuligheder synes begrænsede. Der indstilles tilkendt en erstatning på 280.000 kr.

Løbenummer 41

Der er tilkendt en erstatning på 127.925 kr. Heraf er 73.100 kr. for gener og 10.965 kr. for mistede jagttrettigheder. Der er tale om 2 adskilte matrikler. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 731 meter og fredningen indebærer, at ca. 1,8275 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 175 meter fra stien til beboelsen, der ikke er orienteret mod klinten. Generne på det østligste del især må betegnes som begrænsede bortset fra et ca. 50 meter langt, nyt stiforløb i skel til løbenr. 42. Der indstilles tilkendt en erstatning på 485.000 kr.

Løbenummer 42

Der er tilkendt en erstatning på 65.275 kr. Heraf er 37.300 kr. for gener og 5.595 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 373 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,9325 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 75 meter fra beboelse til stien. Beboelsen er ikke orienteret mod klinten. Der indstilles tilkendt en erstatning på 250.000 kr.

Løbenummer 43

Der er tilkendt en erstatning på 65.800 kr. Heraf er 37.600 kr. for gener og 5.640 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, medfører efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er 376 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,94 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse. Der er ca. 180 meter fra beboelsen, der ikke er orienteret mod klinten og stiforløbet. Der indstilles tilkendt en erstatning på 250.000 kr.

Løbenummer 44

Der er tilkendt en erstatning på 70.740 kr. Heraf er 38.400 kr. for gener og 7,530 kr. for mistede jagttrettigheder. Nævnets beslutning om at frede 25-meter bræmmen, så der ikke længere må ske landbrugsmæssig drift, betyder efter VURDSTs opfattelse et betydeligt yderligere værditab. Stiforløbet langs klinten er ca. 340 meter og fredningen indebærer, at ca. 0,8125 ha. skal tages ud af landbrugsmæssig anvendelse og ca. 2500 kvm natur- og haveareal fredes. Boligen ligger relativt tæt på stiforløbet, men er rimeligt afskærmet af terræn og bevoksning. Der findes grundlag for en forhøjet erstatning for gener på grund af den opdeling af landbrugsarealet, stiføringen nord-syd indebærer. Der indstilles tilkendt en erstatning på 240.000 kr.

Løbenummer 45

Der er ydet erstatning efter mindstebeløbsreglen. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger.

Løbenummer 46

Der er ydet erstatning efter mindstebeløbsreglen. Vurderingsstyrelsen har ingen bemærkninger.

Løbenummer 47

Der er ikke ydet erstatning for fredningen, idet det er oplyst at stiforløbet langt klintetoppen er sikret gennem en tidligere fredning. Vurderingsstyrelsen gør opmærksom på, at beslutningen om at udtage 25-meterbræmmen af landbrugsmæssig anvendelse på denne ejendom betyder, at ca. 2,835 ha. udtages. Heraf er skønsmæssigt 0,035 ha. kalkoverdrev, der er beskyttet af generelle regler. Det indstilles, at der tilkendes en erstatning på 602.000 kr.”

3. Miljø- og Fødevareklagenævnets høring af 12. oktober 2020

Miljø- og Fødevareklagenævnet sendte den 12. oktober 2020 et høringsbrev til lodsejerne og andre interessenter i sagen om bl.a. Vurderingsstyrelsens forslag til erstatningsfastsættelse.

3.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget høringssvar fra Selskabet Højeruplund, Stevns Kommune, Miljøstyrelsen, Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti og lb.nr. 31.

3.1.1 Høringssvar fra Selskabet Højeruplund

Selskabet Højeruplund har i mail af 22. oktober 2020 til vurderingen fra Vurderingsstyrelsen anført, at selskabet indstiller, at fredningsnævnets erstatningsafgørelse lægges til grund eller forhøjes lidt som følge af den udvidede fredning, idet selskabet anfører, at en dyrkningsfri bræmme ikke har stor økonomisk betydning, da jorden ikke dyrkes. Selskabet er uforstående over for det argument, at fredningen skulle give anledning til stigende besøgstal og dermed øget indtjening. Selskabet har hertil bemærket, at fredningssagen indtil nu ikke har haft nogen effekt på besøgstallet, og at den endelige fredning heller ikke får nogen indflydelse på besøgstallet. Endelig er det anført, at der ikke etableres nye stier.

3.1.2 Høringssvar fra Stevns Kommune

Det fremgår af Stevns Kommunes høringssvar af 3. november 2020, at kommunen fortsat tilslutter sig Fredningsnævnet for Østsjælland vurdering af, at der er tale om en fredning af væsentlig, national betydning. Det fremgår endvidere, at Stevns Klint rummer væsentlige vidnesbyrd om livets udvikling, og at området er af særlig betydning for både forskning og formidling med en særlig status blandt forskere. Stevns Klint er udpeget som europæisk Geosite, fordi den rummer en unik dokumentation for jor-

dens dannelse. Endvidere er klinten optaget på UNESCOs verdensarvsliste, fordi de geologiske værdier er af enestående universel værdi for kommende generationer og menneskeheden. Det er anført, at verdensarvssteder ikke nyder særlig beskyttelse i lovgivningen og heller ikke optræder i finansloven, hvorfor en fredning er den bedste måde at sikre beskyttelsen af et område, hvor klare bestemmelser tager højde for den særegne lokalitet. Det er Stevns Kommunes opfattelse, at fredningen er af national betydning, og staten bør derfor betale 90 % af erstatningen. Med henvisning til Vurderingsstyrelsens vurdering finder kommunen, at staten alternativt kunne overveje at købe jorden.

3.1.3 Høringsvar fra Miljøstyrelsen

Det fremgår af Miljøstyrelsens høringssvar af 18. november 2020, at Vurderingsstyrelsens principper for erstatningsfastsættelse afviger betragteligt fra den praksis og de principper, som Miljø- og Fødevarerklagenævnet og Taksationskommissionen normalt følger. Styrelsen finder dette uhensigtsmæssigt.

Det fremgår, at det er Miljøstyrelsens opfattelse, at en fredningserstatning skal dække ejendommens nedgang i handelsværdi, hvilket er praksis. Det er derfor efter styrelsens opfattelse ikke nødvendigt at besigtige ejendommene indvendigt, og en nedgang i handelsværdien kan derfor vurderes fra de fredede arealer og er ikke afhængig af ejendommens indvendige indretning.

Miljøstyrelsen har anført, at styrelsen ikke er enig i, at arealerne skal erstattes med handelsværdien, da arealer også efter en fredning repræsenterer en værdi. Efter styrelsens opfattelse bør den udyrkede bræmme afstås til Stevns Kommune eller Naturstyrelsen, såfremt Miljø- og Fødevarerklagenævnet beslutter at arealerne skal erstattes som ved afståelse.

Vedrørende arealerne yderst langs klintekanten er det Miljøstyrelsens opfattelse, at disse ikke har samme handelsværdi som landbrugsarealerne lidt længere væk fra klintekanten, da den yderste del af klinten på grund af fare for skred, herunder ved anvendelsen af tunge landbrugsmaskiner, ikke dyrkes. Samtidig er det anført, at selv en udyrket bræmme repræsenterer en brugsværdi for de enkelte ejere.

I forbindelse med den jagtmæssige værdi har Miljøstyrelsen bemærket, at uanset om der er en offentlig sti over arealerne, vil arealerne fortsat have værdi for vildtet, hvorfor der fortsat er en jagtmæssig værdi. Det fremgår videre, at det udyrkede areal fortsat kan anvendes af ejeren til egen rekreation, ligesom ejeren bevarer den direkte adgang til klintekanten over egne arealer, ligesom arealerne kan benyttes til græsning sammen med bagvedliggende arealer.

Det er videre anført, at Vurderingsstyrelsen for en række ejendomme tillægger uspecificerede beløb for gener tilknyttet ejendommens beboelse, og at det også ses for ejendomme, der ligger relativt langt væk fra stien (100

meter). Miljøstyrelsens deler ikke vurderingen af genernes omfang, og styrelsen er samtidig af den opfattelse, at der i denne vurdering heller ikke er overensstemmelse med den omfangsrige og faste praksis for erstatningsfastsættelse i relation til stier. Særligt ikke når tillæggene kommer oveni den fulde handelsværdi af dyrkningsfri jord.

Miljøstyrelsen har sammenfattende anført, at Vurderingsstyrelsens erstatningsvurdering kun i begrænset omfang kan lægges til grund for Miljø- og Fødevareklagenævnets erstatningsfastsættelse.

3.1.4 Høringssvar fra Lodsejerforeningen Stevns Klint Trampesti

Det fremgår af Lodsejerforeningens bemærkninger af 18. november 2020, at foreningen opstiller to scenarier, som er relateret til foreningens indsigelser til fredningen.

Det fremgår, at scenarie 1 relaterer sig til det kompromisforslag, som foreningen ønsker at gennemføre med Stevns Kommune. Hvis Miljø- og Fødevareklagenævnet anerkender denne løsning, vil lodsejerne afholde sig fra at kræve erstatning for forringede jagtmuligheder, værdi for herlighedsværdi og værditab for øget belastning fra turister, men vil til gengæld holdes omkostningsfri i forbindelse med omlægning af stier samt tinglysning samt kræve erstatning for en 2 meter bred sti.

Scenarie 2 relaterer sig til, at Miljø- og Fødevareklagenævnet fastholder, at der skal vedtages en dyrkningsfri bræmme. Lodsejerforeningen har anført, at denne løsning i samlede erstatninger vil andrage minimum 10 millioner kr., og opretholdelsen vil komme til at koste borgerne i Stevns ca. 1 million kr. om året i al fremtid.

Det er anført i høringssvaret, at foreningen er af den opfattelse, at jordprisen er 224.000 pr. ha., og at denne erstatningstakst skal være gældende for alle lodsejere.

Foreningen har bemærket, at der beviseligt i områder langs med klinten, specielt i det nordlige område, er meget vildt, fordi de nærliggende biotoper giver mulighed for dette, og fordi jagten gennem årtier er drevet ansvarligt i forhold til at opretholde en bæredygtig jagt. Generelt er der også en ekstraordinær stor bestand af rådyr. Det er foreningens opfattelse, at der ved udlægning af stiforløbet i hele klintens udstrækning samt etablering af nye tilslutningsstier vil komme mere uro, ligesom der vil være et sikkerhedsmæssigt aspekt, som vil påvirke mulighederne for udførelse af jagten. På den baggrund mener foreningen, at den større uro vil have indflydelse på, hvor vildtet vil opholde sig, og at der generelt vil være betydelige gener ved jagtens udøvelse. I forbindelse med erstatningsfastsættelsen er det foreningens opfattelse, at den mest reelle metode til at fastsætte prisen for jagt er at se på de jagtlejer, der kan opretholdes i området, og hvilken indflydelse en fredning vil have.

Foreningen har i sit hørings svar anført, at nogle lodsejere tidligere har fremsendt dokumentation for f.eks. værditab på de enkelte ejendomme i forbindelse med en fredning, og at denne dokumentation er udarbejdet af uvildige valuarer og professionelle ejendomsmæglere.

Endelig har Lodsejerforeningen indsendt bemærkninger til Vurderingsstyrelsens vurdering og bemærkninger fra de enkelte medlemmer af foreningen:

Lb.nr. 1, 2, 3 og 4

Vedrørende lb.nr. 1, 2, 3 og 4 har foreningen bemærket, at de pågældende lodsejeres ejendomme nu ligger uden for fredningsområdet.

Lb.nr. 5

Klager har bemærket, at området nu ligger uden for fredningsområdet, og at der alene er tale om etablering af sti på arealerne. Det er i tilknytning hertil klagers opfattelse, at den nye sti absolut kun bør være 1 meter bred, samt at stien i det omfang den grænser op til flyvepladsen bør skærmes af et markant hegn. Klager har videre anført, at der skal ydes erstatning for udgifter til opsætning af det omtalte hegn. Endelig har klager taget forbehold for ejendomsværditab, med henvisning til, at der er tale om betydelige herlighedsværdier.

Lb.nr. 6

Klager har anført, at læhegnet på matr.nr. 34a, Holtug By, Holtug, fortsat bør forblive lodsejerens, samt at fældning og udtynding af læhegnet kun bør ske efter aftale med lodsejer. Jagterstatningen bør være betydelig.

Lb.nr. 7

Klager har bemærket, at arealet er en ældre æbleplantage, hvorfor der bør ydes erstatning for dyrknings- og sprøjteforbuddet. Jagterstatningen bør være betydelig.

Lb.nr. 8

Klager har anført, at ejendommen har betydelige herlighedsværdier. Stiforløbet vil medføre nye gener, da der vil komme meget trafik tæt forbi huset.

Lb.nr. 9

Klager har bemærket, at en ejendomsmægler har vurderet, at fredningen vil forringe ejendommens ugenerede beliggenhed væsentligt, idet ejendommen særligt udmærker sig ved, at udsigten mod vandet i dag kan nydes uden forstyrrende elementer. Klager har på den baggrund anført, at der bør ydes erstatning for herlighedsværdi. Klager har endvidere anført, at såfremt dele af ejendommens arealer skal afstås, er der risiko for en stigning i jordskatter og ejendomsværdiskat.

Lb.nr. 10

Klager har anført, at såfremt den dyrkningsfri bræmme indføres, vil der ikke kunne dyrkes landbrug på grund af markarealets udformning, hvorfor der bør ydes erstatning for hele ejendommens jordtilliggende. Klager har videre anført, at fredningen vil medføre et meget stort værditab, at stiforløbet vil medføre store gener, samt at jagtmulighederne på ejendommen vil blive påvirket i betydelig grad.

Lb.nr. 11

Klager har bemærket, at det forudsættes, at der ikke skal etableres en dyrkningsfri bræmme på matr.nr. 22f, Holtug By, Holtug. Klager har videre anført at der skal ydes erstatning for hele stiforløbet, samt at det ved fastlæggelse af jagterstatning bør indgå, at jagtmulighederne på ejendommen er gode.

Lb.nr. 14

Foreningen har bemærket, at fredningen omfatter en flittigt benyttet del af haven til ejendommen, hvorfor arealet har betydelig rekreativ værdi for ejeren.

Lb.nr. 16

Klager har anført, at der også bør ydes erstatning for areal omfattet af den dyrkningsfri bræmme.

Lb.nr. 17

Klager har bemærket, at stiforløbet vil komme endog meget tæt på ejendommen, og at ulemperne herved vil medføre en værdiforringelse af ejendommen, som bør iagttages ved erstatningens udmåling.

Lb.nr. 19

Klager har anført, at såfremt den private nedgang til forstranden ikke kan bibeholdes, vil dette medføre et betydeligt fald i ejendomsværdien, som bør iagttages i forbindelse med fastsættelsen af erstatningen.

Lb.nr. 20

Klager har anført, at der ikke bør ske reduktion i erstatningen som følge af, at der aktuelt er ført en fodtrampet sti på ca. 120 meter hen over arealet.

Lb.nr. 23

Klager har bemærket, at der er fejl i indtegningen af stiforløbet på arealet på fredningskortet. Klager har videre anført, at der ikke vil kunne etableres sti som skitseret, samt at Stevns Kommune tidligere er blevet gjort opmærksom på dette forhold.

Lb.nr. 24

Klager har bemærket, at arealet fejlagtigt er angivet som kalkoverdrev, hvorfor arealet ved udmåling af erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud bør anses som landbrugsjord. Klager har videre anført, at der bør ydes erstatning for tab af herlighedsværdi.

Lb.nr. 25

Klager har anført, at det ved erstatningsfastsættelsen bør indgå, at der som følge af fredningen vil ske et betydeligt fald i ejendommens værdi, ligesom fredningen vil medføre forøgede udgifter til wrap til ejendommens heste, opgjort til 4.000 kr./årligt, også bør kompenseres.

Lb.nr. 27 og 28

Klager har bemærket, at fredningen vil påvirke samdriften af markerne på matr.nr 3n og 3f, Tommestrup By, St. Heddinge, og at stien som følge heraf foreslås flyttet til nordskellet af matr.nr. 3n, Tommestrup By, St. Heddinge.

Lb.nr. 34

Klager har bemærket, at stiforløbet langs klinten retteligt er 745 meter. Klager har videre anført, at det af Vurderingsstyrelsen anførte om, at 40 % af arealet er kalkoverdrev, ikke er korrekt, herunder at der muligvis er sket en forveksling med naboarealer. Endelig har klager anført, at der bør ydes kompensation for de to nye stier, som skal etableres langs skelet på matr.nr. 10b og 10d, Tommestup By, St. Heddinge.

Lb.nr. 36

Klager har bemærket, at der inden for fredningen ligger hhv. et maskinhus og et sommerhus. Klager har anført, at det ikke fremgår af fredningsforslaget, om indførelsen af dyrknings- og sprøjteforbuddet vil forhindre oprettholdelse af disse bygninger, samt om fremtidig reovering af bygningerne vil blive umuliggjort som følge af fredningen. Klager har endelig anført, at sommerhuset ligger endog meget tæt på stien, som vil medføre betydelige gener, hvilket der bør tages højde for ved erstatningsfastsættelsen.

Lb.nr. 39

Klager har bemærket, at fredningsområdet ved en fejl dækker en del af haven på ejendommen, hvilket bør berigtiges på fredningskortet.

Lb.nr. 40

Klager har anført, at udgifter til flytning af eksisterende indhegning ønskes erstattet. Klager har videre anført, at reduktion af ejendommens arealer vil kunne få betydning for muligheden for at bortforpagte ejendommens jordtilliggende.

Lb.nr. 44

Klager har anført, at der ved fastsættelse af erstatningen bør tages højde for tab af herlighedsværdi, og at dyrknings- og sprøjteforbuddet i særlig grad vil medføre ulemper på grund af jordstykkernes udformning.

Lb.nr. 47

Klager har bemærket, at det forudsættes, at der ikke skal indføres en dyrkningsfri bræmme langs fredningens afgrænsning op mod kridtbruddet.

3.1.5 Høringssvar fra lb.nr. 31

Det fremgår af høringssvar af 14. oktober 2020 fra lb.nr. 31, at lodsejeren på grund af, at trampestien skal omlægges, kræver 65.000 kr. i erstatning for gener.

4. Miljø- og Fødevareklagenævnets høring af 19. november 2020

Miljø- og Fødevareklagenævnet sendte den 19. november 2020 de indkomne høringssvar i kontradiktion.

4.1 Høringssvar

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget høringssvar fra lb.nr. 26, Danmarks Naturfredningsforening, Miljøstyrelsen og en omboende, der ikke er omfattet af fredningen.

4.1.1 Høringssvar fra lb.nr. 26

Det fremgår af høringssvaret af 7. december 2020, at lodsejeren finder Vurderingsstyrelsens udregning af erstatning, som er sket på baggrund af en gennemgang af 35 ejendomshandler, gennemarbejdet og præcis.

4.1.2 Høringssvar fra Danmarks Naturfredningsforening

Det fremgår af foreningens bemærkninger af 7. december 2020, at foreningen er enig med Miljøstyrelsen i, at de erstatningsbeløb, som Vurderingsstyrelsen er kommet frem til, afviger betragteligt fra den praksis og de principper, som normalt følges af Miljø- og Fødevareklagenævnet og Taksationskommissionen. Foreningen tilslutter sig samtidig det af Miljøstyrelsen anførte om, at det offentlige bør overtage ejendomsretten til arealet langs klinten, i det tilfælde at erstatningerne ender i et niveau, der nærmer sig handelsværdien.

4.1.3 Høringssvar fra Miljøstyrelsen

Miljøstyrelsen har i bemærkninger af 7. december 2020 anført, at styrelsen er enig med Lodsejerforeningen i, at eventuelle erstatninger skal svare til nedgangen i handelsværdien. Styrelsen har i den forbindelse henvist til sine bemærkninger af 18. november 2020 og har yderligere anført, at styrelsen derfor er af den opfattelse, at den udyrkede bræmme ikke skal erstattes med samme værdi som handelsværdien af arealer, der ligger længere væk fra klintekanten. Dette indebærer også, at der ikke skal tilkendes erstatning for jagtforringelser oveni fuld erstatning/afståelse af arealet. Til lodsejerforeningens bemærkning om, at der på arealet tilhørende lb. nr. 11 er meget fine jagtmuligheder, har styrelsen anført, at arealet ligger umiddelbart vest for Holtug Kridtbrud, som ejes af Naturstyrelsen, og der er offentlig adgang til hele området. Der er anlagt en P-plads i det sydvestlige hjørne af arealet, og en sti fører mod nord oven for det nedlagte kridtbrud. At der på trods heraf er fine jagtmuligheder på matr.nr. 22f, Holtug By, Holtug, tyder på, at vildtet tolerer en betydelig forstyrrelse på naboarealer. Denne antagelse forventes også at gøre sig gældende for forstyrrelser af vildtet på store del af de strækninger, hvor der udlægges ny sti.

Det fremgår endvidere af Miljøstyrelsens bemærkninger, at styrelsen ikke er enig med Stevns Kommune i, at der er tale om en fredning af national karakter på grund af Verdensarven, som skal medføre, at styrelsen skal udrede 90 % af erstatningen. Styrelsen har i den forbindelse anført, at alene klinteprofilen og den nærmeste del af stranden er verdensarv. Den mest omkostningstunge del af fredningen vedrører den dyrkningsfrie bræmme langs klintekanten. Udlægning af en dyrkningsfri bræmme med henblik på udvikling af overdrev er ikke en del af de værdier, der er grundlag for udpegningen til verdensarv. Hvorvidt der skal udlægges en dyrkningsfri bræmme med henblik på udvikling af overdrev, anser Miljøstyrelsen som et spørgsmål af regional betydning snarere end et spørgsmål af national betydning.

4.1.4 Øvrige

Miljø- og Fødevareklagenævnet har modtaget erstatningskrav af 15. oktober 2020 fra en omboende uden for fredningsområdet. Den omboende kræver en erstatning på 75.000 kr. på grund af gener fra trampestien.

5. Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger og afgørelse

I sagens behandling har Miljø- og Fødevareklagenævnets medlemmer deltaget: Thomas Steensen (formand), landsdommerne Norman Cleaver og Henrik Twilhøj, og de læge medlemmer Pelle Andersen-Harild, Jørgen Elikofer, Knud N. Mathiesen og Jens Vibjerg.

5.1 Miljø- og Fødevareklagenævnets bemærkninger

Efter naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, fastsættes der erstatning til ejere af rettigheder over en fredet ejendom for det tab, som fredningen påfører dem. Der ydes således fuld erstatning for nedgangen i ejendommens handelsværdi.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har vedtaget følgende takster ved erstatningsfastsættelsen:

5.1.1 Grundtakst og erstatning for offentligt ejede arealer

Grundtaksten reguleres årligt på baggrund af udviklingen i forbrugerprisindekset og prisudviklingen på landbrugsejendomme. Grundtaksten for 2017, som er tidspunktet for fredningsnævnets afgørelse, er af det tidligere SKAT beregnet til 3.600 kr.

Imidlertid tilkendes der i overensstemmelse med fast praksis ikke grund- og mindsteerstatning for arealer, som efter lovgivningen allerede er omfattet af erstatningsfri regulering. Der tilkendes således ikke erstatning for arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3 og § 15 om strandbeskyttelse. Ligeledes er det praksis, at der ikke tilkendes erstatning for arealer omfattet af forbudsbestemmelser om fredskov i skovloven og om sten- og jorddiger i museumslovens § 29.

Fredningsområdet er bortset fra mindre dele af to offentligt ejede matrikler omfattet af naturbeskyttelseslovens § 15, hvorfor der ikke tilkendes grund-erstatning.

Det følger af naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 1, 3. pkt., at der ikke tilkendes erstatning for offentligt ejede arealer.

5.1.2 Tillægstakster og -erstatninger

Stier

I overensstemmelse med praksis har Miljø- og Fødevarerklagenævnet vedtaget at fastsætte erstatningen for fastholdelse af eksisterende stier til 15 kr. pr. løbende meter.

Ligeledes i overensstemmelse med fast praksis har nævnet vedtaget at fastsætte erstatningen for etablering af nye stier til 60 kr. pr. løbende meter.

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har fastsat følgende tillægserstatninger:

Fredningens § 3, stk. 2, om dyrknings- og sprøjteforbud

Miljø- og Fødevarerklagenævnet har fastsat arealerstatning pr. ha i den sprøjte- og dyrkningsfri bræmme under hensyntagen til, at det yderste af bræmmen mod klintekanten er vanskeligt dyrkbart og herunder flere steder fremstår med bevoksning i form af blandt andet læhegn og krat. Nævnet har herved taget i betragtning, at Vurderingsstyrelsens fastsatte gennemsnitspris på 215.000 kr. pr. ha gælder for større reelle arealer egnet til om-drift. Nævnet har tillige lagt vægt på, at arealerne også efter fredningen må antages at have en restværdi for ejerne, idet arealerne blandt andet som anført af Miljøstyrelsen fortsat kan anvendes af ejeren til egen rekreation, ligesom den direkte adgang til klintekanten over egne arealer bevares, og at arealerne kan benyttes til græsning sammen med bagvedliggende arealer.

Et flertal i Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at erstatningen under hensyn til de oven for anførte forhold kan fastsættes til 200.000 kr. pr. ha.

Mindretallet (Thomas Steensen, Norman Cleaver og Jørgen Elikofer), finder af de samme grunde som flertallet, at erstatningen skal udgøre 180.000 kr. pr. ha.

Erstatningen tilkendes for landbrugsarealer, der ikke allerede er omfattet af restriktioner som følger af generelle beskyttelsesregler.

Der gives ikke erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud på stibelagte arealer, som har været omfattet af Overfredningsnævnets afgørelse af 28. juni 1957 om fredning af Stevns Klint Sti.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at yde stierstatning på arealer, der er omfattet af den dyrkningsfri bræmme, bortset fra på fredskovsarealer og på arealer omfattet af naturbeskyttelseslovens § 3. Nævnet har herved lagt vægt på, at erstatningen for arealerne i den dyrkningsfri bræmme ligger tæt på afståelsessummen, hvorfor de gener, som en sti i den dyrkningsfri bræmme måtte medføre, allerede er kompenseret gennem erstatningen for dyrknings- og sprøjteforbuddet.

5.1.3 Jagtforringelse og gener, ulemper og tab af herlighedsværdi

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at fredningsnævnet takstmæssigt har tilkendt tillægserstatninger for jagtforringelser og tab af herlighedsværdi ud fra generelle betragtninger.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at fredningen ikke forhindrer jagt.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at fastsætte en særlig ulempeerstatning for forstyrrelser i jagten. Nævnet har herved lagt vægt på, at erstatning for dyrknings- og sprøjteforbuddet samt taksterne for eksisterende og nyt stiforløb i et vist omfang allerede omfatter erstatning for de forstyrrelser i jagten, som stierne medfører. Nævnet har endvidere lagt vægt på, at vildtet i fredningsområdet allerede er vant til forstyrrelser grundet arealernes beliggenhed i forhold til infrastruktur og bebyggelse.

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at taksterne for eksisterende og nye stiforløb i et vist omfang allerede omfatter erstatning for de gener og tab af herlighedsværdi, som stierne medfører.

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at den tilkendte erstatning kompenserer for de ulemper, der er forbundet med anlæg af stier i fredningen. Nævnet har videre vurderet, at ingen ejendomme påføres gener, ulemper eller fald i herlighedsværdi m.v., der berettiger til yderligere ulempeerstatning ud over den allerede tilkendte erstatning.

5.2 Bemærkninger til klagerne

Lb.nr. 24

Miljø- og Fødevareklagenævnet bemærker, at arealet er registreret som § 3-beskyttet overdrev, og at nævnet ud fra ortofotos finder, at arealet fremstår som et § 3-areal. Nævnet finder herefter ikke grundlag for at tilkende erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud for disse arealer.

Lb.nr. 27 og 28

Miljø- og Fødevareklagenævnet finder, at der ikke er oplyst om gener, som giver grundlag for at tilkende en erstatning, ud over den tilkendte stierstatning.

Lb.nr. 36

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder, at der ikke er grundlag for at tilkende yderligere erstatning for ulemper, idet lodsejeren tilkendes erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud. Nævnet bemærker i forhold til bygningerne på ejendommen inden for fredningsgrænsen, at bestemmelsen i fredningen om dyrknings- og sprøjteforbud ikke forhindrer sædvanlig vedligeholdelse af eksisterende bygninger.

Lb.nr. 39

Miljø- og Fødevarerklagenævnet bemærker, at den del af haven, som klager ønsker berigtiget, på luftfotos fra 2017 og tidligere fremstår som landbrugsjord. Nævnet finder derfor ikke grundlag for at berigtige fredningsskortet, ligesom nævnet bemærker, at lodsejer tilkendes erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud på arealet.

Erstatningskrav fra omboende

Miljø- og Fødevarerklagenævnet finder af de grunde, der er anført af fredningsnævnet, at der ikke tilkendes erstatning til ejere af ejendomme, der ikke er omfattet af fredningen.

5.3 Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse om erstatning

5.3.1 Erstatningsopgørelse

Idet Fredningsnævnet for Østsjælland's afgørelse af 1. maj 2017 om erstatning i anledning af fredningen ophæves, fastsætter Miljø- og Fødevarerklagenævnet i medfør af naturbeskyttelseslovens § 44, stk. 1, erstatningen.

Nedenfor følger for hver lodsejer en opstilling, som viser:

- Løbenummer
- Matrikelnummer
- Ejerlav
- Lodsejerens navn
- Beregning af erstatning

Opgørelsen er baseret på Miljø- og Fødevarerklagenævnets egne opmålinger samt oplysninger i nævnets reviderede areal- og lodsejerfortegnelse og vedlagte fredningskort.

Lb.nr. 1-4 er ikke længere omfattet af fredningen og udgår derfor.

Lb.nr. 5, del af matr.nr. 36a og del af matr.nr. 36d, Holtug By, Holtug

Karl Hedeager Ovesen og Karen Susanne Ovesen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,0298 ha	
- heraf § 15	0,0298 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0298 ha	

- heraf sten- og jord-
diger, jf. museumslo-
vens § 29 0,0015 ha

Erstatning for dyrk- nings- og sprøjtefor- bud á 200.000 kr.	0,0283 ha	5.660 kr.
Ny sti á 60 kr.	1.080 m	64.800 kr.
Erstatning i alt		70.460 kr.

Lb.nr. 6, del af matr.nr. 35b og del af matr.nr. 34a, Holtug By, Holtug
Niels Henning Andersen

Areal omfattet af fred- ningen i alt	3,1652 ha	
- heraf § 15	3,1652 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrk- nings- og sprøjteforbud	2,2121 ha	
- heraf sten- og jorddi- ger, jf. museumslovens § 29	0,0030 ha	
Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	2,2091 ha	441.820 kr.
Erstatning i alt		441.820 kr.

Lb.nr. 7, del af matr.nr. 32e, Holtug By, Holtug
Ole Sjøbjerg Christiansen

Areal omfattet af fred- ningen i alt	0,9309 ha	
- heraf § 15	0,9309 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrk- nings- og sprøjteforbud	0,5380 ha	
Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,5380 ha	107.600 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	143 m	2.145 kr.
Erstatning i alt		109.745 kr.

Lb.nr. 8, del af matr.nr. 32f, Holtug By, Holtug
Jesper Lehnshøj Poulsen og Tina Riis Poulsen

Areal omfattet af fred- ningen i alt	1,3276 ha	
- heraf § 15	1,3276 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrk- nings- og sprøjteforbud	0,7977 ha	

Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,7977 ha	159.540 kr.
Erstatning i alt		159.540 kr.

Lb.nr. 9, del af matr.nr. 33i, del af matr.nr. 33g og del af matr.nr. 33f, Holtug By, Holtug

Anne Vejtorp og Ole Lindborg Madsen

Areal omfattet af fred- ningen i alt	2,5810 ha	
- heraf § 15	2,5810 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrk- nings- og sprøjteforbud	1,6532 ha	
Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	1,6532 ha	330.640 kr.
Erstatning i alt		330.640 kr.

Lb.nr. 10, del af matr.nr. 33e og del af matr.nr. 33d, Holtug By, Holtug

Michael Vagn Loft,

Areal omfattet af fred- ningen i alt	1,3479 ha	
- heraf § 15	1,3479 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrk- nings- og sprøjteforbud	0,4619 ha	
- heraf § 3	0,2252 ha	
Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2367 ha	47.340 kr.
Ny sti á 60 kr.	130 m	7.800 kr.
Erstatning i alt		55.140 kr.

Lb.nr. 11, del af matr.nr. 22f, Holtug By, Holtug

Anne Dorte Kaas Jørgensen og Jesper Børge Jørgensen

Areal omfattet af fred- ningen i alt	0,0000 ha	
Eksisterende sti á 15 kr.	103 m	1.545 kr.
Erstatning i alt		1.545 kr.

Lb.nr. 12, matr.nr. 22g, Holtug By, Holtug og matr.nr. 12c, Tommestrup By, St. Heddinge

Naturstyrelsen
Ingen erstatning

Lb.nr. 13, umatrikulerede arealer

Ingen erstatning

Lb.nr. 14, del af matr.nr. 22h, Holtug By, Holtug

Kirstine Riis Nielsen og Mogens Hans Poulsen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,1021 ha	
	- heraf § 15	0,1021 ha
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0407 ha	
	- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0007 ha
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,0400 ha	8.000 kr.
Erstatning i alt		8.000 kr.

Lb.nr. 15, del af matr.nr. 21d, Holtug By, Holtug

Jan Kurt Olsen og Hilda Anne Lise Olsen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,4497 ha	
	- heraf § 15	0,4497 ha
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,2961 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2961 ha	59.220 kr.
Erstatning i alt		59.220 kr.

Lb.nr. 16, del af matr.nr. 21e, Holtug By, Holtug

Maria Dolores Amann Jørgensen og Dennis Skovgaard Amann Jørgensen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,2756 ha	
	- heraf § 15	0,2756 ha
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,2132 ha	
	- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0018 ha
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2114 ha	42.280 kr.
Erstatning i alt		42.280 kr.

Lb.nr. 17, del af matr.nr. 20b, del af matr.nr. 20k og del af matr.nr. 20h, Holtug By, Holtug

Steffen Egholm Boye

Areal omfattet af fredningen i alt	2,9969 ha	
- heraf § 15	2,9969 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	2,3121 ha	
- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0044 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	2,3077 ha	461.540 kr.
Erstatning i alt		461.540 kr.

Lb.nr. 18, del af matr.nr. 20i, Holtug By, Holtug

Den Selvejende Institution, Administrator: Preben Egon Kosiara

Areal omfattet af fredningen i alt	0,0527 ha	
- heraf § 15	0,0527 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0452 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,0452 ha	9.040 kr.
Erstatning i alt		9.040kr.

Lb.nr. 19, del af matr.nr. 25c og del af matr.nr. 25h Sigerslev By, St. Heddinge

Vibeke Karlsen og Kurt Karlsen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,5326 ha	
- heraf § 15	0,5326 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,4304 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,4304 ha	86.080 kr.
Erstatning i alt		86.080 kr.

Lb.nr. 20, del af matr.nr. 25e og del af matr.nr. 32c Sigerslev By, St. Heddinge

Jørgen Østergaard Kristensen

Areal omfattet af fredningen i alt	1,1442 ha	
- heraf § 15	1,1442 ha	

Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,8537 ha	
- heraf § 3	0,0402 ha	
- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0016 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,8119 ha	162.380 kr.
Erstatning i alt		162.380 kr.

Lb.nr. 21, del af matr.nr. 24b Sigerslev By, St. Heddinge

Ellen Margrethe Pedersen og Henning Vester

Areal omfattet af fredningen i alt	0,1493 ha	
- heraf § 15	0,1493 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,1291 ha	
- heraf § 3	0,0172 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,1119 ha	22.380 kr.
Erstatning i alt		22.380 kr.

Lb.nr. 22,

Stevns Kommune

Ingen erstatning

Lb.nr. 23, del af matr.nr. 34b, del af matr.nr. 21d og del af matr.nr. 21a,

Sigerslev By, St. Heddinge

Omya A/S

Areal omfattet af fredningen i alt	1,8214 ha	
- heraf § 15	1,8214 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,2650 ha	
- heraf § 3	0,0067 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2583 ha	51.660 kr.
Ny sti á 60 kr.	536 m	32.160 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	354 m	5.310 kr.
Erstatning i alt		89.130 kr.

Lb.nr. 24, del af matr.nr. 19d, Sigerslev By, St. Heddinge

Maja Eva Birkholm

Areal omfattet af fredningen i alt	0,8725 ha	
- heraf § 15	0,8725 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,5299 ha	
- heraf § 3	0,5172 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,0127 ha	2.540 kr.
Ny sti á 60 kr.	201 m	12.060 kr.
Erstatning i alt		14.600 kr.

Lb.nr. 25, del af matr.nr. 19c, Sigerslev By, St. Heddinge**Jesper Petersen**

Areal omfattet af fredningen i alt	1,0422 ha	
- heraf § 15	1,0422 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,5391 ha	
- heraf § 3	0,0175 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,5216 ha	104.320 kr.
Erstatning i alt		104.320 kr.

Lb.nr. 26, del af matr.nr. 17d, Sigerslev By, St. Heddinge**Annelise Hansen og Jan Pedersen**

Areal omfattet af fredningen i alt	1,3359 ha	
- heraf § 15	1,3359 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,8316 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,8316 ha	166.320 kr.
Erstatning i alt		166.320 kr.

Lb.nr. 27, del af matr.nr. 3n, Tommestrup By, St. Heddinge**Henny Agnethe Jørgensen**

Areal omfattet af fredningen i alt	0,6277 ha	
- heraf § 15	0,6277 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.

Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,4296 ha	
- heraf § 3	0,1411 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2885 ha	57.700 kr.
Ny sti á 60 kr.	208 m	12.480 kr.
Erstatning i alt		70.180 kr.

Lb.nr. 28, del af matr.nr. 3f, Tommestrup By, St. Heddinge

Mikkel Højklint

Areal omfattet af fredningen i alt	0,7659 ha	
- heraf § 15	0,7659 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,4927 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,4927 ha	98.540 kr.
Erstatning i alt		98.540 kr.

Lb.nr. 29, del af matr.nr. 3b, Tommestrup By, St. Heddinge

Kim Christian Højklint

Areal omfattet af fredningen i alt	1,0158 ha	
- heraf § 15	1,0158 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,7475 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,7475 ha	149.500 kr.
Erstatning i alt		149.500 kr.

Lb.nr. 30, del af matr.nr. 4f, Tommestrup By, St. Heddinge

Inge Møgelberg og Jan Frisch Møgelberg

Areal omfattet af fredningen i alt	0,9878 ha	
- heraf § 15	0,9878 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,6523 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,6523 ha	130.460 kr.
Erstatning i alt		130.460 kr.

Lb.nr. 31, del af matr.nr. 4d, Tommestrup By, St. Heddinge

Morten Clemen Christensen og Bettina Christensen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,7342 ha	
- heraf § 15	0,7342 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,6869 ha	
- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0004 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,6865 ha	137.300 kr.
Erstatning i alt		137.300 kr.

Lb.nr. 32, del af matr.nr. 11b og del af matr.nr. 11a, Tommestrup By, St. Heddinge

Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermiin

Areal omfattet af fredningen i alt	2,4157 ha	
- heraf § 15	2,4157 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	1,7984 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	1,7984 ha	359.680 kr.
Ny sti á 60 kr.	136 m	8.160 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	260 m	3.900 kr.
Erstatning i alt		371.740 kr.

Lb.nr. 33, del af matr.nr. 20a og del af matr.nr. 18a, Tommestrup By, St. Heddinge

Kjeld Østergaard Rasmussen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,8822 ha	
- heraf § 15	0,8822 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,7590 ha	
- heraf sten- og jorddi-ger, jf. museumslovens § 29	0,0016 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,7574 ha	151.480 kr.
Erstatning i alt		151.480 kr.

Lb.nr. 34, del af matr.nr. 10b og del af matr.nr. 10d, Tommestrup By, St. Heddinge samt del af matr.nr. 3ø og del af matr.nr. 4f, Højerup By, Højerup

Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermiin

Areal omfattet af fredningen i alt	1,8755 ha	
- heraf § 15	1,8755 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	1,6099 ha	
- heraf § 3	0,0878 ha	
- heraf sten- og jorddiger, jf. museumslovens § 29, heraf 0,0003 ha beliggende i § 3	0,0025 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	1,5199 ha	303.980 kr.
Ny sti á 60 kr.	125 m	7.500 kr.
Erstatning i alt		311.480 kr.

Lb.nr. 35, del af matr.nr. 15a, Tommestrup By, St. Heddinge

Boet efter Steen Christoffersen

Areal omfattet af fredningen i alt	1,5108 ha	
- heraf § 15	1,5108 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,9348 ha	
- heraf § 3	0,1071 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,8277 ha	165.540 kr.
Erstatning i alt		165.540 kr.

Lb.nr. 36, del af matr.nr. 4a, Højerup By, Højerup

Erik Troels Schütt og Margaret Ann Schütt

Areal omfattet af fredningen i alt	0,3300 ha	
- heraf § 15	0,3300 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,2931 ha	
- heraf § 3	0,0451 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,2480 ha	49.600 kr.
Erstatning i alt		49.600 kr.

Lb.nr. 37, del af matr.nr. 3d, del af matr.nr. 36, del af matr.nr. 3q, del af matr.nr. 42 og del af matr.nr. 31, Højerup By, Højerup

Selskabet Højeruplund

Areal omfattet af fredningen i alt	0,8429 ha	
- heraf § 15	0,8429 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0000 ha	
Ny sti á 60 kr.	609 m	36.540 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	122 m	1.830 kr.
Erstatning i alt		38.370 kr.

Lb.nr. 38, del af matr.nr. 3e og del af matr.nr. 3t, Højerup By, Højerup

Selskabet Højeruplund

Areal omfattet af fredningen i alt	1,3291 ha	
- heraf § 15	1,3291 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,7635 ha	
- heraf § 3	0,4027 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,3608 ha	71.070 kr.
Ny sti á 60 kr.	169 m	10.140 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	371 m	5.565 kr.
Erstatning i alt		86.775 kr.

Lb.nr. 39, del af matr.nr. 3c, Højerup By, Højerup

Michael Claes Jakobsen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,4511 ha	
- heraf § 15	0,4511 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,3256 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,3256 ha	65.120 kr.
Ny sti á 60 kr.	57 m	3.420 kr.
Erstatning i alt		68.540 kr.

Lb.nr. 40, del af matr.nr. 27a og del af matr.nr. 26g, Højerup By, Højerup

Carsten Boelsmand og Lone Ballieu Boelsmand

Areal omfattet af fredningen i alt	0,8050 ha	
------------------------------------	-----------	--

	- heraf § 15	0,8050 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.			0 kr.
Areal omfattet af dyrk-			
nings- og sprøjteforbud		0,7132 ha	
Erstatning for dyrk-			
nings- og sprøjteforbud			
á 200.000 kr.		0,7132 ha	142.640 kr.
Ny sti á 60 kr.		103 m	6.180 kr.
Erstatning i alt			148.820 kr.

Lb.nr. 41, del af matr.nr. 26f og del af matr.nr. 22a, Højerup By, Højerup

Lars Korsholm Hansen

Areal omfattet af fred-			
ningen i alt		1,7060 ha	
	- heraf § 15	1,7060 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.			0 kr.
Areal omfattet af dyrk-			
nings- og sprøjteforbud		1,4497 ha	
Erstatning for dyrk-			
nings- og sprøjteforbud			
á 200.000 kr.		1,4497 ha	289.940 kr.
Ny sti á 60 kr.		50 m	3.000 kr.
Erstatning i alt			292.940 kr.

Lb.nr. 42, del af matr.nr. 25b, Højerup By, Højerup

Lars Christensen

Areal omfattet af fred-			
ningen i alt		1,1594 ha	
	- heraf § 15	1,1594 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.			0 kr.
Areal omfattet af dyrk-			
nings- og sprøjteforbud		0,9463 ha	
Erstatning for dyrk-			
nings- og sprøjteforbud			
á 200.000 kr.		0,9463 ha	189.260 kr.
Erstatning i alt			189.260 kr.

Lb.nr. 43, matr.nr. 28b, Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Knud Jensen

Areal omfattet af fred-			
ningen i alt		0,9928 ha	
	- heraf § 15	0,9928 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.			0 kr.
Areal omfattet af dyrk-			
nings- og sprøjteforbud		0,8641 ha	
Erstatning for dyrk-			
nings- og sprøjteforbud			
á 200.000 kr.		0,8641 ha	172.820 kr.

Erstatning i alt **172.820 kr.**

Lb.nr. 44, del af matr.nr. 34, Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Susanne Christensen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,8530 ha	
- heraf § 15	0,8530 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,5481 ha	
Erstatning for dyrknings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	0,5481 ha	109.620 kr.
Erstatning i alt		109.620 kr.

Lb.nr. 45, del af matr.nr. 24c, Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Leonie Wilhelmina Bryde og Peter Simon Bryde

Areal omfattet af fredningen i alt	0,0622 ha	
- heraf § 15	0,0622 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0000 ha	
Erstatning i alt		0 kr.

Lb.nr. 46, matr.nr. 24v og del af matr.nr. 32a, Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Jens Henrik Andersen

Areal omfattet af fredningen i alt	0,0400 ha	
- heraf § 15	0,0400 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	0,0000 ha	
Ny sti á 60 kr.	424 m	25.440 kr.
Erstatning i alt		25.440 kr.

Lb.nr. 47, del af matr.nr. 23a, Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Liselotte Bencard Nielsen og Erik Møller Nielsen

Areal omfattet af fredningen i alt	3,4682 ha	
- heraf § 15	3,4682 ha	
Grundtakst á 3.600 kr.		0 kr.
Areal omfattet af dyrknings- og sprøjteforbud	2,5841 ha	
- heraf § 3	0,5044 ha	
- heraf tidligere fredet, heraf 0.0093 ha i § 3	0,4153 ha	

Erstatning for dyrk- nings- og sprøjteforbud á 200.000 kr.	1,6737 ha	334.740 kr.
Ny sti á 60 kr.	207 m	12.420 kr.
Eksisterende sti á 15 kr.	170 m	2.550 kr.
Erstatning i alt		349.710 kr.

4.2 Miljø- og Fødevareklagenævnets afgørelse om omkostningsgodtgørelse

Efter naturbeskyttelseslovens § 47 kan Miljø- og Fødevareklagenævnet bestemme, at der skal ydes en ejer eller bruger en passende godtgørelse for nødvendige udgifter til sagkyndig bistand under sagens behandling i Miljø- og Fødevareklagenævnet. Bestemmelsen giver ikke mulighed for at godtgøre lodsejerens egen medvirken i sagen.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har fastsat en passende godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47:

Under sagens behandling for Miljø- og Fødevareklagenævnet har Bech-Bruun Advokater v/ advokat Håkun Djurhuus repræsenteret 42 lodsejere omfattet af fredningen.

Advokaten har udarbejdet en samlet klage for lodsejerne. Endvidere har advokaten indsendt individuelle klager fra lodsejerne, som er enslydende med de indsigelser, der er fremført for fredningsnævnet. Herudover har lodsejerne selv varetaget deres interesser via Lodsejerforeningen Stevns Trampesti. Miljø- og Fødevareklagenævnet tilkender en godtgørelse for sagkyndig bistand på i alt 100.000 kr. Beløbet udbetales til Bech-Bruun Advokater med henblik på fordeling mellem lodsejerne.

4.3 Afholdelse af erstatning og godtgørelse

Efter naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 3, afholder staten tre fjerdedele af de tilkendte erstatninger og godtgørelser og kommunen en fjerdedel. Miljø- og Fødevareklagenævnet kan beslutte, at staten afholder indtil ni tiendedele og kommunen en tiendedel, hvis fredningen har national interesse, eller hvis det samlede beløb overstiger 2 mio. kr., jf. stk. 5.

Det er Miljø- og Fødevareklagenævnets vurdering, at fredningen af Stevns Klint er af særlig national betydning. Nævnet har ved vurderingen lagt vægt på, at klinten af UNESCO i forbindelse med udpegningen til verdensarv er blevet beskrevet som en lokalitet, som rummer store og enestående universelle værdier af international betydning.

Miljø- og Fødevareklagenævnet har på den baggrund bestemt, at staten ved Miljøministeriet skal afholde ni tiendedele og Stevns Kommune en tiendedel af den samlede erstatning på 5.512.295 kr. med rente og tillagt godtgørelsesbeløb på 100.000 kr. i overensstemmelse med bestemmelsen i naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 5.

Erstatningsbeløbene forrentes i henhold til naturbeskyttelseslovens § 39, stk. 4, fra datoen for fredningsnævnets afgørelse af 1. maj 2017 og indtil erstatningen udbetales med en årlig rente, der svarer til Danmarks Nationalbanks diskonto. Den del af erstatningen, der vedrører dyrknings- og sprøjteforbuddet, skal dog forrentes fra tidspunktet for Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse.

6. Miljø- og Fødevarerklagenævnets afgørelse

Miljø og Fødevarerklagenævnet ophæver Fredningsnævnet for Østsjællands afgørelse af 1. maj 2017 om erstatning og har truffet afgørelse om at tilkende følgende erstatninger i anledning af fredningen:

Lb. nr. 1:	Udgår
Lb. nr. 2:	Udgår
Lb. nr. 3:	Udgår
Lb. nr. 4:	Udgår
Lb. nr. 5: Karl Hedeager Ovesen og Karen Susanne Ovesen	70.460 kr.
Lb. nr. 6: Niels Henning Andersen	441.820 kr.
Lb. nr. 7: Ole Sjøbjerg Christiansen	109.745 kr.
Lb. nr. 8: Jesper Lehnshøj Poulsen og Tina Riis Poulsen	159.540 kr.
Lb. nr. 9: Anne Vejtorp og Ole Lindborg Madsen	330.640 kr.
Lb. nr. 10: Michael Vagn Loft	55.140 kr.
Lb. nr. 11: Anne Dorte Kaas Jørgensen og Jesper Børge Jørgensen	1.545 kr.
Lb. nr. 12: Naturstyrelsen	0 kr.
Lb. nr. 13: umatrikulerede arealer	0 kr.
Lb. nr. 14: Kirstine Riis Nielsen og Mogens Hans Poulsen	8.000 kr.
Lb. nr. 15: Jan Kurt Olsen og Hilda Anne Lise Olsen	59.220 kr.
Lb. nr. 16: Maria Dolores Amann Jørgensen og Dennis Skovgaard Amann Jørgensen	42.280 kr.
Lb. nr. 17: Steffen Egholm Boye	461.540 kr.
Lb. nr. 18: Den Selvejende Institution v/Preben Egon Kosiara	9.040 kr.
Lb. nr. 19: Vibeke Karlsen og Kurt Karlsen	86.080 kr.
Lb. nr. 20: Jørgen Østergaard Kristensen	162.380 kr.
Lb. nr. 21: Ellen Margrethe Pedersen og Henning Vester	22.380 kr.
Lb. nr. 22: Stevns Kommune	0 kr.
Lb. nr. 23: Omya A/S	89.130 kr.
Lb. nr. 24: Maja Eva Birkholm	14.600 kr.
Lb. nr. 25: Jesper Petersen	104.320 kr.
Lb. nr. 26: Annelise Hansen og Jan Pedersen	166.320 kr.
Lb. nr. 27: Henny Agnethe Jørgensen	70.180 kr.
Lb. nr. 28: Mikkel Højklint	98.540 kr.
Lb. nr. 29: Kim Christian Højklint	149.500 kr.
Lb. nr. 30: Inge Møgelberg og Jan Frisch Møgelberg	130.460 kr.
Lb. nr. 31: Morten Clemen Christensen og Bettina Christensen	137.300 kr.
Lb. nr. 32: Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermiin	371.740 kr.

Lb. nr. 33: Kjeld Østergaard Rasmussen	151.480 kr.
Lb. nr. 34: Kevin Kristoffer Ehnhuus Iermin	311.480 kr.
Lb. nr. 35: Boet efter: Steen Christoffersen	165.540 kr.
Lb. nr. 36: Erik Troels Schütt og Margaret Ann Schütt	49.600 kr.
Lb. nr. 37: Selskabet Højeruplund	38.370 kr.
Lb. nr. 38: Selskabet Højeruplund	86.775 kr.
Lb. nr. 39: Michael Claes Jakobsen	68.540 kr.
Lb. nr. 40: Carsten Boelsmand og Lone Ballieu Boelsmand	148.820 kr.
Lb. nr. 41: Lars Korsholm Hansen	292.940 kr.
Lb. nr. 42: Lars Christensen	189.260 kr.
Lb. nr. 43: Knud Jensen	172.820 kr.
Lb. nr. 44: Susanne Christensen	109.620 kr.
Lb. nr. 45: Leonie Wilhelmina Bryde og Peter Simon Bryd:	0 kr.
Lb. nr. 46: Jens Henrik Andersen	25.440 kr.
Lb. nr. 47: Liselotte Bencard Nielsen og Erik Møller Nielsen	349.710 kr.

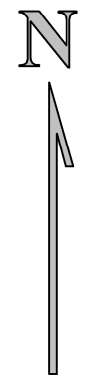
Miljø- og Fødevarerklagenævnet har endvidere fastsat godtgørelse for sagkyndig bistand, jf. naturbeskyttelseslovens § 47.

Af den samlede erstatning på 5.512.295 kr. samt rente og tillagt godtgørelsesbeløb på 100.000 kr. afholder staten ved Miljøministeriet ni tiendedele og Stevns Kommune en tiendedel, jf. naturbeskyttelseslovens § 49, stk. 5.

Thomas Steensen
Stedfortrædende formand

Mål. 1 : 8.000

Indeholder data fra Geodatastyrelsen, Kort10 og Matrikelkortet august 2015

Fredningskort til
MILJØ- OG FØDEVAREKLAGENÆVNETS
Fredningsafgørelse af
Januar 2021
Sagsnr. 18/05549

Kortbilag 1 nord

Signaturforklaring

- Fredningsgrænse
- Stier omfattet af fredningen
 - Ekisterende sti
 - Ny sti
- Ejerlavsgrense
- Beskyttede sten- og jorddige
- Strandbeskyttelse
- Kirkebeskyttelseslinje
- Fredskov
- Skov
- §3 Overdrev
- §3 Eng
- §3 Se
- Råstof
- Hus med have og gårdspladsarea
- Umatrikuleret areal
- Delområder
- Hensvisning til areal- og lodsejerlist

**Fredningskort
Stevns Klint**

Del af
Holtug By, Holtug
Sigerslev By, St. Heddinge
Tommestrup By, St. Heddinge
Højerup By, Højerup
Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Stevns Kommune
Region Sjælland

RØD VIG
 Ny fredningsgrænse
 Eksisterende fredninger
 Natura 2000

- Signaturforklaring**
- Fredningsgrænse
 - Stier omfattet af fredningen
 - Eksisterende sti
 - Ny sti
 - Ejerlavsgrense
 - Beskyttede sten- og jorddige
 - Strandbeskyttelse
 - Kirkebeskyttelseslinje
 - Fredskov
 - Skov
 - §3 Overdrev
 - §3 Eng
 - §3 Sø
 - Råstof
 - Hus med have og gårdspladsareal
 - Umatrikuleret areal
 - Delområder
 - Henvvisning til areal- og lodsejerliste

**Førløbig fredningskort
 Stevns Klint**

Del af
 Holtug By, Holtug
 Sigerslev By, St. Heddinge
 Tommestrup By, St. Heddinge
 Højerup By, Højerup
 Ll. Heddinge By, Ll. Heddinge

Stevns Kommune
 Region Sjælland

Fredningskort til
 MILJØ- OG FØRDEVARELAGENÆVNETS
 Fredningsafgørelse af
 Januar 2021
 Sagsnr. 18/05549